Parayla Satılmaz.

Eğitici Materyal Kılavuzu • *eğitim iletişim*

Yusuf ALPAYDIN

Eğitici Materyal Kılavuzu

Yusuf ALPAYDIN

aile eğitimi ve iletişimi

aile eğitim programı

Yusuf Alpaydın

Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı Eğitici Materyal Kılavuzu

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER
BAKANLIĞI

aile eğitim programı

Proje
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Aile ve Toplum Hizmeleri Genel Müdürlüğü

Copyright
©2011, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının izni olmaksızın tamamı veya herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde veya yöntemde, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt olarak çoğaltılamaz, yayınlanamaz.

Kapak Fotoğrafı
© .shock - Fotolia.com

ISBN:
978-605-4628-21-6

Ankara

Baskı

İletişim
T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
Adres: Eskişehir Yolu Söğütözü Mah. 2177. Sokak No: 10/A Çankaya / ANKARA
Tel : +90 (312) 705 55 00
Fax: (312) 705 55 99
www.aile.gov.tr

aep aile eğitim programı

Dikkat!
Bu bölümde konu ile ilgili özellikle dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmaktadır.

Atalarımız Ne Demiş?
Bu bölümde metni destekleyen ve konunun daha iyi anlaşılmasını sağlayan atasözleri ve özlü sözler yer almaktadır.

Git, Araştır! Git, Başvur!
Bu bölümde ana metinde anlatılan konunun farklı bir yönünün ele alındığı ya da daha ayrıntılı bilgilerin edinilebileceği farklı kaynaklara işaret edilmekte; ayrıca konu ile ilgili başvurulabilecek bazı kurum ve kuruluşlar tanıtılmaktadır.

Biliyor muydunuz?
Bu bölümde ana metin ile bağlantılı ilgi çekici bilgiler ve ayrıntılar sunulmaktadır.

Sözlük
Bu bölümde metin içinde geçen ve anlaşılmasında zorluk çekilebilecek bazı kelime ve ifadelerin anlamları verilmektedir.

Bu kitap, Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu'nun 30/12/2011 tarih ve 269 sayılı kararı ile tavsiye edilen Aile Eğitim Programı (AEP) müfredatına uygun olarak hazırlanmıştır.

içindekiler

4 Sunuş
6 Aile Eğitim Programı
12 Aep Çerçevesinde Geliştirilen Materyaller
20 AEP'te Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı
52 Eğiticiler İçin Uygulama Notları

Sunuş

Aile kurumu, yapısı ve işlevleri bakımından alternatifi olmayan bir kurumdur. Aile, çocukların bakımı ve yetiştirilmesi, yeni kuşaklara kültürel kimliğin ve değerlerin kazandırılması, tarihsel ve toplumsal bilincin aktarılmasında birey ve toplum arasında bir köprüdür. Sağlıklı bir aile yapısı bir insanın hayatta sahip olabileceği en değerli hazinedir. Ailelerimiz, kim olduğumuzu, kişilik yapımızı, nereden gelip nereye gittiğimizi, hayata ve olaylara bakış açımızı, sahip olduğumuz olanak ve güçleri etkiler. Ailelerin bireylerine sağlayabilecekleri manevi güçler, olumlu değerler ve birliktelik duygusu, kişinin kendisini hayatta güçlü hissetmesini ve problemlerle başa çıkmasını kolaylaştırır.

Toplumsal yaşamın giderek karmaşıklaşması, aile yaşantısının sürdürülmesinde daha fazla bilgi ve beceri ile donanmayı gerekli hâle getirmiştir. Son yıllarda yaşanan hızlı toplumsal değişme ile birlikte aile kurumunun güçlendirilmesi için birtakım destek ve yardım mekanizmaları daha da önem kazanmıştır. Aile eğitimleri de bu mekanizmalardan biridir. Aile eğitimleri genelde, bireyin ve ailesinin yaşantı kalitesini geliştirmek ve zenginleştirmek konularına odaklanmaktadır. Aile bireylerine, aile eğitimleri yoluyla, problemler ortaya çıkmadan veya kemikleşmeden önce, aile yaşantılarını geliştirici ve problemleri önleyici eğitimler sunmak amaçlanmaktadır.

Bakanlığımız tarafından "Eğitim ailede başlar" ilkesinden hareketle hazırlanan ve uygulanan Aile Eğitim Programı ile aile bireylerinin karşılaştıkları sorunları en aza indirebilmelerine destek olmak amaçlanmaktadır. Koruyucu ve önleyici bir sosyal politika hedefi olarak gördüğümüz ve ailenin birleştirici gücünü ön plana çıkaran Aile Eğitim Programı ülkemiz için önemli bir kazanımdır. Program, aile yaşamı için temel sayılan "Aile Eğitimi ve İletişimi", "Hukuk", "İktisat", "Medya" ve "Sağlık" alanlarında 28 modülden oluşmaktadır.

Ülkemizde kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından aileye yönelik çeşitli eğitim programları yürütülmektedir. Bakanlığımız Aile Eğitim Programını farklı kılan geniş kapsamlı bir müfredat içeriğine sahip olması ve dinamik yapısıyla beliren ihtiyaçlar doğrultusunda yeni modüller ve paket programlarla zenginleştirilmeye imkan vermesidir.

Aile Eğitim Programı, program geliştirme ilkelerine bağlı kalınarak özgün bir süreçte geliştirilmiştir. Programın hazırlanmasında alanında uzman ve yetkin akademisyenler ile ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının birikimlerinden yararlanılmıştır. Aileler için bu eğitim programının önemli bir ihtiyacı karşılayacağı inancıyla programın hazırlık sürecinde emeği geçenlere, sahada eğitimleri halkımızla buluşturan eğiticilerimize ve eğitimlere katılıp aldıkları bilgileri günlük yaşamlarına aktarabilen ailelerimize teşekkür ederim.

Derya Yanık

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı

Bölüm 1

Aile Eğitim Programı

Aile Eğitim Programı (AEP) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adına Eğitim Danışmanlığı ve Araştırmaları Merkezi (EDAM) tarafından ülke genelinde uygulanmak üzere geliştirilmiştir. Temel amacı ülkemizde sağlıklı, mutlu ve müreffeh ailelerin oluşmasına katkıda bulunmak olan AEP, aile eğitim ve iletişimi, hukuk, iktisat, medya ve sağlık alanlarında 28 modülü içeren kapsamlı bir eğitim programıdır.

AEP'in hazırlanmasında program geliştirme modeli olarak ülkenin var olan program geliştirme birikim, tecrübe ve anlayışını yansıtması bakımından 2004 yılında Millî Eğitim Bakanlığının belirlediği ve uyguladığı model temel alınmıştır. AEP'in geliştirilmesinde Türkiye'nin farklı bölgelerinden 153 uzmanın, 73 kurum ve kuruluşun katkısı olmuştur. Programın geliştirilmesi sürecinde ülke genelinde ailelerin eğitim ihtiyaçlarını analiz etmek amacıyla yapılan ve 4033'ü kadın, 3278'i erkek olmak üzere toplam 7311 kişinin katıldığı bir araştırmanın verilerinden de istifade edilmiştir.

Bu bölümde Aile Eğitim Programı (AEP) ana hatlarıyla tanıtılmaktadır.

1. AEP'in Vizyonu
2. AEP'in Genel Amaçları
3. AEP'in Temel Yaklaşımı
4. AEP'in Hedef Kitlesi
5. AEP'in Yapısı
6. AEP'in Alan ve Modülleri
7. AEP'in Uygulama Platformları ve Mecraları
8. AEP Eğiticileri

AEP'in Vizyonu

Aile Eğitim Programı'nın vizyonunu anayasa, kanunlar ve bu kanunlardan hareketle kurulan kamu kurum ve kuruluşlarının mevzuatı, hükûmet programları ve kalkınma planlarında yer alan aileyle ilgili hedefler, tespitler ve öngörüler ile bilimsel çalışmaların bulguları belirlemektedir. Buna göre AEP'in vizyonu;

- sağlam, güçlü, işlevsel ve uyumlu bir aile birlikteliği sağlanarak ailelerin huzur ve refahının geliştirilmesine,
- aile kaynaklarının rasyonel kullanımının sağlanmasıyla ailelerin ekonomik olarak desteklenmesine,
- haklarını ve sorumluluklarını bilen; demokratik değerlere ve insan haklarına saygılı; beden, zihin, ahlak ve duygu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişen; yaşadığı çevreye duyarlı; yapıcı, yaratıcı ve verimli bireylerin yetişmesine

katkıda bulunmaktır.

AEP'in Genel Amaçları

AEP ülkemizde sağlıklı, mutlu ve müreffeh ailelerin oluşması için ailelerin;

- eğitim, hukuk, iktisat, medya ve sağlık alanlarındaki hizmetlerden daha etkili biçimde yararlanmalarına,
- aile içi süreçlerini işlevselleştirerek aile yaşam kalitelerinin artmasına,
- sahip olduğu her türlü kaynağı etkili bir şekilde yönetmelerine ve
- karşılaşabilecekleri çeşitli risklere yönelik önlemler almalarına

katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

AEP'in Temel Yaklaşımı

Programın temel yaklaşımı *önleyicilik, bilgilendiricilik ve eğiticilik yönü ön planda olan aile [yaşamı] eğitimi*dir. AEP sorun, tedavi veya kriz odaklı değil vizyon odaklıdır; eğitimle geliştirici bir nitelik taşımaktadır.

AEP'in Hedef Kitlesi

AEP çağdaş bir bireyin kazanması gereken temel yetkinlikleri içermektedir. Bu sebeple her bir modülü her bir bireyin alması önerilir. Dolayısıyla programda yer alan modüllerin büyük bölümünde hedef kitle bütün aile üyeleri, dolayısıyla bütün toplumdur. Eğitimlerde bazı üniteler daha özel sosyal ya da ekonomik durumlarına göre farklılaşan gruplar için tasarlanmıştır. Bu farklı ihtiyaç gruplarına göre hazırlanan ve ayrıntıları program kitabında yer alan örnek eğitim paketlerinin başlıkları şunlardır:

- Evli ve Çocuklu Aileler İçin Eğitim Paketi
- Evli ve Çocuksuz Aileler İçin Eğitim Paketi
- Evlilik Hazırlığı Yapan Bireyler İçin Eğitim Paketi
- Evli ve Çocukları Evden Ayrılmış Aileler İçin Eğitim Paketi
- Tek Ebeveynli Aileler İçin Eğitim Paketi

- Yetişkin Bekârlar İçin Eğitim Paketi
- Ebeveynlik Odaklı Eğitim Paketi
- Çift İlişkisi Odaklı Eğitim Paketi
- Temel Beceriler Eğitim Paketi

AEP'in Yapısı

AEP'in her modülü *hedefler, kazanımlar, ünite ve konu başlıkları, açıklamalar ve kaynaklardan* oluşmaktadır.

- Programın etkin ve esnek bir şekilde uygulamaya dönüşebilmesi için AEP modüller şeklinde tasarlanmıştır.
- AEP bir bütün olarak uygulanabileceği gibi ihtiyaç ve ilgiye göre seçilen modüllerinin birbirinden bağımsız olarak uygulanabilmesine de imkân verecek şekilde hazırlanmıştır.
- AEP'in modülleri bütünlük içerisinde tasarlanmıştır. Uygun olan yerlerde, işlenen konuda daha ayrıntılı bilgi içeren modüllere yönlendirmeler yapılmıştır.
- AEP'in alanlarında sarmallık ilkesi esas alınmış, böylece yeterli sıklıkla geriye ya da ileriye gönderme yapılarak öğrenilenlerin pekiştirilmesi ve daha etkili öğrenmeler hedeflenmiştir.

AEP'in Alan ve Modülleri

Modüler yaklaşımla hazırlanan AEP, 5 farklı alanda geliştirilen 28 modülü içermektedir.

Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı

Yaşamın farklı dönemlerinde yaşanabilecek sorunlar hakkında bilgileri ve bu sorunların çözümüne hizmet edecek farkındalık ve becerileri kazandırmak amacıyla hazırlanan aile eğitimi ve iletişimi alanının modülleri şunlardır:

1. Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi)
2. Evlilik ve Aile Hayatı
3. Aile Yaşam Becerileri
4. Okul ve Aile
5. Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri
6. Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü
7. Tek Ebeveynli Aileler

Hukuk Alanı

Hak ve ödevlerinin farkında olan aile bireyleri oluşmasını desteklemeyi ve nihayetinde daha az ihtilaf ve daha çok uzlaşı sağlanmasına katkıda bulunmayı amaçlayan hukuk alanının modülleri şunlardır:

1. Hukuk Okuryazarlığı
2. Kişi Hakları
3. Aile Hukuku
4. İş Hayatı ve Hukuk
5. Özel Gereksinim Grupları

İktisat Alanı

Ailelerin mevcut iktisadi kaynaklarını verimli ve etkili kullanabilmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan iktisat alanının modülleri şunlardır:

1. Aile Bütçesi ve Kaynak Yönetimi
2. Finansal Okuryazarlık
3. Enerji Tasarrufu
4. Aile ve Alışveriş
5. Küçük (Mikro Ölçekli) İşletme Girişimciliği

Medya Alanı

Ailelerin medya imkânlarından en üst seviyede faydalanmalarına, medyadan gelebilecek zararları en aza indirebilecek bilgi ve beceriye sahip olmalarına katkıda bulunmayı amaçlayan medya alanının modülleri şunlardır:

1. Medyayı Tanımak
2. Medyayı Kavramak
3. Bilinçli Medya Kullanımı
4. Aile ve İnternet

Sağlık Alanı

Aile sağlığını korumaya ve geliştirmeye, dolayısıyla ailenin yaşam kalitesini yükseltmeye katkı sağlamak amacıyla hazırlanan sağlık alanının modülleri şunlardır:

1. Sağlık Okuryazarlığı
2. Sağlıklı Yaşama ve Hastalıklardan Korunma
3. Çocuk ve Ergen Sağlığı
4. Üreme Sağlığı ve Sağlıklı Annelik
5. Yaşlı Sağlığı
6. İlk Yardım
7. Madde Kullanım Riski ve Madde Bağımlılığından Korunma

AEP'in Uygulama Platformları ve Mecraları

Ailelere yönelik bilgilendirme ve eğitim faaliyetleri farklı kurumlar tarafından çok çeşitli şekillerde uygulanmaktadır. Konuyla ilgili kamu kurum ve kuruluşları, STK'lar, devlet veya vakıf üniversiteleri başta olmak üzere çeşitli eğitim kurumları, yerel veya ulusal düzeyde çalışan medya organları, sosyal sorumluluk çerçevesinde hareket eden ticari işletmeler, yerel yardım kuruluşları ve benzeri kurumlar programın tanıtımı, yaygınlaştırılması ve uygulama pratiği açılarından AEP'in platformunu oluşturacaktır.

Bireylerin bilgilenme kaynaklarının oldukça çeşitlendiği günümüzde eğitimlerin etkililiğini arttırmada çok yönlü ve çok boyutlu kanalların kullanılması bir zorunluluk hâline gelmektedir. Bu nedenle sınıf, derslik ve salon gibi geleneksel eğitim ortamlarında sunulan eğitimlerin, alternatif mecralarda sunulacak bilgilerle desteklenmesi gerekir.

AEP Eğiticileri

AEP'te görev alacak eğiticiler profesyonel olarak eğiticilik mesleğini icra eden kişilerle beraber yetişkinlerin yeni bilgi, davranış, beceri, tutum ve değerleri geliştirmelerine yardımcı olacak, alanındaki yetkinliğine istinaden belli bir alanda uzmanlığa sahip kişilerdir. Her bir modülün içeriğine göre hangi alanlardan gelen kişilerin eğitici olabileceğine yönelik öneriler program kitabında ayrıntılı biçimde yer almaktadır.

Bununla birlikte, eğitici adayları eğitimlerde üstlenecekleri görevi etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmeleri için bir "eğitici eğitimi" sürecinden geçeceklerdir.

Bölüm 2

AEP Çerçevesinde Geliştirilen Materyaller

2009 yılında geliştirilen AEP'in daha verimli bir şekilde uygulanmasını sağlamak üzere 2010 yılı içerisinde bir dizi eğitim materyali hazırlanmıştır. Bu materyallerin bir kısmı AEP'e katılacak olan aile bireylerine dağıtılmak üzere, bir kısmı ise AEP'i uygulayacak kurum ve eğiticilere yardımcı olmak amacıyla üretilmiştir.

Bu bölümde AEP'in uygulanışı sırasında kullanılacak bütün bu materyaller tanıtılmaktadır.

1. Aile Eğitim Programı Kitabı (AEP Kitabı)
2. Katılımcı Kitapları
3. El Notları
4. Eğitici El Kitabı
5. Sunular
6. Eğitici Materyal Kılavuzu
7. Yönetici Kılavuzu
8. Kurumsal Materyal Kılavuzu

Aile Eğitim Programı Kitabı (AEP Kitabı)

Nedir?

AEP Kitabı temelde bir müfredat kitabıdır. Müfredat kitapları, eğitim programlarının en üst metnidir. Kanunlar içinde anayasanın konumu ne ise müfredat kitabının konumu da bir eğitim programının diğer metinleri arasında odur. Bu anlamda kitap, AEP'in çerçevesini çizen temel referans kaynağıdır.

AEP Kitabı, AEP'in içeriğini ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Eğitim programının ana unsurları olan vizyon, ilkeler, genel amaçlar, yaklaşımlar, modüller, amaç ve kazanımlar kitabın ana içeriğini oluşturmaktadır. Bu yönüyle *AEP Kitabı* uygulamaların nasıl yapılacağı konusunda da temel ilkeleri göstermektedir.

Kimlere Hitap Ediyor?

AEP Kitabı birincil olarak eğiticilere hitap etmektedir. Kitaptan yararlanması gereken diğer grup ise uygulamayı yapacak olan idareci ve yöneticilerdir.

Ne İşe Yarıyor?

AEP uygulamalarında birlik ve bütünlüğün sağlanması programın felsefesi, yaklaşımı, uzak ve yakın hedeflerin uygulamacılar tarafından aynı şekilde algılanmasına bağlıdır. Eğiticiler ve uygulayıcı kurum yöneticileri ortak bir dil ve yaklaşım geliştirmek için bu kitabı kullanmalıdırlar.

AEP kapsamında geliştirilen materyallerde herhangi bir eksiklik veya tutarsızlık görülmesi ya da içerikle ilgili çelişkiye düşülmesi gibi durumlarda sorunun çözümü için *AEP Kitabı*na başvurulmalıdır.

Katılımcı Kitapları

Nedir?

Eğitim materyali denildiğinde ilk planda akla gelen ders kitaplarıdır. 2009 yılında belirlenen müfredata göre hazırlanan katılımcı kitapları modül içeriklerinin somut olarak ortaya konmuş şeklidir. Bu anlamda AEP'in ana eğitim materyali katılımcı kitaplarıdır. Her bir modül için ilgili alan uzmanları tarafından hazırlanmış olan kitaplar, eğitim/uygulama aşamasında katılımcılara verilecektir.

Örgün eğitimdeki ders kitaplarının muadili olan katılımcı kitapları, ders kitaplarından farklı olarak yetişkin eğitimi mantığı ile hazırlanmıştır. Bu çerçevede kitaplarda pratik ihtiyaçları karşılayacak bilgilere öncelik verilmiş, metinler olabildiğince öz biçimde sunulmuş, öğrenmeyi ve hatırlamayı kolaylaştıracak teknikler göz önünde tutulmuştur.

Kimlere Hitap Ediyor?

AEP Katılımcı Kitapları öncelikle AEP eğitimlerine katılacak bireylere ve eğiticilere hitap etmektedir. Ayrıca konu ile ilgilenen bireysel okuyucuların da ihtiyaçlarına cevap verecek nitelikte ve sadelikte hazırlanmıştır.

Ne İşe Yarıyor?

Katılımcı kitapları;

- AEP müfredatının katılımcılara ulaştırılmasını sağlar.
- AEP uygulamalarında ana eğitim içeriğini oluşturur.
- Katılımcıların bireysel öğrenmelerinde kullanacakları bir başvuru kaynağıdır.

El Notları

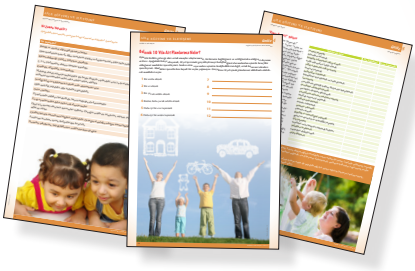

Nedir?

El notları eğitim uygulamalarının zenginleştirilmesi ve desteklenmesi amacıyla kullanılan yardımcı materyallerdir.

Kimlere Hitap Ediyor?

El notları AEP kapsamında eğiticinin tercihine göre gerekli görüldüğünde katılımcılara dağıtılarak kullanılmak üzere hazırlanmıştır.

Ne İşe Yarıyor?

İki farklı amaçla hazırlanan el notu örnekleri mevcuttur:

- Kitapta yer verilmemiş ayrıntıda kalan veya özel ya da ileri düzey konuların ele alındığı bilgilendirici *el notları*
- Eğitim sürecinde ele alınan konuların tekrarlanması ve pekiştirilmesi ihtiyacı duyulduğunda kullanılabilecek destekleyici *el notları*

Mevcut el notları eğiticilerce hazırlanacak bu türden materyallere örnek olması amacını da gütmektedir.

Eğitici El Kitabı

Nedir?

AEP yetişkin bireyler için tasarlanmış eğitimleri kapsamaktadır. Bu eğitimler özel uzmanlık gerektiren alan bilgisine dayalı olduğundan bu eğitimler ilgili alan uzmanlarınca sunulacaktır. Ancak alan uzmanı olan kişilerin büyük kısmı eğiticiliğin gerektirdiği özel bilgi ve becerilere sahip değildir. *Eğitici El Kitabı* alan uzmanlarının bir AEP uygulamasını yapabilecek temel eğitim-öğretim bilgisini edinmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Bu kitapta bir AEP uygulamasında eğiticilerin izleyeceği temel iş ve işlemlere yer verilmektedir. Eğitim bilimleri alanından gelmeyen kişilerin anlamasını zorlaştırmamak amacıyla kitapta teknik terimlerden olabildiğince kaçınılmıştır.

Eğitici El Kitabı bir yetişkin eğitimi el kitabıdır. Bu anlamda çocuk ve gençlere yönelik eğitim-öğretim kitaplarından farklı bir yaklaşıma sahiptir. Kitap yetişkin eğitiminin doğası gereği daha katılımcı ve demokratik yöntemleri esas alan bir yaklaşımla hazırlanmıştır.

Kimlere Hitap Ediyor?

Eğitici El Kitabı, AEP uygulaması yapacak olan eğiticilere hitap etmektedir.

Ne İşe Yarıyor?

Kitap, eğiticilerin AEP uygulaması boyunca somut olarak hangi süreçleri yürütecekleri, hangi hususlara özellikle dikkat etmeleri gerektiği ve eğitim sürecini nasıl yönetecekleri konusunda bilgilenmelerini sağlamaktadır.

Sunular

Görsel öğrenmenin yaygınlaştığı günümüzde *sunu*lar vazgeçilmez eğitim materyallerinden biri hâline gelmiştir. *AEP Katılımcı Kitapları*ndan hareketle bazı ünite içeriklerine paralel sunular (powerpoint) hazırlanarak eğiticilerin kullanımına sunulmuştur. AEP kapsamında verilen sunular örnek olarak hazırlanmıştır, tüm içeriği kapsamamaktadır. Zira eğiticilerin kendilerinin hazırlayacakları sunular kullanım açısından daha işlevsel olacaktır.

Eğitici Materyal Kılavuzu

Nedir?

AEP kapsamında çok sayıda ürünün bulunması tüm bu ürünlerin mahiyeti, kimlere hitap ettiği, hangi ihtiyaçları karşılayacağı ve içeriğinde neler olduğu gibi konularda ayrıca tanıtıcı bir kaynağın hazırlanması ihtiyacını doğurmaktadır. *Eğitici Materyal Kılavuzu*, AEP kapsamında üretilen eğitim materyallerinin ana hatlarıyla tanıtılması amacıyla hazırlanmıştır.

Kimlere Hitap Ediyor?

Eğitici Materyal Kılavuzu, AEP uygulaması yapacak olan eğiticilere hitap etmektedir.

Ne İşe Yarıyor?

Eğiticilerin kullanacakları kaynakları tanımaları ve doğru biçimde kullanmaları için bu kılavuzu esas almaları beklenmektedir. Eğitim uygulamalarından önce bu kaynağı inceleyen eğiticiler ihtiyaç duyacakları eğitim materyallerini nerede bulabileceklerini öğrenerek zaman kaybetmeden bu materyallere ulaşacaklardır. Eğiticilerle birlikte yöneticiler de eğitici materyal kılavuzundan istifade edebileceklerdir.

Yönetici Kılavuzu

Nedir?

Eğiticilerin eğitim ortamlarında yapacakları uygulamanın öncesinde ve sonrasında yönetilmesi gereken bazı süreçler bulunmaktadır. Uygulayıcı kurumların

toplumla kuracağı ilişkilerin yönetilmesi, eğitime ihtiyaç duyan bireylere ulaşılması, eğiticilerin, eğitim ortamının, materyallerin temini gibi önemli süreçler uygulayıcı kurumlardaki uygulama yöneticilerinin sorumluluklarından bazılarıdır. Bu kitap bir AEP uygulamasının tüm süreçlerinin bir araya getirilerek uygulayıcı kurumlar için bir standardın oluşturulması ve yöneticilerin uygulamayı doğru, etkili ve verimli biçimde yürütebilmelerini sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Özetle *Yönetici Kılavuzu*, *Aile Eğitim Programı*nı uygulayacak olan sivil toplum kuruluşları, belediyeler vb. kurumların rehber olarak kullanacakları ve AEP kapsamında yapılması gerekenleri içeren bir kılavuzdur.

Kimlere Hitap Ediyor?

Yönetici Kılavuzu, AEP uygulaması yapacak olan kurumlardaki uygulama yöneticilerine hitap etmektedir.

Ne İşe Yarıyor?

Uygulayıcı kurum yöneticilerinin AEP uygulaması boyunca sırasıyla hangi işlem basamaklarını takip edecekleri ve bu işlemleri nasıl yürütecekleri konusunda bilgi edinmelerini sağlamaktadır.

Kurumsal Materyal Kılavuzu

Nedir?

Kurumsal Materyal Kılavuzu, kurum içi (antetli kâğıt, antetli zarf, kartvizit, yaka kartları, personel tanıtım kartları, dosya, klasör, bloknot, haberleşme formları, yönlendirmeler vb.) ve kurum dışı (formlar, el ilanı, poster, CD etiketi, davetiye, sertifika, poşet, kalem, takvim poster, pankart, dön-kart, tebrik kartı, kırlangıç, kapı kulpluğu, kısa not kâğıdı, kitap ayracı, rozet, kitapçık gibi promosyon ürünleri vb.) dokümanlara dair *görsel uygulama standartlarını*n bulunduğu kılavuzdur. Bu kılavuzda AEP'in uygulanması sırasında kullanılabilecek materyallerin nasıl tasarlanacağına ilişkin görsel ilkeler belirli bir bütünlük içerisinde hazırlanmış ve sunulmuştur.

Kimlere Hitap Ediyor?

AEP'in uygulayıcıları olacak kurum ve kuruluşlar tüm çalışmalarında ve tanıtım/duyuru faaliyetlerinde kullanacakları basılı materyal ve formları bu çalışmada belirlenen esaslara göre üretecektir.

Ne İşe Yarıyor?

Kurumsal kimlik, bir kurumun ve/veya faaliyetin oluşturduğu bütünsel bir *kimliği* ifade etmek ve hedef kitlede kurumun kimliğine ilişkin istenilen şekilde bir *algı* oluşturmak amacıyla hazırlanmaktadır. Görsel bir iletişim bütünlüğüne sahip olan ve kurumsal kimliğini güçlü bir şekilde hedef kitleye aktarabilen kurumların faaliyetleri genellikle daha başarılı olmaktadır. Zira kurumun veya faaliyetin sahip olduğu *amaç* ve *kimlik* hedef kitleye doğru bir biçimde aktarıldığında hedef kitlenin kurum hakkındaki algısı güçlenmekte ve kurumun yürüttüğü çalışmalara daha fazla sayıda insan katılabilmektedir.

Bu bağlamda Türkiye genelinde uygulanacak olan AEP için kurumsal kimlik çalışmaları yürütülmüş ve uygulayıcı kurumların *AEP uygulaması* kapsamında kullanacakları kurumsal kimlik

materyalleri ve bunlara ilişkin standartlar oluşturulmuştur. Kurumsal materyal kılavuzu *AEP* kapsamında yapılacak çalışmalarda kullanılabilecek tüm materyallerin çatısını oluşturmaktadır.

Kurumsal Materyal Kılavuzundaki Standartlar Neden Önemli?

- Hedef kitlenin eğitim programına dikkatini çeker ve ilgisini artırır.
- Hedef kitlenin eğitim programına erişimini kolaylaştırır.
- Eğitim programının hedef kitlesine, paydaşlarına ve destekçilerine sunumunu kolaylaştırır.
- Eğitim programının kalitesini ve özgünlüğünü gösterir.
- Eğitim programını güçlü kılar.
- Eğitim programının ve etkisinin hızla yaygınlaşmasını sağlar.
- Eğitim programına katılımı arttırır.
- Az kaynakla daha güçlü bir algı oluşturulmasını sağlar.
- AEP'in diğer eğitim programlarından ayrılmasını ve fark edilmesini sağlar.
- Aile eğitimi konusunda yapılacak yeni çalışmaların daha sistemli ve güçlü olmasını teşvik eder.
- Eğitim programı organizasyonunu kolaylaştırır ve daha verimli hâle getirir.
- Uygulayıcı kurumların görünürlüğünü sağlar, bilinirliğini ve tanınırlığını arttırır.
- Uygulayıcı kurumların kurumsal kimliklerini ifade etmesine imkân tanır.
- Uygulayıcı kurumlara destek olacak sponsorların katılımını teşvik eder ve geliştirir.
- Uygulayıcı kurumların yeni tasarım ilkeleri belirlemesi için harcaması gereken finans ve zaman maliyetini asgariye indirir.
- Hedef kitlenin Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AEP ve uygulayıcı kurum kimliklerini doğru bir biçimde algılamasına imkân tanır.
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, AEP ve uygulayıcı kurum kimliklerinin ifade edilmesine olanak tanıyarak kurumsal karışıklıkları önler.
- Uygulayıcı kurumların AEP kapsamında üretebilecekleri dokümanların tasarımlarının nasıl yapılacağını gösterir.

Kurumsal Materyal Kılavuzu Kullanılırken Nelere Dikkat Edilmeli?

- AEP'in Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın bir ürünü olduğu sürekli olarak hatırda tutulmalı ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın belirlediği standartların dışına kesinlikle çıkılmamalıdır.
- AEP bütün Türkiye'nin ortak bir değeridir. Hangi kurum tarafından uygulanırsa uygulansın Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından AEP'e yüklenen kurumsal kimlik ve işlev hiçbir karışıklığa mahal vermeden standartlara bağlı kalarak uygulanmalıdır.
- AEP'le ilgili hazırlanan her materyalin renk, font, logo kullanımı vb. standartlarına *Kurumsal Materyal Kılavuzu'*nda ayrı ayrı yer verilmiştir. Uygulamalar sırasında genel standartlar konusundaki hassasiyet her bir materyal için belirlenen özel kriterler için de gösterilmelidir.
- AEP'le ilgili olarak hazırlanacak yeni materyaller, alanında uzman grafik tasarımcılara hazırlatılmalı ve farklı uzmanların yapılan uygulamayı standartlar çerçevesinde değerlendirmesi sağlanmalıdır.
- İçeriği ve kapsamı bakımından ülkemizdeki özgün aile eğitim programlarından biri olan AEP'in diğer çalışmalarla karışmasını önlemek için kurumsal kimlik standartları sağlanmalı ve mutlaka

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün AEP koordinasyon ve uygulamasından sorumlu biriminin onayı alınmalıdır.

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı logosu kendi standartlarında ve AEP projesi dâhilinde kullanılacak tüm materyallerde *Kurumsal Materyal Kılavuzu*ndaki gibi uygulanmalıdır.
- AEP kapsamında "uygulayıcı kurum" tarafından hazırlanacak her materyalden en az 20 adet Genel Müdürlüğün AEP koordinasyon ve uygulamasından sorumlu birimine "AEP Arşivi" için ulaştırılmalı ve teyit alınmalıdır.
- AEP kapsamında her bir "uygulayıcı kurum" *ortak* olarak konumlandırılmıştır. Bu nedenle "uygulayıcı kurum" basılı ve görsel materyalde belirlenen standartları uygulayarak kendini *ortak* olarak konumlandırırken uygulama öncesinde, sırasında veya sonrasında söylem düzeyinde de *ortak* konumunda olduğunu vurgulamalıdır. Böylelikle hedef kitlede yanlış algılar önlenebilecektir.
- AEP'i uygulayacak birden fazla ortak kurum ya da kuruluş olması durumunda kurum içi dokümanlarda her kurum kendi logosunu kullanırken kurum dışı dokümanlarda *ortak* kurumların logosu *Kurumsal Materyal Kılavuzu*nda gösterildiği gibi yan yana ya da üst üste kullanılmalıdır.
- AEP'i ve materyalleri Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı adına geliştiren EDAM'ın bilgileri kitapların jenerik sayfalarında mutlak surette yer almalıdır. Görsellerle ilgili lisans alınan kurumların isminin de materyallerde yer alması gerekmektedir. Uygulayıcı kurum bunu asla değiştiremez. Aksi hâlde telif sözleşmesine aykırı davranmış olur.
- Uygulayıcı kurumlar AEP kapsamında AEP'in tasarım ve içerik ilkelerine bağlı kalarak ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı onayını aldıktan sonra doküman üretebilirler. Bu onay olmadan hazırlanan dokümanlarla ilgili oluşabilecek tüm zararlardan ilgili kurum ya da kuruluş sorumlu olacaktır.

aep
aile
eğitim
programı

Bölüm 3

AEP'te Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı

- Aile Eğitimi ve İletişimi Alanının Genel Amaçları
- Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı Kazanımları
- Aile Eğitim ve İletişimi Alanı Modülleri

I. Modül: Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi)

II. Modül: Evlilik ve Aile Hayatı

III. Modül: Aile Yaşam Becerileri

IV. Modül: Okul ve Aile

V. Modül: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri

VI. Modül: Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü

VII. Modül: Tek Ebeveynli Aileler

Aile Eğitimi ve İletişimi Alanının Genel Amaçları

Aile bireylerinin,

- yaşantılarını geliştirip zenginleştirmelerine,
- yaşam boyu değişen rollerine ve gelişim görevlerine uyum sağlamalarına,
- sahip oldukları bireysel ve çevresel kaynakları fark edip bunları aktif olarak kullanmalarına,
- problemleri önlemelerine ve oluşmuş problemlerine de çözüm üretmelerine,
- kendilerine gerekli olacak bilgi, farkındalık ve becerileri kazanmalarına katkıda bulunmak

aile eğitimi ve iletişimi alanının genel amaçlarıdır.

Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı Kazanımları

1. İkili ilişkinin oluşumu sürecinde aşk ve sevginin rolünü açıklar.
2. Eş seçimini etkileyen faktörleri belirtir.
3. Eş seçiminde göz önünde tutulması gereken hususları ifade eder.
4. Evliliğin ilk yıllarında güç paylaşımının önemini açıklar.
5. Doyurucu bir evlilik ilişkisinin temel unsurlarına örnekler verir.
6. Evliliğe dair yanlış inanışları ifade eder.
7. Evliliğe dair gerçek dışı beklentileri açıklar.
8. Sağlıklı bir beraberliğin özelliklerini listeler.
9. Sağlıklı çift ilişkisinde cinselliğin konumunu açıklar.
10. Eşlerin evlilik ilişkisinden farklı beklentileri de olabileceğini kabul eder.
11. Etkili iletişimin aileyi güçlü kılmadaki önemini vurgular.
12. İletişim engellerini listeler.
13. Aktif dinlemenin etkili iletişim açısından önemini açıklar.
14. Empati kurmanın etkili iletişim içerisindeki yerini açıklar.
15. Sözsüz mesajları okur.
16. İletişimde beden dilinin etkisini söyler.
17. Evlilik çatışmasına sebep olan faktörleri betimler.
18. Eşini incitebilecek iletişim hatalarının neler olabileceğini sayar.
19. Evlilik çatışmalarını azaltan faktörleri belirtir.
20. Çatışmayı çözümlemenin yollarına örnekler verir.
21. İlişki sorunlarına alternatif çözümler üretir.
22. Eşle birlikte zaman geçirmenin evlilik ilişkisi üzerindeki önemini ifade eder.
23. Eşle birlikte zaman geçirme konusunda plan yapar.
24. Ailedeki farklı görev ve sorumlulukların dengeli dağılımı ile sağlıklı bir evlilik ve aile hayatı arasında bağlantı kurar.
25. Çocukların bakımıyla ilgili sorumluluk paylaşımının evlilik ilişkisine olası etkilerini açıklar.
26. Çocukların bakımıyla ilgili sorumlulukları eşiyle paylaşmak üzere plan yapar.

27. Ailenin kendisi için önemini açıklar.
28. Sağlıklı ailenin özelliklerine örnekler verir.
29. Sağlıksız ailenin özelliklerine örnekler verir.
30. Aile olmanın sağladığı güç ve imkânları söyler.
31. Aile üyelerinin her birisinin kendisi için önemini fark eder.
32. Aile bireylerinin birbirlerine destek olmalarının önemini açıklar.
33. Ailesiyle birlikte ortak amaç oluşturur.
34. Aile üyeleriyle duygularını paylaşır.
35. Aile içindeki sevgi ve yakınlığın önemini açıklar.
36. Aile içindeki sevgi ve yakınlığın artmasını sağlayan ortamlar düzenler.
37. Aile içindeki sevgi ve yakınlığı destekler.
38. Ailenin birlikte kaliteli zaman geçirmesinin önemini ifade eder.
39. Ailenin birlikte kaliteli zaman geçirmesine yönelik plan yapar.
40. Aile birlikteliğini destekleyen faktörleri ifade eder.
41. Aile birlikteliğinin desteklenmesinin aileyi güçlendirici özelliğini ifade eder.
42. Kendi kurduğu ailesini köken ailesinden ayırt edebilmesinin önemini açıklar.
43. Ev işlerinin paylaşımı konusunda eşe destek vermenin önemini vurgular.
44. Ev işlerinin paylaşımı konusunda sorumluluk alır.
45. Akrabaların evlilik ilişkisine etkilerini fark eder.
46. Akrabaların evlilik ilişkisi üzerindeki etkilerini düzenlemek için hangi önlemlerin alınabileceğini gösterir.
47. Birlikte kaliteli zaman geçirme kavramını açıklar.
48. Stresin bireysel sağlık ve aile ilişkileri üzerindeki etkilerine örnekler verir.
49. Aile yaşantısında strese sebep olabilecek değişimleri listeler.
50. Aile bireylerinin strese karşı birbirinden farklı cevaplar verebileceklerini tahmin eder.
51. Etkili problem çözebilme yollarına örnekler verir.
52. Aile üyeleriyle uzlaşma yollarına örnekler verir.
53. Düşüncelerini etkili bir şekilde ifade etmenin yollarına örnekler verir.
54. Öfkesini kontrol etmenin yollarına örnekler verir.
55. Duygu ve düşüncelerini güvenli bir şekilde aktarabilmenin yollarını açıklar.
56. Birey ve aile yaşamında yer alan geçişleri açıklar.
57. Aile yaşam döngüsündeki geçişleri özel yapan nedenleri tespit eder.
58. Çocuklar evden ayrıldıktan sonra çift ilişkisinin ve yaşamın kalitesini arttırmak için yapabileceklerine örnekler verir.
59. Ailedeki yaşlı bireylerle iletişim kurmanın etkili yollarını belirler.
60. Ailedeki yaşlı bireyin duygusal ihtiyaçlarını listeler.
61. Emekliliğe hazırlanmanın önemini ifade eder.
62. Etkili büyük ebeveynlik tutumlarını belirtir.
63. Her çocuğun kendine özgü bir gelişim seyri olduğunu öngörür.
64. Gelişimin temel kavram ve ilkelerini belirtir.

65. Doğumdan itibaren çocuğun fiziksel, duygusal, sosyal her türlü ihtiyacının karşılanmasının temel bir gereklilik olduğunu savunur.
66. Farklı gelişim dönemlerindeki (0-2; 2-6; 6-11,12 ve 11,12-18 yaş) çocukların motor, sosyal, dil ve zihin gelişimlerinin genel hatlarını açıklar.
67. Çocuklarının farklı gelişim dönemlerindeki motor, sosyal, dil ve zihin gelişimini nasıl destekleyeceğini açıklar.
68. Çocuğun gelişim dönemi özelliklerine ve gelişim hızına uygun beklentileri listeler.
69. Çocuklarının karşılaşabilecekleri gelişim dönemlerine has, özel durumlara ilişkin çözümler önerir.
70. Çocuklarında profesyonel yardım almayı gerektirecek durumları listeler.
71. Çocukluk yıllarında görülen yaygın davranış problemleri ile ilişkili ailesel özellikleri özetler.
72. Çocukluk yıllarında görülen yaygın davranış problemleri ile başa çıkmada kullanılabilecek yaklaşım biçimlerine örnekler verir.
73. Ergenlik yıllarında görülen yaygın davranış problemleri ile ilişkili ailesel özellikleri özetler.
74. Ergenlik yıllarında görülen yaygın davranış problemleri ile başa çıkmada kullanılabilecek yaklaşım biçimlerine örnekler verir.
75. Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında kendi rolünü açıklar.
76. Kardeşler arasında çatışma yaratacak durumları öngörür.
77. Kardeşlerin çatışmalarını çözümleyebilmelerinde onlara nasıl rehberlik edebileceğini açıklar.
78. Anne baba olmanın kendisi için taşıdığı anlamı açıklar.
79. Anne babalık rolünün aile hayatında ne denli kapsamlı değişimler doğurabileceğine dair tahminlerde bulunur.
80. Yaygın ebeveyn tutumlarına örnekler verir.
81. Kendi ebeveyn tutumunu sorgular.
82. Kendi ebeveyn tutumu ile yaygın ebeveyn tutumları arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.
83. Etkili ve yetkin ebeveynliğin çocuk üzerindeki olası etkilerini irdeler.
84. Çocuğun temel haklarını belirtir.
85. Hangi davranışlarının çocuk ihmali ve istismarı olabileceğini tespit eder.
86. Güvenli bağlılık gelişimini sağlayan koşullarla, çocuğun gelişim alanları arasında ilişki kurar.
87. Çocuğun "kişisel, bedensel sınır" kavramına sahip olduğunu ve bunu nasıl koruyacağını söyler.
88. Cinsel eğitimin temel prensiplerini listeler.
89. Çocuğu cinsel istismardan koruyabilecek önlemlere örnekler verir.
90. Okul seçiminde dikkate alınması gereken hususları sıralar.
91. Çocuğun okuluyla nasıl etkileşime gireceğini açıklar.
92. Evde olumlu öğrenme ortamının nasıl oluşturulabileceğini tasarlar.
93. Çocuğu sınavlara hazırlanırken anne baba olarak nasıl bir yaklaşım içerisinde olacağını ifade eder.
94. Çocuğun ev ödevlerine gerektiğinde ne şekilde yardımcı olabileceğini belirtir.
95. Çocuğunun programlı çalışması için gerekli düzenlemelerin yapılmasına rehberlik eder.

96. Çocukla birlikte kitap okumanın önemini vurgular.
97. Çocukla birlikte okuryazarlık aktiviteleri düzenler.
98. Farklı yaşlardaki çocuklara uygun kitap seçiminde dikkat edeceği konuları belirtir.
99. Okul öğrenmeleriyle ilgili karşılaştığı problemleri açıklar.
100. Okula ilişkin karşılaşılan davranış problemlerinin çözümüne yönelik önerilerde bulunur.
101. Günlük aktiviteleri çocuğu için eğlendirici-eğitici faaliyetler olarak organize eder.
102. Ekranın (televizyon, video, bilgisayar vb.) çocuk gelişimi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerini karşılaştırır.
103. Çocuğun "ekran"la kurduğu ilişkide dikkat edilmesi gereken hususları listeler.
104. Oyunun çocuğun yaşamındaki yerini açıklar.
105. Problemleri çözmede ailenin sahip olduğu gücü açıklar.
106. Problem durumlarında aileye destek olabilecek çözüm yolları önerir.
107. Boşanmanın çocuklar ve çift üzerindeki olası etkilerini özetler.
108. Boşanmanın çocuklar ve çift üzerindeki olumsuz etkilerini azaltıcı yollara örnekler verir.
109. Üstün zekâ ve yeteneğin tanımını yapar.
110. Üstün yetenekli çocuk ile parlak zekâya sahip çocuğa ait özellikleri ayırt eder.
111. Üstün yetenekli çocukların sahip olduğu özellikleri ifade eder.
112. Üstün yetenekli çocukların eğitim ihtiyaçlarının farklılaştığını kavrar.
113. Okul öncesi çağdaki üstün yetenekli çocuklarda yaygın olarak gözlenen davranışları listeler.
114. Üstün yetenekli çocukların olumsuz özelliklerini ifade eder.
115. Üstün yetenekli çocukların toplum tarafından yanlış bilinen özelliklerini ifade eder.
116. Üstün yetenekli çocuğun etiketlenmesinin olumsuz sonuçlarını kavrar.
117. Üstün yetenekli çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının akranlarından farklı olduğunu kavrar.
118. Üstün yetenekli çocukların yaşayabileceği sosyal-duygusal problemlerle başa çıkma yöntemlerini ifade eder.
119. Üstün yetenekli çocukların akranlarından farklılaşan yanlarıyla baş etme yollarına örnekler verir.
120. Türkiye'deki üstün yetenekli çocukların tanılama ve yerleştirme sürecini söyler.
121. Üstün yetenekli çocuklara yönelik eğitim modellerini listeler.
122. Üstün yetenekli çocuklara yönelik ülkemizde uygulanmakta olan eğitim programlarını kavrar.
123. Üstün yetenekli çocuklara eğitim veren kurumları tanır.
124. Üstün yetenekli çocukların eğitiminde dikkat etmesi gereken hususları ifade eder.
125. Üstün yetenekli çocukların yakın çevresi ile ilişkilerini düzenleyebilmelerinde dikkat etmesi gereken ebeveyn tutum ve davranışları ifade eder.
126. Üstün yetenekli çocuklarıyla beraber yapabilecekleri etkinlikleri sıralar.
127. Üstün yetenekli çocukları yetiştirmede ebeveyn olarak rol ve sorumluluklarını açıklar.
128. Okul başarısı düşük üstün yetenekli çocukların özelliklerini listeler.
129. Değer kavramını kendi cümleleri ile ifade eder.
130. Değerlerin özelliklerini ayırt eder.
131. Değer gruplarına örnekler verir.

132. Sahip olduğu değerleri kendi önem sırasına göre listeler.
133. Sahip olduğu değerlerin tutumlarını şekillendirmedeki önemini fark eder.
134. Sahip olduğu değerlerin davranışlarını şekillendirmedeki önemini fark eder.
135. Bireylerin değer önceliklerinin farklılaştığını ayırt eder.
136. Değerleri tutum ve davranışları ile ilişkilendirir.
137. Ebeveynlerin davranış biçimlendirme işlevini kendi cümleleri ile ifade eder.
138. Çocuğa aktarmak istediği değerleri öğretme yöntemlerine örnekler verir.
139. Ebeveynlerin bilgi aktarım işlevini kendi cümleleri ile ifade eder.
140. Sahip olduğu değerlerin kendisi için önemini ifade eder.
141. Ebeveynlerin değer aktarımındaki rolünün önemini fark eder.
142. Kendi ebeveyn tarzları ile yaygın ebeveyn tarzları arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler.
143. Değerleri kurallar ve normlarla ilişkilendirir.
144. Kuralların etkisini değer aktarım süreciyle ilişkilendirir.
145. Değerleri içselleştirme sürecinin basamaklarını açıklar.
146. Çocukların değer ediniminde davranış kontrol sürecinin basamaklarına uygun örnekler verir.
147. Ebeveynlerin değer aktarım sürecinde çocuğun mesajı doğru algılayabilmesi ve kabul etmesi için dikkat etmesi gerekenleri sıralar.
148. Tutarsızlığın değer aktarım sürecindeki olumsuz rolünü kendi cümleleri ile ifade eder.
149. Ailenin tanımını yapar.
150. Ailenin işlevlerini kavrar.
151. Aile tiplerini ayırt eder.
152. Birey sayısı ve ilişkilere göre aile tiplerinin özelliklerini ayırt eder.
153. İş bölümüne ve rollere göre aile tiplerinin özelliklerini ayırt eder.
154. Aile-içi otorite ilişkilerine göre aile tiplerinin özelliklerini ayırt eder.
155. Soruna yönelik tutuma göre aile tiplerinin özelliklerini ayırt eder.
156. Tek ebeveynli ailenin tanımını yapar.
157. Tek ebeveynli ailenin özelliklerini bilir.
158. Tek ebeveynli aile tiplerini ayırt eder.
159. Boşanma sonucu oluşan tek ebeveynli ailenin özelliklerini bilir.
160. Eşi ölen ebeveyn ile çocuklarının oluşturduğu tek ebeveynli ailenin özelliklerini bilir.
161. Eşlerin ayrı yaşaması sonucu oluşan tek ebeveynli ailenin özelliklerini bilir.
162. Tek ebeveynli ailenin karşılaştığı ekonomik sorunları açıklar.
163. Tek ebeveynli ailenin karşılaştığı ekonomik sorunların çözümüne ilişkin örnekler sıralar.
164. Tek ebeveynli ailenin yaşadığı sosyal sorunları açıklar.
165. Tek ebeveynli ailenin yaşadığı sosyal sorunların çözümüne ilişkin örnekler sıralar.
166. Tek ebeveynli ailenin karşılaştığı psikolojik sorunları açıklar.
167. Tek ebeveynli ailenin karşılaştığı psikolojik sorunların çözümüne ilişkin örnekler sıralar.
168. Tek ebeveynli ailenin karşılaştığı hukuki sorunları açıklar.
169. Farklı gelişim dönemlerindeki (bebeklik; okul öncesi, okul dönemi, ergenlik dönemi) çocuk-

ların gelişim özelliklerini ana hatlarıyla açıklar.

170. Farklı gelişim dönemlerindeki (bebeklik; okul öncesi, okul dönemi, ergenlik dönemi) çocukların boşanmaya ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarını açıklar.
171. Boşanmanın çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltamaya yönelik çözüm yolları önerir.
172. Farklı gelişim dönemlerindeki (bebeklik; okul öncesi, okul dönemi, ergenlik dönemi) çocukların ebeveyn kaybına ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarını açıklar.
173. Ebeveyn kaybının çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltamaya yönelik çözüm yolları önerir.
174. Farklı gelişim dönemlerindeki (bebeklik; okul öncesi, okul dönemi, ergenlik dönemi) çocukların ebeveynin evi terk etmesine ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarını açıklar.
175. Ebeveynin evi terk etmesinin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerini azaltamaya yönelik çözüm yolları önerir.
176. Tek ebeveynlik sürecinde çocukların yaşayacakları olası okul problemlerine örnekler verir.
177. Tek ebeveynli ailelerde çocukların almak zorunda kaldıkları sorumlulukları bilir.
178. Boşanmanın çocuk üzerindeki psikolojik etkilerine örnekler verir.
179. Yeniden evliliklerin çocuk üzerindeki olumsuz etkilerini azaltamaya yönelik çözüm yolları önerir.
180. Tek ebeveynli ailelerde çocuğun benlik saygısını geliştirmeye yönelik önerilerde bulunur.
181. Tek ebeveynli ailelerde çocuğun akademik hayatına ilişkin önerilerde bulunur.
182. Ebeveynin çocuğuna sağlıklı rol model olmasına ilişkin örnekler verir.
183. Çocuğundan ayrı yaşayan ebeveyne çocuğu ile sağlıklı iletişim kurmasına ilişkin önerilerde bulunur.
184. Tek ebeveynli ailelerde çocuğun büyükanne-büyükbabası ve akrabalarına yönelik önerilerde bulunur.

Aile Eğitimi ve İletişimi Alanı Modülleri

I. Modül: Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi)

Bu modül ile anne babaların;

- çocuklarının devinsel (motor), duygusal, sosyal, dilsel ve zihinsel gelişimlerini destekleyebilecek bilgi, beceri ve tutumlara sahip olmaları,
- beklenen gelişim seyri dışında oluşabilecek durumları gözden kaçırmamaları için belli bir farkındalık düzeyi oluşturmaları,
- davranış problemleri ile daha iyi baş edebilmeleri için gerekli bilgi, beceri, tutum ve stratejilere sahip olmaları

hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM)
- Çocuk-ergen-genç odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Aile-çocuk odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Okul rehberlik servisleri
- Çocuk-ergen-genç odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Aile-çocuk odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
- Üniversite hastanelerinin çocuk ve ergen psikiyatrisi ana bilim dalları
- Yerel yönetimlere bağlı aile danışma merkezleri

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Anne Baba Olmak ve Çocuk Gelişiminde Temel Kavramlar 1.1. Anne Baba Olmanın Kişisel Anlamları 1.2. Gelişimle İlgili Temel Kavramlar 1.3. Gelişim İlkeleri 1.4. Gelişimi Etkileyen Faktörler	AEİ 63, 64, 65, 75, 78	Anne baba olmanın kişisel anlamı üzerinde düşünmek, çocuk gelişimini anlayabilmek, dönemler arasında bütüncül ve çok yönlü karşılaştırmalar yapabilmek için gelişimle ilgili temel kavramlar ve ilkeler ile gelişimi etkileyen faktörler hakkında bilgi verilir.	1 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
2. 0-2 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir? 2.1. Cinsiyet ve Bebek 2.2. Genel Özellikler 2.3. Doğum Sonrası Depresyon 2.4. Duyarlı Tepkisellik 2.5. Anne-Bebek Arasında Bağlılık Gelişimi 2.6. Bebek Bakımında Bakıcı Desteği Almak	AEİ 66, 67, 68, 69, 70, 71,72, 73, 86, 87 SAĞ 35, 36, 48, 49	Bebeğin genel gelişim seyri ve bu döneme özgü, bebek ya da anne babanın karşılaşabileceği özel durumlar vurgulanır. Bebeklik döneminde, bebekle ilgili cinsiyet beklentilerinin ve bebeğin cinsiyetinin ebeveyn davranışları üzerindeki etkileri, doğum sonrası dönemde hem annenin hem de bebeğin yaşamını etkileyebilecek doğum sonrası depresyon, bebekle kurulan ilişkinin niteliği ile bebeğin gelişimsel ihtiyaçları arasındaki ilişki ele alınır. ↺ "0-2 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir?" konusu için *Çocuk ve Ergen* modülü *Dönemler* ünitesi.	1 saat
3. 2-6 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir? 3.1. Genel Özellikler 3.2. 2 – 2:6 Yaş Krizi 3.3. Çocuğa Temel Alışkanlıkların Kazandırılması 3.4. Okul Öncesi Kurum Deneyimi 3.5. Okul Olgunluğu ve Okula Hazırlanma	AEİ 66, 67, 68, 69, 70,72, 73, 74, 87 MED 58, 59, 60. SAĞ 35, 36, 48, 49	Çocuğun genel gelişim seyri ve bu döneme özgü, çocuk ya da anne babanın karşılaşabileceği özel durumlar vurgulanır. İlk çocukluk döneminde, iki-iki buçuk yaş krizi sırasında çocuğun davranışlarında meydana gelen değişimler, bu değişimler karşısında ailenin uygun yaklaşım biçimleri, temel alışkanlıkların kazandırılması (öz bakım becerileri, tuvalet, uyku, yemek vb.) sırasında gözetilmesi gereken konular, okul öncesi eğitim deneyimi ve çocuğun okula hazır olup olmadığını anlamanın bazı yolları ele alınır. ↻ "Televizyon ve Çocuk" konusu için *Bilinçli Medya Kullanımı* modülü *Medya ve Çocuk* ünitesi. ↻ "2-6 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir?" konusu için *Çocuk ve Ergen Sağlığı* modülü *Dönemler* ünitesi.	1 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
4. 6-11, 12 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir? 4.1. Benlik, Benlik Kavramı, Benlik Saygısı, Sorumluluk ve Öz Güven Gelişimi 4.2. Çocuk, Aile ve Okul Üçgeni 4.3. Çocuğa Harçlık Verme	AEİ 66, 67, 68, 69, 70,72, 73, 74, 87, 92, 93, 94, 95 İKT 9, 10, 11 SAĞ 35, 36, 48, 49	Çocuğun genel gelişim seyri ve bu döneme özgü, çocuk ya da anne babanın karşılaşabileceği özel durumlar vurgulanır. Son çocukluk döneminde, çocuğun benlik, sorumluluk ve öz güven ve gelişimi ile ilgili konular, okul, aile ve çocuk arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin niteliğinden doğabilecek sonuçlar, sorumluluk geliştirme konusu çerçevesinde çocuğa harçlık verme konuları ele alınır. ↺ "Çocuk, Aile ve Okul Üçgeni" konusu için *Okul ve Aile* modülü *Evde Öğrenme* ünitesi. ↻ "Çocuğa Harçlık Verme" konusu için *Aile ve Alışveriş* modülü *İhtiyaç Analizi* ünitesi. ↻ "6-11, 12 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir?" konusu için *Çocuk ve Ergen Sağlığı* modülü *Dönemler* ünitesi.	1 saat
5. Çocuk Yetiştirmede Güncel Konular 5.1. Ekran ve Çocuk 5.2. Çocuklara Cinselliği Anlatmak 5.3. Çocuk ve Oyun	AEİ 66, 67, 68, 69, 70,72, 73, 74, 87, 88, 89, 102, 103, 104	Çocuğun "ekran"la kurduğu ilişkide dikkat edilmesi gereken hususlar, cinsel eğitimin temel prensipleri ve oyunun çocuğun hayatındaki yeri ele alınır. Ayrıca günümüz ailelerinin ihtiyaçları doğrultusunda güncel konular açıklanır.	1 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
6. 11, 12–18 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir? 6.1. Erinlik, Ergenlik 6.2. Ergenlikte Ayrışma-Bireyselleşme 6.3. Ergenlikte Kimlik Gelişimi 6.4. Ergenlikte Kız-Erkek Arkadaşlıkları 6.5. Ergen Anne Babası Olmak 6.6. Ergenlik ve Meslek Seçimi	AEİ 66, 67, 68, 69, 70,72, 73, 74, 87 SAĞ 35, 36, 48, 49	Çocuk ve gencin genel gelişim seyri ve bu döneme özgü, çocuk, ergen ya da anne babanın karşılaşabileceği özel durumlar vurgulanır. Ergenlik dönemine ait temel gelişimsel görevlerin desteklenmesi, karşı cinsle ilişkiler, meslek seçimi konuları ergen ebeveyni olmak ekseninde ele alınır. ↻ "11, 12-18 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir?" konusu için *Çocuk ve Ergen Sağlığı* modülü *Dönemler* ünitesi.	1 saat
7. Çocukluk ve Gençlik Yıllarında Görülen Yaygın Davranış Problemlerini Anlamak ve Başa Çıkmak 7.1. Çocuklarda Problemli Davranışlar 7.1.1. Tırnak Yeme 7.1.2. Parmak Emme 7.1.3. Alt Islatma 7.1.4. Dışkı Kaçırma 7.1.5. Öfke Nöbetleri 7.2. Gençlerde Problemli Davranışlar 7.2.1. Klikler, Çeteler ve Toplum Karşıtı Davranışlar 7.2.2. Madde Kullanımı 7.2.3. Marka ve Tüketim Çılgınlığı 7.2.4. Kurban ya da Saldırgan Olmak Açısından Okulda Zorbalık 7.3. Problemli Davranışlarla Başa Çıkmak	AEİ 66, 67, 68, 69, 70,72, 73, 74, 87 SAĞ 35, 36, 48, 49	Çocukluk ve gençlik yıllarında görülen yaygın davranış problemleri ile ilişkili ailesel özellikler, anne babaların bu problemleri anlama ve bunlarla başa çıkmada kullanabilecekleri yaklaşım biçimleri ile profesyonel bir yardım almayı gerektirebilecek durumlar vurgulanır. ↻ "Çocukluk ve Gençlik Yıllarında Görülen Yaygın Davranış Problemlerini Anlamak ve Başa Çıkmak" konusu için *Çocuk ve Ergen Sağlığı* modülü *Dönemler* ünitesi.	1 saat

II. Modül: Evlilik ve Aile Hayatı

Bu modülle katılımcıların;

- evlilik öncesi dönemde ikili ilişkiler, eş seçimi, evlilik ve ebeveynliğe dair farkındalık,
- sağlıklı bir evlilik ilişkisinin gerektirdiği becerileri,
- evlilik kalitesini zenginleştirecek ve aile bağlarını kuvvetlendirecek becerileri

kazanmaları hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Evlilik ve aile odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Evlilik ve aile odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Evlilik ve aile odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Evlilik ve aile odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
- Yerel yönetimlere bağlı aile danışma merkezleri

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Aşk ve Sevgi Üzerine	AEİ 1	İkili ilişkilerin doğası, oluşumu, gelişimi ile iki insanı bir araya getirip bir arada tutan özel duygular ele alınır.	1 saat
2. Hayat Arkadaşımı Nasıl Seçebilirim?	AEİ 2, 3	Eş seçiminde belirleyici olan etmenler, eş seçerken gözetilmesi gereken konular vurgulanır.	1-1,5 saat
3. Evliliğin İlk Yılları	AEİ 4, 5, 6, 7	Evliliğin ilk yıllarında başarılması gereken gelişimsel görevler ve evlilik ilişkisinde gücün paylaşılması açıklanır.	1-1,5 saat
4. Sağlıklı Çift İlişkisinin Temel Faktörleri	AEİ 8	Sağlıklı çift ilişkisinin temel faktörleri açıklanır.	1-1,5 saat
5. Evlilik Çatışmasına Sebep Olan Faktörler ve Çözüm Yolları 5.1. Evlilik Çatışmasına Sebep Olan Faktörler 5.2. Eşi İncitebilecek İletişim Hataları 5.3. Evlilik Çatışmalarını Azaltan Faktörler 5.4. Çatışmayı Çözümlemenin Yolları 5.5. İlişki Sorunlarına Alternatif Çözümler	AEİ 10, 17, 18, 19, 20, 21	Evlilik çatışmasına sebep olan faktörler ve evlilikte çatışma çözme yolları vurgulanır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
6. Kadın, Erkek ve Cinsellik	AEİ 9 SAĞ 90, 91, 92, 93, 94, 95, 57, 58	Sağlıklı cinsellik ve ikili ilişkide cinselliğin önemi konuları ele alınır. ↻ "Kadın, Erkek ve Cinsellik" konusu için *Yaşlı Sağlığı* modülü *Cinsellik* ünitesi.	1-1,5 saat
7. Çiftlerin Birlikte Kaliteli Zaman Geçirmeleri 7.1. Eşle Birlikte Zaman Geçirme 7.2. Birlikte Geçirilecek Zamanın Planlanması	AEİ 22, 23, 37, 38, 39	Eşlerin birlikte kaliteli zaman geçirmelerinin ilişkileri üzerindeki olumlu etkisi vurgulanır, bu konuda etkili plan yapma ve uygulama yolları açıklanır.	1-1,5 saat
8. Ailede Rol Dağılımı 8.1. Ailede Görev ve Sorumluluk Dağılımı 8.2. Ev İşlerinin Paylaşımı 8.3. Çocukların Bakımı	AEİ 24, 26	Ailede herkesin sahip olduğu farklı roller ve sorumlulukların olduğu ve bunların dengeli dağılımının önemi vurgulanır.	1-1,5 saat
9. Akrabaların Evlilik İlişkisine Etkileri 9.1. Akrabaların Evlilik İlişkisi Üzerindeki Etkilerini Düzenleme 9.2. Köken Aileden Özerkleşme	AEİ 42, 45	Akrabaların çiftin evlilik ilişkisi üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri, çiftin bir yandan aile desteklerini almayı sürdürürken diğer yandan kendi kurdukları ailenin sorumluluğunu üstlenecek kadar sağlıklı bir şekilde kendi köken ailelerinden özerkleşmeleri vurgulanır.	1-1,5 saat
10. Anne Baba Olmaya Geçiş	AEİ 79	Karı-kocalık rolüne ek olarak annebabalık rolünü üstlenme sürecinde ele alınması gereken konular ile bu yeni role sağlıklı uyum gösterebilmek için yapılabilecekler üzerinde durulur.	1-1,5 saat
11. Sağlıklı-Fonksiyonel Ailenin Temel Özellikleri	AEİ 28, 29, 34, 35	Sağlıklı-fonksiyonel ailenin temel özellikleri, aileyi sağlıksız kılan faktörler vurgulanır.	1-1,5 saat
12. Ailenin Sağladığı İmkânlar ve Güçler 12.1. Aile İçi Yardım ve Destek 12.2. Aile İçin Ortak Amaç Oluşturma 12.3. Muhabbet ve Yakınlık	AEİ 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36	Ailenin önemli yönleri, bireylere sağladığı imkânlar ve güçler, ailedeki her bireyin kıymeti vurgulanır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
13. Aile Birlikteliğinin Önemi ve Desteklenmesi 13.1. Aile İçi Yardım ve Destek 13.2. Aile İçin Ortak Amaç Oluşturma 13.3. Muhabbet ve Yakınlık 13.4. Birlikte Kaliteli Zaman Geçirme	AEİ 38, 39, 40, 41	Aile birlikteliğinin ve aile içi sinerjinin, aile içi muhabbet ve yakınlığın, aile üyelerinin birlikte kaliteli zaman geçirmelerinin desteklenmesi vurgulanır.	1-1,5 saat

III. Modül: Aile Yaşam Becerileri

Bu modülle bireyin ve ailenin;

- etkili yaşam becerileri geliştirmeleri yoluyla beklenen ve beklenmeyen yaşam olayları karşısında dayanıklılıklarını koruyabilmeleri,
- sağlıklı bir etkileşim ortamının bireyi ve aileyi geliştirici ve zenginleştirici atmosferinden faydalanmaları,
- aile bireyleri arasındaki açık ve net iletişimin aileyi güçlü kılan özelliğinden yararlanabilmeleri,
- yaşamdaki geçiş noktalarını daha az problemli geçirmesini sağlayacak gerekli bilgi ve becerileri kazanmaları

hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Evlilik ve aile odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Evlilik ve aile odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Evlilik ve aile odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Evlilik ve aile odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
- Yerel yönetimlere bağlı aile danışma merkezleri
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Aile İçi İletişimin Temel Unsurları 1.1. Ailede Etkili İletişim 1.2. Ailede Çatışma Yaratan Faktörler	AEİ 11, 12, 13, 14, 15, 16 MED 1, 2, 3, 4	Aile içi etkili iletişimin temel unsurları, sağlıklı iletişim modelleri, iletişim engelleri ve çatışma faktörleri vurgulanır. ↻ "Aile İçi İletişimin Temel Unsurları" konusu için *Medyayı Tanımak* modülü *Kitle İletişimi ve Medya* ünitesi.	2,5-3 saat
2. Ailenin Kendi Doğal Kaynaklarını Kullanma Yoluyla Problem Çözme Becerisinin Kazanılması 2.1. Ailede Stresle Başa Çıkma 2.2. Aile Gücü ve Kaynakları	AEİ 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 105, 106 SAĞ 33	Ailenin etkili problem çözme becerisini kazanması, ailenin sahip olduğu gücü ve doğal kaynakları fark etmesi ve bu kaynakların stres ve kriz yaratan durumların giderilmesinde kullanılması vurgulanır. ↻ "Ailede Stresle Başa Çıkma" konusu için *Sağlıklı Yaşama ve Hastalıklardan Korunma* modülü *Yaşam Biçimi* ünitesi.	2,5-3 saat
3. Bir Kriz Durumu Olarak Boşanma Olgusu 3.1. Boşanma Süreci ve Etkileri 3.2. Sağlıklı Boşanma Süreci	AEİ 107, 108	Boşanmayı kolaylaştıran koşullar, boşanmanın çocuklar üzerindeki etkisi ve boşanma sonrasında yapılabilecekler vurgulanır.	2,5-3 saat
4. Etkili ve Yetkin Ebeveynlik 4.1. Yaygın Ebeveyn Tutumları 4.2. Etkili Ebeveynliğin Temel Unsurları 4.3. Kardeş Kıskançlığı ve Ailenin Rolü 4.4. Kardeş Çatışması Durumunda Ebeveynin Arabuluculuğu 4.5. Akrabaların Çocuk Yetiştirmeye Etkileri 4.6. Çocuk Hakları, Çocuk İhmali ve İstismarı	AEİ 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85 HUK 15	Yaygın ebeveyn tutumları, etkili ebeveynliğin temel unsurları (pozitif disiplin, çocukla olumlu iletişim, ergenle olumlu iletişim), kardeş çatışması durumunda ebeveynlerin sergileyebilecekleri doğru davranışlar, çocuk ihmali ile istismarını doğuran durumlar ve çocuk hakları vurgulanır. ↻ "Çocuk Hakları, Çocuk İhmali ve İstismarı" konusu için *Aile Hukuku* modülü *Aile ve Çocuklar* ünitesi.	2,5-3 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
5. Yaşam Boyu Değişen Rollere Uyum 5.1. Yaşamda Sistemik Değişimler ve Geçişler 5.2. "Boş Yuva" Evresinde Eş İlişkileri 5.3. Yaşlılık Dönemi ve Ailenin Yaşlılığa/Yaşlıya Uyumu 5.4. Etkili Büyük Ebeveynlik	AEİ 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62 SAĞ 57, 58, 90, 91, 92, 93, 94, 95	Yaşam geçiş noktalarının farklı özellikleri ve bu evrelerde aile üyeleri arasında değişen ilişki, rol ve beklentiler vurgulanır. ↻ "Boş Yuva" Evresinde Eş İlişkileri" konusu için *Yaşlı Sağlığı* modülü *Nörolojik ve Psikiyatrik Sağlık* ünitesi.	2,5-3 saat

IV. Modül: Okul ve Aile

Bu modülle anne babaların, çocuklarının okul deneyimlerini geliştirecek bilgi ve becerilere sahip olmaları hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM)
- Çocuk-ergen-genç odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Eğitim, basın-yayın ve aile-çocuk odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Okul rehberlik servisleri
- Çocuk-ergen-genç odaklı çalışan terapi ve danışmanlık kurumları
- Eğitim ve aile-çocuk odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
- Yerel yönetimlere bağlı aile danışma merkezleri

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Okul Aile İlişkileri 1.1. Okul Seçimi, Okula Başlamak ve Okula Uyum Sağlamak 1.2. Bir Kaynak Olarak Okul- Aile İş Birliği 1.3. Okul Etkinlikleri ve Ebeveynler	AEİ 90, 91 AEİ 66, 67, 68, 69, 70,72, 73, 74, 87, 92, 93, 94, 95	Ailenin çocuğu için okul tercihini oluşturmasında dikkate alması gereken hususlar, çocuğun okula başlama ve uyum sürecine dair ailenin yüklenmesi gereken rol ve sorumluluklar, okul ve ailenin bir araya gelerek oluşturacakları sinerjinin çocukların okul yaşantısını daha iyi hâle getireceği vurgulanır. ↺ "Okul ve Aile" konusu için *Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi)* modülü *6-11, 12 Yaş Çocuğundan Neler Beklenebilir? Ebeveyn Çocuğu İçin Neler Yapabilir?* ünitesi.	1,5 saat
2. Evde Öğrenme 2.1. Evde Olumlu Öğrenme Ortamı Oluşturmak 2.2. Ders Çalışmak Konusunda Çocuğun Sesine Kulak Vermek 2.3. Çocuğun Programlı Çalışmasına Rehberlik Etmek 2.4. Ev Ödevlerine Yardımcı Olmak 2.5. Sınavlara Hazırlık Sürecinde Ebeveynlerin Yapabilecekleri	AEİ 92, 93, 94, 95	Öğrenmeyi kolaylaştırmak ve okul başarısını artırmak için ev ortamında yapılabilecek düzenleme ve uygulamalar vurgulanır.	1 saat
3. Evde Kitap ve Okuma 3.1. Okumanın Önemi 3.2. Evde Okuryazarlık Aktiviteleri Düzenleme 3.3. Çocuklara Okumayı Sevdirecek Stratejiler	AEİ 96, 97, 98	Ailede okuma ortamı hazırlamanın çocukların gelişimine katkısı, okuma faaliyetlerinin desteklenmesi ve uygun kitap seçiminde dikkat edilecek hususlar vurgulanır.	1,5 saat
4. Okul Problemleri 4.3. Okul Temelli Öğrenme Problemleri ve Aile 4.4. Okul Temelli Davranış Problemleri ve Aile	AEİ 99, 100	Okul temelli öğrenme ve davranış problemleri ile bunlarla başa çıkma yolları vurgulanır.	1 saat
5. Günlük Aktivitelerle Öğrenme 5.1. Ev Ortamında Eğlenme ve Öğrenme 5.2. Ev Dışında Eğlenme ve Öğrenme	AEİ 101	Günlük yaşamda çocukla yapılabilecek eğlendirici-eğitici faaliyetler vurgulanır.	1 saat

V. Modül: Üstün Yetenekli Çocuklar ve Aileleri

Bu modülle üstün/özel yetenekli çocuklara sahip ailelerin;

- Çocuklarının özelliklerinin ve ihtiyaçlarının farkında olmaları ve bunlara uygun bir atmosfer oluşturabilmeleri,
- Çocuklarının bilim ve sanat alanlarındaki katkılarını ortaya çıkarmaları, uygarlık düzeyindeki katkılarını desteklemeleri ve varoluşlarını tam anlamıyla ortaya koyabilmelerini sağlamaları,
- Geleceğin fikir ve bilim adamlarını, liderlerini, sanatçılarını yetiştirmelerinde yeterli bilgiye sahip olmaları,
- Çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının yanı sıra duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını gidermek amacıyla ülkemizdeki mevcut uygulamalar konusunda bilgi sahibi olmaları,

hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmet Merkezleri
- Mili Eğitim Bakanlığı Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM)
- TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) http://biltek.tubitak.org.tr
- Üstün Zekâlılar Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanlıkları
- Üstün Yetenekli Çocuklar Vakıf ve Dernekleri

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri, Sosyal Hizmet Merkezleri
- Mili Eğitim Bakanlığı Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM)
- TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) http://biltek.tubitak.org.tr
- Üstün Zekâlılar Eğitimi Ana Bilim Dalı Başkanlıkları
- Üstün Yetenekli Çocuklar Vakıf ve Dernekleri
- Çocuk Üniversiteleri
- Avrupa Çocuk Üniversiteleri http://www.eucu.net/

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Üstün Zekâ ve Yetenek Nedir? 1.1.Üstün Yetenekli Çocuk Kimdir? 1.1.1.Parlak Çocuklar Üstün Yetenekli midir? 1.1.2.Üstün Yetenekli Çocuklarla İlgili Yanlış İnançlar Nelerdir?	AEİ 109, 110, 111, 115	Üstün yetenekli çocukların kendileri için uygun eğitime, gelişime ve psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları vurgulanır.	1-1,5 saat
2. Üstün veya Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Olmak İster Misiniz? 2.1.Üstün Yeteneklilere Özel Bir Eğitim Vermek Gerekli midir?	AEİ 112	Eğitimlerinde, yetiştirilmelerinde yeterli ilgi ve çaba gösterilmesi gerektiği ancak bu şekilde insanlığa büyük katkılar sağlayabileceği vurgulanır.	1-1,5 saat
3. Üstün Yetenekli Çocukların Belirgin Özellikleri Nelerdir? 3.1.Üstün Yetenekli Çocukların Fiziksel Özellikleri 3.2. Üstün Yetenekli Çocukların Psiko-Sosyal Özellikleri 3.3.Kişilik Özellikler	AEİ 111	Zengin sosyal ortam ve etkileşimlerin tüm çocukların psiko-sosyal gelişimi açısından önemli olduğu vurgulanır.	1-1,5 saat
4. Okul Öncesi Çağdaki Üstün Yetenekli Çocuklar 4.1.Okul Öncesi Çağdaki Üstün Yetenekli Çocuklar	AEİ 113	Erken teşhisle erken eğitim programına vakit geçirmeden başlamasının önemli olduğu vurgulanır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
5. Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri 5.1.Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri 5.1.1. Yaratıcılık Özellikleri 5.1.2.Duyarlılık Özellikleri 5.1.3.Öğrenme Özellikleri 5.1.4.Liderlik Özellikleri 5.2.Üstün Yetenekli Olmanın Olumsuz Yönleri Var mıdır? 5.3 Üstün Yetenekli Çocukların İhtiyaçları	AEİ 111,112, 114, 115, 116, 117	Üstün yetenekli çocukların bazıları, akademik alan başta olmak üzere pek çok alanda üstün veya özel yetenekli iken, bazılarının ise sadece bir alanda üstün ve özel yeteneğe sahip olabileceği vurgulanır.	1-1,5 saat
6. Üstün Yetenekli Çocuğumla Nasıl Başa Çıkabilirim? 6.1.Üstün Yetenekli Çocuğumla Nasıl Başa Çıkabilirim? 6.1.1.Korku/Kaygı 6.1.2.Düşük Başarı 6.1.3.Düşük Motivasyon 6.1.4.Aşırı Düşünme 6.1.5.Mükemmelliyetçilik 6.1.6.Depresyon	AEİ 118	Ailelerin çocuklarını iyi gözlemlemelerinin, takip etmelerinin, çocuklarının gelişiminde hissettikleri en küçük farklılıkları bile öğretmenleriyle, gerekirse uzmanlarla paylaşmalarının çok önemli olduğu vurgulanır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
7. Üstün Yeteneklilerle Başa Çıkmada Zorlanılan Konular 7.1. Üstün Yeteneklilerle Başa Çıkmada Zorlanılan Konular 7.1.1.Aşırı Soru Sorma 7.1.2.Etkinlikler ile Öğrenme 7.1.3.Kusursuz Belleğe Sahip Olma 7.1.4.Erken Öğrenenler 7.1.5.Eşzamanlı Olmayan Gelişim 7.1.6.Motor Becerilerdeki Farklılıklar 7.1.7.Erişkinlerle Arkadaşlık 7.1.8.Risk Almanın Önemi 7.1.9.Bir Komedyene Sahip Olmak 7.1.10.Hızlı ve Derin Öğrenenler 7.1.11.Aşırı Duyarlılık 7.1.12.Çocuklar İçin Gevşeme Teknikler 7.1.12.Düzenli Olmak ya da Olmamak 7.1.13.Erken Okuyanlar 7.1.14.İletişim	AEİ 119 AEİ 11, 12, 13, 14, 15, 16	Ailelerin zihinsel açıdan etkin olduğu kadar fiziksel olarak da sürekli etkin olan üstün/özel yetenekli çocuklarının enerjilerini boşaltmalarına yardımcı olacak yönlendirmeler ve planlamalar yapmada uzmanlardan yardım almalarının önemi vurgulanmalıdır. ↻ "Aile ve Yaşam Becerileri " modülü "Aile İçi İletişimin Temel Unsurları" ünitesine bakınız.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
8. Türkiye'de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitsel Değerlendirme/Tanılama ve Yerleştirme Süreci 8.1. Türkiye'de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitsel Değerlendirme/Tanılama ve Yerleştirme Süreci 8.1.1.Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Süreci Bir İşbirliği Sürecidir 8.1.2.Eğitsel Değerlendirme Sürecine Aktif Katılım 8.2. Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Eğitim Modelleri Nelerdir? 8.2.1. Geleneksel Eğitim Modelleri 8.2.1.1.Ayrı Eğitim 8.2.1.2.Birlikte Eğitim	AEİ 120,121 AEİ 90, 91	Ayrı ve birlikte eğitim modellerinin olumlu ve olumsuz yönleri vurgulanır. ↻"Okul ve Aile" modülü "Okul ve Aile İlişkileri" ünitesine bakınız.	1-1,5 saat
9. Ülkemizde Uygulamalar 9.1.Ülkemizdeki Uygulamalar 9.1.1.Bilim ve Sanat Merkezleri 9.1.2.Üstün Yeteneklilere Yönelik Devlet Kurumlarındaki Diğer Hizmetler 9.2.Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Dikkat Edilecek Noktalar	AEİ 122, 123, 124	Üstün/özel yetenekli çocuklara uygun eğitim ortamı sağlanamazsa, yeteneklerini geliştiremeyecekleri ve kullanamayacakları bu yüzden çocukların eğitimi için uzman desteği almalarının önemi vurgulanır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
10. Üstün Yetenekli Çocukların Aileleri 10.1.Üstün Yetenekli Çocukla Baş Etmede Ailelere Öneriler 10.1.1.Ailenin Kendi İçinde Farklılıkla Baş Etmesi 10.1.2.Ailenin Çevreyle Baş Etmesi 10.1.3.Aile Olarak Ne Tür Zenginleştirme Etkinlikleri Yapmalıyız? 10.2.Üstün Yetenekli Çocukların Öğretmen ve Ailelerine Yönelik Birlikte Yapabilecekleri Etkinlikler 10.3.Üstün Yetenekli Çocukları Yetiştirirken Ebeveynlerin Oynaması Gereken Roller 10.4.Ailelerin Üstün Yetenekli Çocukların Eğitiminde Dikkat Etmeleri Gereken Önemli Konular 10.5.Başarısız Üstün Yetenekli Çocukların Bazı Özellikleri ve Tutumları	AEİ 112,117, 125, 126, 127, 128 AEİ 76, 77, 80, 81, 82, 83, 84, 85 AEİ 28, 29, 34, 35	!"Aile ve Yaşam Becerileri" modülü "Etkili ve Yetkin Ebeveynlik" ↻ " Evlilik ve Aile Hayatı modülü" "Sağlıklı Fonksiyonel Ailenin Temel Özellikleri" ünitelerine bakınız.	1-1,5 saat

VI. Modül: Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü

Bu modül ile;

- Bireylerin sahip olduğu değerlerin farkında olmaları,
- Yaygın ebeveynlik tarzları ve kendi ebeveynlik tarzları hakkında bilgi sahibi olmaları,
- Ebeveynlerin değer aktarımında rol model olma bilinci ile hareket etmeleri,

hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Rehberlik araştırma merkezleri (RAM)
- Okul rehberlik servisleri

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Rehberlik araştırma merkezleri (RAM)
- Okul rehberlik servisleri

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Değerler Nedir? 1.1.Değerler "İstenir" Olanı Tanımlayan Rehber İlkelerdir 1.2.Değerler Önemlerine Göre Sıralanırlar 1.3.Değerler "Değerlendirme" Ölçütleridir 1.4.Değerler Tutumlarımızı Belirler 1.5.Değerler Davranışlarımızı Güdüler 1.6.Değerler Soyut Kavramlardır	AEİ 129, 130	Değerlerin, farklı konulardaki düşüncelerimize, farklı türde davranışlarımıza ve seçimlerimize rehberlik edici oldukları vurgulanır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
2. Değerler Nasıl Gruplanır? 2.1.İyilikseverlik Değerleri 2.2.Evrenselcilik Değerleri 2.3.Geleneksellik Değerleri 2.4.Uyma Değerleri 2.5.Güvenlik Değerleri 2.6.Güç Değerleri 2.7.Başarı Değerleri 2.8.Hazcılık Değerleri 2.9.Uyarılım Değerleri 2.10.Özyönelim Değerleri 2.11.Ahlâkî Değerler 2.12.Dinî-Manevî Değerler 2.13. Milli Değerler	AEİ 131, 132	Her insanın bir değer önceliğine sahip olduğu ve her insanın aynı değer tiplerinden gelen değerlere farklı önemler atfettiği vurgulanır. Ünite içinde yer alan İtaat kavramı genel kullanımı ile davranışların birey üzerinde zor kullanılarak kısıtlanması, uyma değerine sahip bireyin güçsüz/zayıf olması gibi anlamlar da taşıyabileceği için kavram üzerinde durulurken bu hassasiyete dikkat edilmelidir.	1-1,5 saat
3. Değerler Neye / Nasıl Rehberlik Eder?	AEİ 133, 134, 135, 136	Temelde düşüncelerimize ve davranışlarımıza yol gösteren çeşitli öneme sahip değerlerimizin kendimizi, başkalarını, olayları, durumları veya nesneleri değerlendirmemize yardımcı olduğu vurgulanır.	1-1,5 saat
4. Ebeveynlik Nedir? 4.1.Ebeveynin Davranış Biçimlendirme İşlevi 4.2.Ebeveynin Bilgi Aktarma İşlevi	AEİ 137, 138, 139, 140	Bu bölümde anne baba dışında kalan ve ebeveynlik rolü üstlenen kişilerin varlığı da göz önünde bulundurularak (örneğin temel bakım verenler) örnekler verilmesine dikkat edilmelidir. Çocukların ebeveynleri ile ilişkisinin, onun istenir davranışları edinmesi, istenmeyen davranışlardan uzaklaşması, kendisini, başkalarını ve dünyayı tanıyıp anlaması için önemli olduğu vurgulanır. ↻ Madde kullanım riski ve madde bağımlılığından korunma modülü "Madde bağımlılığında müdahale" ünitesi ↻ Aile ve internet modülü "Ailenin çocuk ve gençle iletişimi" ünitesi ↻ Aile yaşam becerileri modülü "Aile içi iletişimin temel unsurları" ünitesi	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
5. Ebeveynlik Tarzları Nasıl Farklılaşır? 5.1.Yetkeci-Otoriter Ebeveynlik 5.2.İzin Verici-Şımartan Ebeveynlik 5.3.İzin Verici-İhmalkâr Ebeveynlik 5.4.Açıklayıcı-Otoriter Ebeveynlik	AEİ 141, 142	Ebeveyn kabulünün çocuk üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu vurgulanır. ↻ Aile yaşam becerileri modülü "Etkili ve yetkin ebeveynlik" ünitesi	1-1,5 saat
6. Sosyalleşme Nedir? Kurallar 6.1.Toplumsal Normlar 6.2.Değer-Kural-Norm İlişkisi 6.3.İçselleştirme Nedir? 6.3.1.Uyma Süreci 6.3.2.Özdeşim Kurma Süreci 6.3.3.İçselleştirme Süreci	AEİ 143, 144, 145, 146	Sosyalleşme sürecinde çeşitli ortamların ve özelde aile ortamının çocuk üzerindeki etkileri ve bu sürecin sonunda da kendi davranışlarını öğrendikleri değerler kurallar ve normlar ışığında seçmeye ve kontrol etmeye başladıkları vurgulanır. Bu ünitede toplumsal normlar başlığı altında verilen bilgilerin "her türlü toplumsal norma uymak olumlu, uymamak ise olumsuz" olarak algılanmamasına dikkat edilmelidir. Bakanlığımızın görev alanı kapsamında bazı geleneklerde (erken yaşta ve zorla evlilikler, berdel, kız çocuklarının eğitiminin gereksiz görülmesi vb.) zihinsel dönüşümün gerçekleştirilmesi için çalışmaktadır. Bu çerçevede bölümdeki anlatımda hassas durumlar göz önünde bulundurulmalıdır.	1-1,5 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
7. Değerler Nasıl Aktarılır? 7.1.Çocukların Değerlerle İlgili Mesajları Doğru Algılayabilmeleri İçin Ebeveynlerin Yapması Gerekenler 7.2.Çocukların Değerlerle İlgili Mesajları Kabul Edebilmeleri İçin Ebeveynlerin Yapması Gerekenler	AEİ 147, 148	Çocukların ebeveynlerinin değerlerini, bu değerler hakkındaki mesajları doğru algıladıkları ve kabul ettikleri ölçüde içselleştirebilecekleri üzerinde durulmalıdır. "Ebeveyn çocuğa tutarlı mesaj vermelidir" başlığı altında anlatılan bilgilere ek olarak "Ebeveynin çocukları arasında cinsiyete dayalı ayrım yapmaksızın çocuklarına değerleri aktarması" konusunun yer alması önerilmektedir. Belli değerlerin sadece kız veya erkek çocuğundan beklenmesi veya değerlerin aktarımında (kişilerde var olabilen erkek çocuğunun ayrıcalıklı/daha değerli olduğu düşüncesi nedeniyle) erkek çocuğunun muaf tutulması vb. mevcut sorunlara ilişkin örneklerin verilmesine dikkat edilmelidir.	1-1,5 saat

VII. Modül: Tek Ebeveynli Aileler

Bu modülle katılımcıların;

- Tek ebeveynli ailelerin ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki sorunlarına dair farkındalık kazanmaları ve bu sorunlara karşı problem çözme becerilerini geliştirmeleri,
- Gelişim düzeylerine göre çocukların boşanmaya; ebeveyn kaybına ve ebeveynin evi terk etmesine ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarını ve tek ebeveynli olma sürecinin çocuklar üzerindeki etkilerini azaltmaya yönelik çözüm yollarını öğrenmeleri hedeflenmektedir.

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara başvurabilir:

- Üniversitelerin ilgili bölümleri
- Aile ve çocuk odaklı çalışan danışmanlık merkezleri
- Aile ve çocuk odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları

Bu modül işlenirken eğitici aşağıdaki kurum ve kuruluşlara katılımcıları yönlendirebilir:

- Aile ve Sosyal Hizmetler bakanlığına bağlı İl Müdürlükleri ve Sosyal Hizmet Merkezleri
- Aile ve çocuk odaklı çalışan danışmanlık merkezleri
- Aile ve çocuk odaklı çalışan sivil toplum kuruluşları
- Okul rehberlik servisleri

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
1. Aile Olmak 1.1. Aile Nedir? 1.2. Aile Tipleri 1.2.1. Birey Sayısı ve İlişkilere Göre Aile Tipleri 1.2.2. İş Bölümüne ve Rollere Göre Aile Tipleri 1.2.3. Aile-içi Otorite İlişkilerine Göre Aile Tipleri 1.2.4. Soruna Yönelik Tutuma Göre Aile Tipleri	AEİ 149, 150, 151, 152,153,154, 155	Aile olmanın önemini anlamak ve ailenin işlevlerini kavramak için bilgi verilir, aile tipleri; iş bölümüne ve rollere göre, birey sayısı ve ilişkilere göre, aile içi otorite ilişkilerine göre, soruna yönelik tutuma göre olmak üzere ele alınır.	1 saat
2. Tek Ebeveynli Aileler 2.1. Tek Ebeveynli Aile ve Özellikleri 2.2. Tek Ebeveynli Aile Tipleri 2.2.1. Boşanma Sonucu Oluşan Tek Ebeveynli Aile 2.2.2. Eşi Ölen Ebeveyn ile Çocuklarının Oluşturduğu Tek Ebeveynli Aile 2.2.3. Eşlerin Ayrı Yaşaması Sonucu Oluşan Tek Ebeveynli Aile 2.2.4. Evlilik Dışı Birliktelikten Çocuk Sahibi Olan Tek Ebeveynli Aile 2.3. Dünyada ve Türkiye'de Tek Ebeveynli Aile Olgusu	AEİ 156, 157, 158, 159, 160, 161	Tek ebeveynli ailenin özelliklerini ve tiplerini, tek aile tiplerinin farklılıkları ve ihtiyaçları vurgulanır.	1 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
3. Tek Ebeveynli Ailelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Öneriler 3.1. Ekonomik Sorunlar 3.2. Sosyal Sorunlar 3.2.1. Evle İlgili Faaliyetlerin Yürütülmesi 3.2.2. Çalışma Hayatı 3.3. Psikolojik Sorunlar 3.3.1. Tek Ebeveynli Olduktan Sonra Ne Hissedilir? 3.3.2. Yaşananlar, Hissedilenler ve Düşünceler 3.4. Hukuki Sorunlar 3.4.1. Boşanma Nedeniyle Tek Ebeveynlilikte Kişisel İlişkinin Kurulmasına Yönelik Sorunlar 3.4.2. Uygulamada Yaşanan Zorluklar 3.4.3. Nafakaya İlişkin Sorunlar	AEİ 162, 163, 164, 165, 166, 167,168	Tek ebeveynli olarak hayatını devam eden ailelerin karşılaştıkları ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki sorunlar ele alınır ve çözüm önerileri sunulur.	3 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
4. Çocukların Gelişim Özellikleri ve Tek Ebeveynlilik 4.1. Bebeklik Döneminde Gelişim Özellikleri 4.1.1. Bebeklik Dönemi ve Tek Ebeveynlik 4.1.2. Bebeklik Dönemi ve Boşanma 4.1.3. Bebeklik Dönemi ve Ebeveyn Kaybı 4.1.4. Bebeklik Döneminde Ebeveynin Evi Terk Etmesi 4.2. Okul Öncesi Dönemde Çocukların Gelişim Özellikleri 4.2.1. Okul Öncesi Dönem ve Tek Ebeveynlik 4.2.2. Okul Öncesi Dönem ve Boşanma 4.2.3. Okul Öncesi Dönemde Ebeveyn Kaybı 4.2.4. Okul Öncesi Dönemde Ebeveynin Evi Terk Etmesi 4.3 Okul Döneminde Çocukların Gelişim Özellikleri 4.3.1. Okul Dönemi ve Tek Ebeveynlik 4.3.2. Okul Dönemi ve Boşanma 4.3.3. Okul Dönemi ve Ebeveyn Kaybı 4.3.4. Okul Döneminde Ebeveynin Evi Terk Etmesi 4.4. Ergenlik Döneminin Gelişim Özellikleri 4.4.1. Ergenlik Dönemi ve Tek Ebeveynlik 4.4.2. Ergenlik Dönemi ve Boşanma 4.4.3. Ergenlik Dönemi ve Ebeveyn Kaybı 4.4.4. Ergenlik Döneminde Ebeveynin Evi Terk Etmesi	AEİ 169, 170, 171,172, 173, 174, 175	Çocukların gelişim özellikleri ve çocukların boşanmaya, ebeveyn kaybına ve ebeveynin evi terk etmesine ilişkin duygu, düşünce ve davranışları ele alınır. Tek ebeveynlik sürecinde çocuğun karşılaşabileceği sorunlara ilişkin başa çıkmaya yönelik öneriler vurgulanır.	4 saat

Ünite ve Konular	Kazanımlar	Açıklama	Önerilen Süre
5. Tek Ebeveynli Aile Olmanın Çocuklar üzerindeki Etkisi 5.1. Tek Ebeveynli Ailede Yaşam 5.2. Okul Hayatı 5.3. Çocuğun Sosyalleştiği Alan: Okul 5.4. Arkadaş İlişkileri 5.6. Aile ve Çevre İlişkisi 5.7. Çocukların Bağlanma Stilleri ve Boşanmanın Çocuk Üzerindeki Psikolojik Etkileri 5.8. Ebeveynin Çocuğu Üzerindeki Otoritesi ve Ebeveyn Kimliği 5.9. Yeniden Evlilikler ve Çocuklar 5.10. Tek Ebeveynli Çocukların Desteklenmesine İlişkin Öneriler 5.10.1. Çocuğun Benlik Saygısını Geliştirmeye İlişkin Öneriler 5.10.2. Çocuğun Akademik Hayatına ve Başarısına İlişkin Öneriler 5.10.3. Çocuğun Sosyal Becerilerini Geliştirmeye İlişkin Öneriler 5.10.4. Ebeveynin Sağlıklı Rol Model Olmasına İlişkin Öneriler 5.10.5. Risk Altındaki Çocuklara İlişkin Öneriler 5.10.6. Çocuğun Ayrı Yaşanılan Ebeveyn ve Ebeveyn Yakınlarıyla İlişkilerinde Yaşanılan Sorunlara İlişkin Öneriler 5.10.7. Büyükanne-Büyükbaba ve Akrabalara Öneriler	AEİ 176,177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185	Tek ebeveynli ailede yaşamanın çocuğun okul hayatına, arkadaş ilişkilerine, aile ve çevre ilişkilerine, psikolojik durumuna olan etkileri ele alınır ve olumsuz etkileri azaltmaya ve gidermeye yönelik öneriler açıklanır.	2 saat

Bölüm 4

Eğiticiler İçin Uygulama Notları

Bu bölümde her bir üniteninin işlenişi esnasında eğiticiye yardımcı olabilecek bazı bilgiler ve notlar sunulmaktadır.

HAYATIN İLK ÇEYREĞİ (0-18 YAŞ GELİŞİMİ)

Ünite 1: Anne Baba Olmak ve Çocuk Gelişiminde Temel Kavramlar

- "Neden Çocuk Sahibi Olmak İstedim?" etkinliğini konuya giriş etkinliği olarak ünite başında uygulayabilirsiniz.
- "Gelişimi Destekleyen Etkenler" bölümüyle ilgili olarak aşağıdaki uygulamayı yaptırın:
  - Katılımcıları kişi sayına göre iki ya da üç gruba ayırın. Gruplardan her birine aşağıdaki başlıklardan birini verin ve 15 dakika süreyle tartışmalarını isteyin.
  - *Grup 1.* Eğitimsiz anne babaya sahip bir çocuğun hayatında bir gün.
  - *Grup 2.* Eğitimli bir aileden gelen çocuğun hayatında bir gün.
  - *Grup 3.* Sokakta yaşayan ya da çalışan bir çocuğun hayatında bir gün.
  - Grupların sırayla çocukların bir gününü nasıl geçirdiklerini (sabah kaçta uyanır, kaçta yatar vs.) canlandırmalarını sağlayın.
  - Grupların sunumları sonrasında grup tartışması ile ve katılımcılarla birlikte çocuk gelişimini destekleyen ve engelleyen etkenlerin listesini yapın.

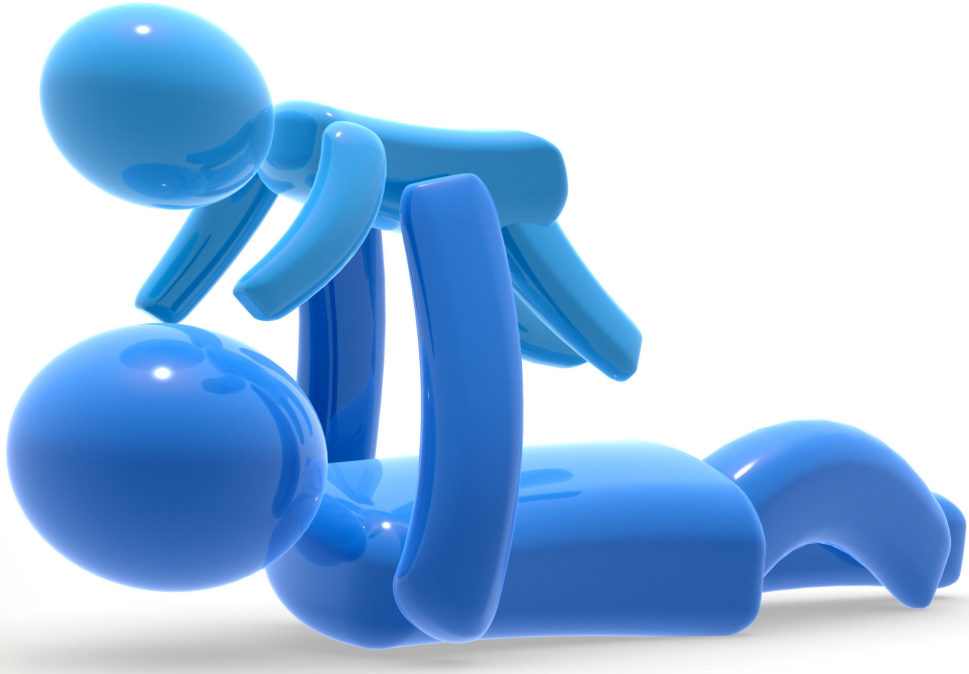

Ünite 2: Hoş Geldin Bebek: 0–2 Yaş

- "Hangisi Ne Zaman?" adlı etkinliğin cevap anahtarı aşağıda verilmektedir:

Hangisi Ne Zaman?

Aşağıdaki davranışlar bebeğin hangi dönemine özgüdür? İşaretleyin.

Ne Yapabilir?	1-2 aylık	9 aylık	18 aylık
Baba, mama gibi iki heceli sesler çıkartır.		X	
Başta annesi olmak üzere tanıdık yetişkinlere duygusal açıdan hâlâ bağımlıdır.			X
Bebeğine yemek yedirme, onu uyutma gibi basit günlük faaliyetlerden bazılarını kendince taklit eder.			X
Rastlantı sonucu ortaya koyduğu davranışı sürekli olarak tekrarlar. Bu tekrarlar alışkanlık hâline gelir.	X		
Belli eşyaları belli yerlerde bulmayı, belli zamanlarda belli şeylerin olmasını bekler.			X
Belli insanlara bağlanır. Kendisine bakan kişiyi hep yanında ister.		X	
Bir nesne o an ortamda olmasa bile onun adını hatırlayabilir.			X
Bir oyuncak (örneğin çıngırak) tutabilir.	X		
Elinden tutulduğunda yavaşça merdivenden yukarı çıkabilir.			X
Elini ağzına götürüp parmak emmeye başlar.	X		
Emeklemeye çalışır.		X	
Eşyalara tutunarak ayağa kalkabilir.		X	
Görüş alanı içindeki nesneleri tutmak, hissetmek, ağzına götürmek ister.	X		
Hareketsiz durumda ya da uyku sırasında eller kapalı, parmaklar içe kıvrılmıştır.	X		
Heyecanlandığı zaman tekmeler atar ve kollarını sallar.	X		
İleriye doğru, yanlamasına ya da arkaya yürüyebilir.			X
İnsanlarla ilgilenir, birlikte zaman geçirdiği kişileri tanır, yalnız kaldığında sıkılır.	X		
İpe bağlı bir oyuncağı çekebilir, itebilir veya oyuncak kamyonuna binebilir.			X
Koşabilir ama hâlâ sık sık düşer.			X
Kumru gibi ses çıkartmaya (cıvıldamaya) başlar.	X		
Oynadığı bir oyuncağın üstüne örtü örtüldüğünde arar.		X	
Sert bir zeminde ayakta durma pozisyonuna getirildiğinde ayaklarını yere basar, gövde dikleşir, genellikle ileriye doğru otomatik bir yürüme hareketi yapar.	X		
Sırt üstü yatıp parmaklarıyla oynayabilir.	X		
Sürekli yeni şeyler dener, öğrendiklerini uygular.			X
Tahta küplerden üçlü kuleler yapar.			X
Tanıdık durumlara tepki vermeye başlar. Örneğin yemek, banyo gibi faaliyetlere gülümseyerek tepki verir.	X		
Yakında konuşan kişinin yüzüne bakabilmek için ona doğru döner.	X		
Yerde tek başına ve desteksiz 15 dakika oturabilir.		X	
Yerde yuvarlanır. Bir o yana bir bu yana dönerek ilerler.		X	
Yürürken oyuncak taşımayı sever.			X
Yüzükoyun konumda baş hemen yana çevrilir, kol ve bacaklar bükülür, dirsekler gövdeden ayrı durur, kalçalar biraz yukarı kalkmış konumdadır.	X		
Yüzükoyun konumda destek alarak başını ve göğsünün üst kısmını kaldırır.	X		

Ünite 3: Bebeklikten Çocukluğa Doğru: 2–6 Yaş

- "Hangisi Ne Zaman?" adlı etkinliğin cevap anahtarı aşağıda verilmektedir:

Hangisi Ne Zaman?

Aşağıdaki davranışlar çocuğun hangi dönemine özgüdür? İşaretleyin.

Ne Yapabilir?	2 Yaş	4 Yaş	6 Yaş
Açık bir biçimde bağımsız olmak ister.	X		
Bazı şeyleri kendi kendine yapmak konusunda ısrarlıdır.	X		
İnatçı davranabilir, öfke nöbetleri geçirebilir.	X		
Kelime dağarcığı hızla gelişir.	X		
Dikkat süresi oldukça sınırlıdır.	X		
Dikkat süresi biraz daha genişlediği için grup oyunlarından daha fazla zevk almaya başlar.		X	
Sıra bekleme, paylaşma, diğer insanların hakları ve ne hissettikleri konularında anlayışı gelişir.		X	
Yavaş yavaş kendi ihtiyaçlarını kendisi karşılamaya başlar. Örneğin kendi başına giyinebilir.		X	
Bazı korkular ya da hayali arkadaşlar edinebilir.		X	
Sayıları tanır. Örneğin iki elma gördüğünde bunu 2 sayısıyla eşleştirebilir.		X	
Yeni kelimeler ve daha uzun cümleler kullanır.		X	
Zihinsel ve duygusal olarak daha bağımsız hâle gelir.			X
Meraklı ve aktiftir.			X
Katı, talepkâr ve uyumsuz davranabilir.			X
Eleştirilmekten, suçlanmaktan ve ceza almaktan incinebilir.			X
Mantıklı düşünmeye geçmeye hazırlanır.			X
Kazanmaya ihtiyaç duyar, zaman zaman kuralları kendine uydurmaya çalışabilir.			X
Bisiklete binebilir.			X
Müziğe uygun hareket edebilir.			X

- "Doğru mu Yanlış mı?" adlı etkinliğin cevap anahtarı aşağıda verilmektedir:

Doğru mu Yanlış mı?

Çocuğa yemek yeme alışkanlığı kazandırma süreci ile ilgili aşağıdaki tavsiyelerden hangileri doğru hangileri yanlıştır? Belirtin.

D — Yemek yeme çocukla ebeveyn arasında kesinlikle bir baskı konusu olmamalıdır.

Y — Anne önce çocuğun yemeğini yedirmeli, çocuk yemeğini bitirdikten sonra aile fertleri rahatça yemeklerini yemelidirler.

Y — Çocuğun yemek seçmesine kesinlikle izin verilmemelidir. Sevmese de gerekli olan besinler zorla yedirilmelidir.

D — Çocuğun tercih edebileceği sağlıklı olmayan yiyecekler (içinde yapay renklendirici kimyasallar ve katkı maddesi bulunan yiyecekler gibi) mümkün olduğunca evde bulundurulmamalıdır.

D — İyi beslenmeyi çekici hâle getirecek tedbirler alınmalıdır. Örneğin peynir yemeyen bir çocuğa içine peynir konulup yoğrulmuş patates topçukları eğlenceli şekilde sunulabilir.

Y — Çocuk kendi kendine yemeyi beceremiyor, çevreyi ve kıyafetlerini kirletiyorsa vazgeçilmeli, yemeği anne baba tarafından yedirilmelidir.

D — Anne babayla çocuk arasında beslenme konusunda çatışma yaşanıyorsa anne baba kendi beslenme alışkanlıklarını gözden geçirmelidir. Çünkü çocuklar pek çok şeyi olduğu gibi beslenme alışkanlıklarını da anne babalarını gözlemleyip onların yaptıklarını modelleyerek öğrenmektedirler.

D — Birçok anne baba çoğu zaman çocuğu yeterince yediği hâlde az yediğini düşünür. Bu yanılgıya düşmekten kaçınılmalıdır.

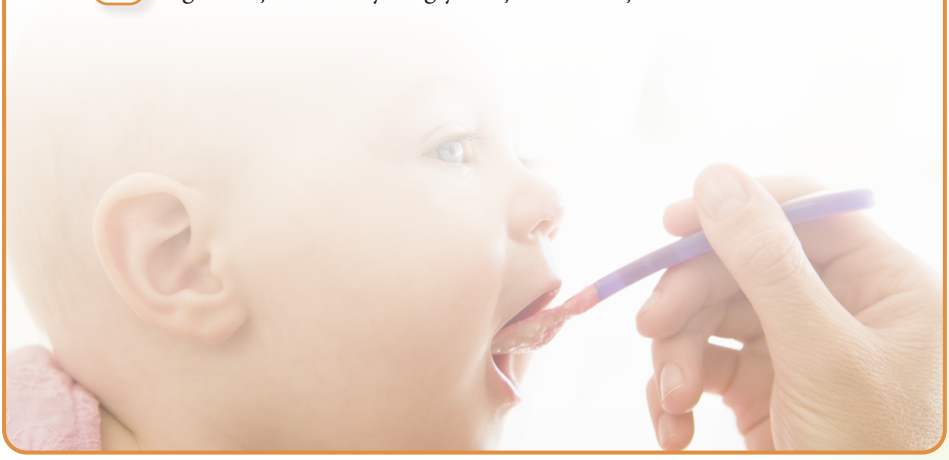

Ünite 5: Çocuk Yetiştirmede Güncel Konular

- Katılımcılarla birlikte İnternet'ten en popüler çocuk oyunlarının neler olduğunu araştırın. Burada amaç bu araştırmayı yapmanın çok da zor olmadığını katılımcıya fark ettirmektir. En azından o günler için popüler oyunlar bulunmuş olur. Ardından bulunan oyunlardan birini "çocuğa uygunluk" açısından grupça değerlendirin.
- Katılımcı kitabında bulunan "Çocuğumla Oynuyorum" adlı etkinliği, anne babaların çocuklarıyla ne oynadıkları ve nasıl oynadıkları üzerinde düşünmelerini sağlamak amacıyla "Oyun ve Anne Baba" başlığına giriş yapmak için uygulayabilirsiniz. Tüm katılımcılardan çalışma yaprağını doldurduktan sonra, verdikleri cevapların çocuklarıyla oyun oynama konusunda sıklıkla yaşadıkları şeyler olup olmadığını kontrol etmelerini isteyin (Son oynanan oyun çok sıra dışı olabilir ya da çocuk her zaman verdiğinden farklı bir tepki vermiş olabilir). Daha sonra cevaplar üzerinde tartışmayı başlatın. Aşağıda etkinlikteki her bir madde ile ilgili size yardımcı olabilecek açıklamalar verilmektedir:
    1. Evet, çocukla oynanmalıdır. Çocuğun anne babayla vakit geçirirken paylaşımda bulunduğunu hissettiği en önemli anlardan biri oyun esnasıdır.
    2. Burada çeşitlilik önemlidir. Çocuğun ne olacağını önceden tahmin edebildiği aynı oyunların sıkça tekrar edilmesi oldukça sıkıcı olabilir. Bu konuda farklı olarak neler yapılabileceği "Oyun ve Anne Baba" başlığı altında ele alınmıştır.
    3. Mümkünse en son oyun o gün ya da bir önceki gün oynanmış olmalıdır. Daha uzun süreler geçmişse üzerinde düşünülmelidir.
    4. Her iki durum da makbuldür. Ancak anne babanın çocuğu oyuna davet etmesi onu çok mutlu edecektir.
    5. Süre oyuna bağlıdır. Ama "Her seferinde 5 dakika oynayıp bırakıyorum." deniliyorsa çocuğun ihtiyaçları bağlamında eksik kalmış bir şeyler olabilir.
    6. Oyun oynamak hem anne babayı hem de çocuğu mutlu etmelidir. Anne baba bunu yük gibi hissetmemelidir.
    7. Oyun oynamak hem anne babayı hem de çocuğu mutlu etmelidir. Çocuk bir oyun oynamak ya da anne babanın istediği oyunu oynamak için zorlanmamalıdır.
    8. Her iki seçenek de olabilir. Burada dikkat edilmesi gereken husus, taraflardan biri oyunu bitirmeye hiç hazır değilken oyunun bitmiş olmamasıdır. Oyunun kendiliğinden bitmesi en istenen sonuçtur.
    9. Oyunun bitmesi çocukta büyük düş kırıklığı yaratıyorsa henüz bitirmeye hazır değildir.
    10. Anne baba oyun bittiğinde zafer kazanmış gibi hissediyorlarsa ya da "Bitti, kurtuldum." hissine sahiplerse o zaman oyunun içeriğini değiştirmenin ve yeni şeyler denemenin zamanı gelmiş demektir.
- "Çocukları Cinsel İstismardan Korumak İçin" başlıklı bölüme giriş yaparken katılımcıların çocuk istismarı hakkındaki yanlış bilgilerinin farkına varmaları amacıyla aşağıdaki etkinliği uygulayabilirisiniz:
    - Aşağıdaki formu çoğaltarak katılımcılara dağıtın. Her bir maddeyi okuyup doğru mu yanlış mı bulduklarını işaretlemelerini isteyin.

		Doğru	Yanlış
1	Çocuk istismarı nadir görülen bir olaydır.		
2	Çocuklarını istismar edenler akıl hastasıdır.		
3	Sadece fakirlik çekenler çocuklarını istismar ederler.		
4	Cinsel istismar tuhaf görünüşlü pis giyimli kişiler tarafından yapılır.		
5	Alkol ya da uyuşturucu kullananlar çocuklarını istismar ederler.		
6	Sevgi ve şiddet bir arada yer almaz.		
7	Anne ve baba çocuklarını cinsel istismardan korumak için bir şey yapamazlar.		
8	Cinsel istismardan korumanın en iyi yolu çocuğu hiçbir zaman yalnız bırakmamak hep onunla birlikte olmaktır.		

- Formdaki bütün maddelerin cevabı "yanlış" tır. Katılımcılar işaretlemeyi tamamlayınca sırayla bütün maddeleri okuyarak her bir madde ile ilgili olarak yapacağınız açıklamalarda aşağıdaki hususları göz önünde bulundurun.
  1. Hem Türkiye de hem de yurt dışında yapılan araştırmalar, çocuk istismarının oldukça yaygın olduğunu göstermektedir.
  2. Çocuklarını istismar edenlerin sadece küçük bir kısmı (%10 gibi) tanı alacak akıl hastalığına sahiptirler.
  3. Yoksulluk yaşam stresini arttıran bir unsurdur ancak çocuk istismarı her sosyoekonomik seviyede görülür.
  4. Çok sayıda çocuk, sevdiği ve güvendiği kişiler tarafından istismar edilmektedir.
  5. Alkol ve madde kullanımı istismar riskini arttırır ancak bunları kullanan herkes çocuklarını istismar etmemektedir.
  6. Çocuklar istismar gördükleri hâlde anne babalarını sevmeye ihtiyaç duyarlar.
  7. Yapabilirler. Bu bölümün AEP kapsamında ele alınması da zaten katılımcılara yapabilecekleri şeyler olduğunu gösterme amacına dayanmaktadır. Bölümü işlerken bu hususu göz önünde bulundurun.
  8. Çocuğu korumak demek onu izole etmek demek değildir. Çocuğu korumak demek, ona kendisini korumayı öğretmek demektir.

Ünite 6: Gençliğe İlk Adımlar: 12–18 Yaş

- Kitapta yer alan "Çağanoz" adlı etkinlik, ergenliğin hassas ve kaçınılmaz olan bir yaşam dönemi olduğunun katılımcılar tarafından farkına varılması amacıyla hazırlanmıştır. Bu etkinliği konuya giriş yapmak için oturumun başında uygulayabilirsiniz. Kısa öykü okunduktan sonra, üç soruyu sırasıyla gruba sorun. Her sorudan sonra gruba söz hakkı verin. Grup üyeleri fikirlerini ortaya koysunlar. Gelen fikirleri tahtaya yazın. Son olarak öyküdeki ana fikri sorun ve ergenlik konusuna giriş yapın. Soruların cevaplarının şu merkezde olmasına dikkat edin, gerekirse uygun sorularla katılımcıları yönlendirerek doğru cevaplara ulaşmalarını sağlayın:
  1. Ergenlik dönemiyle
  2. Eski kabuğu içinde sıkışıp kalır, hareket dahi edemez.
  3. Anne babanın sağladığı güvenli bakım ve bu bakım ortamı

Ünite 7: Davranış Problemleri ve Başa Çıkma Yolları

- Kitaptaki "Kaynak Buluyorum" adlı etkinliği, konuya giriş yaparken "çocuğun davranış problemlerine gösterilen ilgi düzeyi ile başarılarına gösterilen ilgi düzeyi arasındaki farka dikkat çekmek" amacıyla uygulayabilirsiniz. "Çocuğumun Değişmesini İstediğim (Problemli) Davranışları" başlıklı kısmı doldurmaları için katılımcılara 10 dakika süre verin. Daha sonra "Çocuğumun Son Bir Ay İçerisinde Başardığı Şeyler" başlıklı kısmı doldurmaları için de 10 dakika süre verin. Ardından katılımcıların sorular üzerinden paylaşımda bulunmalarını sağlayın. Bu etkinlikte anne babaların problemli davranışları daha kısa sürede ve daha bol örnekli olarak cevaplamaları muhtemeldir. Buradan yola çıkarak çocuğun problemli davranışlarına daha çok dikkat harcandığı, başarılarının ise çoğu kez hak ettikleri ilgiyi görmedikleri vurgulanabilir. Çocuğun istenmeyen davranışlarını giderirken başarılarının kullanılabileceği, çünkü başarılmış eylemin yineleneceği ve çocuğun başardığına inanmasının ona yeni başarılar getireceği vurgulanmalıdır.

EVLİLİK ve AİLE HAYATI

Ünite 1: Aşk ve Sevgi Üzerine

- "Eşinize Sevginizi Nasıl Gösteriyorsunuz?" bölümüne giriş için aşağıdaki soruları katılımcılara sorabilirsiniz:
  1. Eşinize duyduğunuz sevgiyi ve aşkı ona nasıl yansıtırsınız?
  2. Eşinize duyduğunuz sevgi ve sempatiyi yansıtmak amacıyla ona taktığınız isimler veya aranızda özel bir hitap tarzı var mıdır?
- "Sevgi Dolu Bir Beraberlik Oluşturmanın Püf Noktaları" kısmının ardından katılımcılardan kendi ilişkilerini bölümdeki maddeler açısından değerlendirerek, başarılı oldukları noktaları ve geliştirmek zorunda oldukları hususları belirlemelerini isteyin.

Ünite 2: Hayat Arkadaşımı Nasıl Seçebilirim?

- "Eş Aranıyor İlanı" adlı etkinlikten sonra kişilerin belirledikleri kriterler üzerinde düşünmelerini sağlayın. Gerçekçi olmayan beklentilere dikkat çekin. Olmazsa olmaz niteliklerle, tahammül gösterebileceklerini ayırmalarını sağlayın.
- "Eş Seçimi Kontrol Listesi" adlı el notunu katılımcılara dağıtın ve doldurmalarını isteyin. Bu uygulamadan alınacak toplam puan yoktur. Uygulamanın sonunda katılımcılardan kaç tane 4, kaç tane 3, kaç tane 2, kaç tane 1 işaretlediklerini saymalarını isteyin. Hangi puanın çok işaretlendiğine dikkat çekin. Özellikle 1 puanlar kişinin eşinde olmasını istemediği, 4 puanlar ise mutlaka olmasını istediği özellikleri göstermesi açısından önemlidir. Bu şıklar içerisinde esneklik olup olmayacağının düşünülmesi önemlidir. Eğer katılımcı seminere müstakbel eşi ile katılıyorsa, kendi cevaplarıyla eşininkileri karşılaştırması için ortam hazırlanmalıdır.
- Katılımcılardan aşağıdaki uygulamayı ev ödevi olarak yapmalarını isteyin:
  - Herkes kendisi için "Ben Nasıl Biriyim?" listesi hazırlar. Liste kişinin olumlu ve olumsuz özelliklerini yazacağı iki ayrı sütundan oluşur.
  - Ardından her biri ayrı sayfada olmak üzere "Hayatta Önem Verdiğim Şeyler", "Hayattan Beklentilerim" ve "Evliliğimden Beklentilerim" listelerini oluşturur.

- Daha sonra eş adayının gözlemlediği özelliklerini yazacağı "Müstakbel Eşimin Özellikleri" listesini oluşturur. Bu liste de eşin olumlu ve olumsuz özelliklerini yazacağı iki ayrı sütundan oluşur.
- Daha sonra çiftler hazırladıkları listeleri değişir ve üzerinde tartışırlar.

Ünite 3: Evliliğin İlk Yılları

- Aşağıdaki metni katılımcılarınıza okuyun. Uygulamada önemli olan çiftlerin kendi gelecek hedeflerini oluşturmalarına yardımcı olmaktır. Bunun için kendi cümleleriyle amaç oluşturmaları gerekir. Uygulama esnasında dışarıdan herhangi bir empoze yapmamaya dikkat edin. Katılımcıların imajinasyonu deneyimlemelerini kolaylaştırmak amacıyla gözlerini kapatmalarını isteyebilirsiniz. Tane tane ve cümleler arasında aralıklar vererek konuşmanız ve eğer mümkünse hafif bir enstrümantal müzik kullanmanız uygulamanın etkililiğini arttıracaktır.

  Şimdi sizden kendinizi eşinizle birlikte evliliğinizin kırkıncı yılını kutlarken hayal etmenizi istiyorum. Kocaman bir masanın başındasınız. Eşinizle yan yana oturuyorsunuz. Kalbinizde huzur ve mutluluk var. Bütün sevdikleriniz sofrada sizinle. Masada kimler var? Düşünün. Belki bugün tanımadığınız ama gelecekte tanışacağınız birileri var masada. Kim onlar? Size gururla bakıyorlar. Onlar da sizin gibi evliliklerinin kırkıncı yılını kutlamayı hayal ediyorlar. Neden sizinle gurur duyuyorlar? Bu başarılı beraberliğinizin sırrı ne olabilir? Masada torunlarınız var. Onlara mutlu bir evlilik için ne tavsiye ediyorsunuz? Eşiniz de sizinle aynı fikirde mi? O ne tavsiyelerde bulunuyor?

- Katılımcılardan "Yeni Evli Çiftlerin Zihnini Meşgul Eden ve İleride Problemlere Yol Açması Muhtemel Sorunlar" başlıklı kısımda verilen problem durumları arasından kendilerine uyduğunu düşündükleri maddeleri işaretlemelerini isteyin. Eşlerin seçtikleri maddeleri birbirleriyle karşılaştırmalarını söyleyin. Benzer ve farklı seçimler üzerinde konuşmalarını sağlayın. Eşlerden birinin seçtiği madde ile ilgili hissettiği durumun diğeri tarafından da doğrulanıp doğrulanmadığına dikkat çekin. Seçilen maddelerin nedenleri ve çözüm için ne yapılabileceği hakkında tartışmalarını sağlayın. Sorun olarak belirtilen her bir maddeyi boş kâğıtlara ayrı ayrı yazmalarını ve her maddenin altına çiftlerin beraberce buldukları çözüm önerilerini eklemelerini isteyin. Bu çözüm listesini evde görebilecekleri bir yere koymalarını söyleyin. Ev ödevi olarak çözüm listesinden diledikleri kadarını uygulamaya koymalarını ve denedikleri çözümlerin karşısına tik atmalarını isteyin. Bir sonraki oturumda deneyimleri hakkında sohbet edin.
- Aşağıdaki tabloda "Gerçekçi Olmayan" sütununda çiftlerin evliliklerinde gerçek üstü beklentiler oluşturmalarına sebep olan ve hayal kırıklıkları yaşamalarıyla sonuçlanan yanlış inanışlar ve mitlere bazı örnekler verilmiştir. "Siz bu mitlerden hangilerine sahipsiniz?", "Bunlardan başka mitleriniz var mı? Kendi mitlerinizi keşfetmeye çalışın ve bu listeye ekleyin.", "Tüm bu mitler gerçek dışı beklentileri yansıtır. Bunların yerine gerçekçi olanları bulmaya ve gerçek dışı olanlarla yer değiştirmeye çalışın." gibi sorular ve ifadelerle katılımcıların gerçekçi olmayan düşünceleri içeren mitlerin yerine gerçekçi olanları koymalarına yardımcı olmaya çalışın. Aşağıdaki tabloda size yardımcı olmak amacıyla her bir gerçekçi olmayan ifade ile ilgili olarak gerçekçi bir açıklama verilmiştir. Ancak katılımcıların kendi gerçekçi düşüncelerini ortaya koymaları ve kendi cümleleriyle ifade etmeleri için onlara fırsat tanınması, bu konuda biliş oluşturmalarını kolaylaştıracaktır.

Gerçekçi Olmayan	Gerçekçi
Sonsuza dek mutlu yaşadılar.	Herkes evliliğinde zaman zaman problemler yaşayabilir. Önemli olan problemleri sağlıklı bir şekilde çözebilmektir.
Eşim ve ben evlilikle ilgili olarak aynı beklentilere sahip olmalıyız.	Eşim ve ben evliliğimiz hakkında birbirinden farklı beklentilere sahip olabiliriz. Önemli olan bunlar hakkında konuşup tartışmak, birbirimizin farklı beklentilerine saygılı olmak, birbirimizin beklentilerine uyum sağlamaya çalışmak ve ortak noktaları bulmaktır.
Evlilikte her şey mükemmel olmalıdır.	Evlilikte önemli olan mükemmel olmayanları kabul edebilecek olgunluğa sahip olmaktır.
Evlendiğim zaman hayatımdaki kötü şeyler hallolacak.	Hayatımdaki kötü şeylerin hallolması evliliğime değil, benim göstereceğim çabaya bağlıdır.
Eşim beni tamamlamalıdır.	Eşim ve ben bir takım olmalıyız.
Eş seçimi ve evlilik bir şans meselesidir.	Eş seçimi ve evlilik bir çaba meselesidir.
Evlilik insanı olgunlaştırır.	İnsanı olgunlaştıran şey, bu konuda gösterdiği çabadır. Sadece evlenmiş olmak insanı kendiliğinden olgunlaştırmaz.
Çocuk sahibi olmak çiftin arasındaki problemleri azaltır/çözer.	Hiçbir çocuk dünyaya böyle bir yükle gelmemelidir. Çiftin arasındaki problemleri ancak çiftin göstereceği çaba çözer.

- "Eşinizle Tartışın" başlıklı etkinlikteki soruların ideal yanıtları her çiftin kendi kafasındakilerdir. Bu etkinlikte göreviniz herhangi bir doğruyu empoze etmek değil, çiftlerin kendi yanıtlarını bulmalarını sağlamaktır.

Ünite 4: Sağlıklı Bir Evlilik İçin…

- "Derdini Söylemeyen Derman Bulamaz" etkinliği için çifti teşvik etmek amacıyla gün ve saati birlikte belirleyerek karara bağlayın. Günü ve saati belli olan bir uygulama, çiftin ev ödevlerini gerçekleştirme ihtimalini arttıracaktır.
- "Gelecek 10 Yıla Ait Planlarınız Neler?" adlı el notunu katılımcılara dağıtın. Uygulamanın ardından katılımcıların, işaretledikleri hedefler üzerinde eşleriyle kısa bir tartışma ve fikir alışverişinde bulunmalarını sağlayın. Bunun için aşağıdaki soruları kullanabilirsiniz:
  1. Seçtiğiniz maddeler içerisinden hangisine öncelik vermeyi düşünüyorsunuz?
  2. Hangilerini bir süre daha erteleyebilirsiniz?
  3. Bu hedefe ulaşmak için ne yapmanız gerekiyor? Bu konuda size düşen görev nedir?
  4. Bu hedefe ulaşmak için eşinizin ne yapması gerektiğini düşünüyorsunuz? Bu konuda ona düşen görev nedir?
  5. Bu hedefe ulaşmak için eşinize ne gibi bir yardımınız olabilir?
- Katılımcılara "Ev Ödevi" adlı etkinliği yapmalarını söyledikten sonraki oturumun başında 10 dakikayı uygulama sonuçlarını tartışmaya ayırın. Şu sorularla uygulamaları değerlendirin:
  1. Ona sürpriz hazırlarken ne hissettiniz?
  2. Hazırladığınız sürprize eşinizin verdiği tepki ne oldu?
  3. Eşinizin tepkisini görünce ne hissettiniz?
  4. Eşiniz size bir sürpriz hazırlarsa ne hissedersiniz?

Ünite 5: Evlilik Çatışmasına Sebep Olan Faktörler ve Çözüm Yolları

- Dersin girişinde bir grup tartışması yaptırın: "Evliliğinde problem yaşamayan bir çift olabilir mi? Bütün ilişkilerde problem yaşanır mı?" Tartışma sonunda her evlilikte problem olduğuna ve tartışmaların yaşanabileceğine dikkat çekin.
- "Evlilikte Sıklıkla Yaşanan ve Çatışmaya Neden Olan Sorunlar" başlıklı bölüme geçmeden önce bir grup tartışması yaptırın: "Eşinizle aranızda en çok hangi konularda tartışma yaşıyorsunuz?" Grubun verdiği cevapların ardından öncelikle çatışmaların kaynaklarını fark etmek, nelerin evlilik ilişkisinde çatışmalara yol açabildiğini anlamak gerektiğini vurgulayarak ilgili bölüme geçin.
- "Evlilikte Sıklıkla Yaşanan ve Çatışmaya Neden Olan Sorunlar" başlıklı bölümün ardından aşağıdaki uygulamayı yaptırın:
  - Katılımcılara şu soruyu yöneltin: "Eğer evlilik ilişkinizi bir oyuna benzeterek tanımlayacak olsaydınız, hangi oyuna benzetirdiniz? Futbol, boks, kikboks, monopoly, satranç, körebe, saklambaç, yakartop, belki de bir dans, tango, rock'n roll veya sizin aklınıza gelen başka bir oyun…"
  - Oyunun amacı, kişiye evliliğindeki ilişki interaksiyonunu (karşılıklı etkileşim) farklı bir gözle değerlendirme şansı sunmak olduğu kadar çatışma kaynaklarına da dikkat çekmektir.
  - Neden bu oyunu seçtiklerini düşünmelerini isteyin.
  - Cevaplarda yer alan çatışma ögelerine dikkat çekin.
  - Bunun yerine oynamak istedikleri başka bir oyun olup olmadığını sorun.
  - Eğer oyunu değiştirmek istiyorlarsa ne yapmaları gerektiğini düşünüp listelemelerini isteyin.
  - Katılımcılardan hayallerindeki evlilik ilişkisinin nasıl olduğunu yazmalarını ve verdikleri cevapları eşlerinin cevapları ile karşılaştırmalarını isteyin.
  - Birbirinden farklı beklentileri olabileceğine dikkat çekin. "Amacınıza ulaşmanızın yolu tartışmalarınızı sağlıklı bir yoldan çözümleyebilmenizden geçer. Bunun için öncelikle tartışmalarınızın nasıl soruna yol açacak şekilde seyrettiğini tahlil ederek işe başlayabilirsiniz." şeklinde bir açıklama yapın.
- "Eşinizle Tartışmalarınız Esnasında Neler Olup Bittiğinin Farkında mısınız?" başlıklı bölümle ilgili olarak bir grup tartışması yaptırın: "Eşinizle tartışmalarınızda neler yaşıyorsunuz? Tartışmaları genelde kim başlatıyor? Tartışma neden büyüyor? Nasıl sonlanıyor?" Cevaplar esnasında "Aslında dikkat ederseniz tartışmalarınız esnasında hep aynı çözümsüz şeyleri yapıp duruyorsunuz. Tartışmalarınızın nasıl başlayacağı, nasıl biteceği belli." noktasına dikkat çekin ve bu şekilde tartışarak problemlerini çözemediklerine göre tartışma yöntemlerinin etkisiz olduğunu ve problem çözme konusunda başarısız olduklarını vurgulayın. Bu esnada tartışmalarını başarılı bir şekilde sonlandırabilenlerin etkili çözüm yöntemlerine de dikkat çekin. Ardından aşağıdaki konularda grup tartışması yaptırın:
  1. Eşinize sürekli olumsuz tavırlar sergilerseniz bu durum aranızdaki ilişkiyi nasıl etkiler?
  2. Çatışmalarınızın gittikçe kızışmaya başladığını hissettiğinizde daha fazla ileri gitmemek veya çatışmayı durdurmak için neler yapıyorsunuz? (espri, özür dileme, tepkisiz kalma, odayı terk etme, yalnız kalma…)
  3. Eşinizle tartıştıktan sonra genellikle kendinizi nasıl hissediyorsunuz?
- "Evlilik Çatışmalarıyla Başa Çıkabilmek İçin Sahip Olunması Gereken Beceriler" bölümünde "Olaya karşımızdakinin gözünden bakabilmek" ile ilgili maddeye geldiğinizde bunu yapma-

nın hiç de kolay olmayacağını vurgulayın. "Bunu yapabilmenizi –yani eşiniz ne kadar kızgın ve haksız da olsa durup bir de olayı onun gözüyle görebilmenizi– kolaylaştırmak için ne gibi yollara başvurabilirsiniz?" sorusu ile bir grup tartışması başlatın. Öne sürülen fikirlerden işe yarar olanları vurgulayın. Derin nefes almak, evliliğinin ve eşinin olumu yanlarını düşünmek, problem hakkında düşünebilmek için tartışmayı ertelemek, eşine neden böyle düşündüğünü sormak, içinden ona kadar saymak gibi işe yarar metotlar üzerinde konuşun.

- "Evlilik Çatışmalarıyla Başa Çıkabilmek İçin Sahip Olunması Gereken Beceriler" bölümünde "Affedicilik" ile ilgili maddeye geldiğinizde "Eşimi Affetmem İçin 5 Neden" listesi hazırlatın.
- Kişinin zaman içerisinde evliliğinde yaşadığı değişimlere dikkat çekmek amacıyla hazırlanmış olan "Dün, Bugün, Yarın Evlilik Sorgu Listesi" adlı el notunu katılımcılara dağıtın. Katılımcılardan formdaki sorular üzerinde dikkatlice düşünerek dün, bugün ve gelecekteki ilişkileri açısından evliliklerine uygun sıfatlar yazmalarını isteyin. Dün, bugün ve yarın arasındaki farklılıklara dikkat çekin ve neyin değiştiği, ilk günlerden bugüne nelerin farklı olduğu gibi sorularla, ilişkilerindeki gelişim veya değişmeleri net bir şekilde görebilmelerini sağlamaya çalışın. Olumsuz değişimleri yaratan çatışma faktörlerine dikkat çekin. Katılımcıların, "Yarın nasıl bir evliliğim olmasını istiyorum?" sorusu üzerinde düşünmelerini sağlayın. Daha sonra, bu amaca ulaşabilmek için kendi üzerlerine düşen görevin ne olabileceği konusunda düşünmelerini isteyin. Kendi üzerlerine düşen görevi yerine getirdikleri takdirde hayatlarında ne gibi değişiklikler olabileceğini bir hafta boyunca düşünmeleri ve listelemelerini söyleyin.
- "Rica Etsem Yapar mısın?" adlı çalışma kâğıdını dağıtın. Katılımcıların verilen örnekleri okuyup tartışmalarını sağlayın. Tartışmalar esnasında dikkati empati içeren cümlelere çekin. Bu cümlelerin çatışmayı azaltıcı içerikleri hakkında tartışılmasını sağlayın. Ardından ben dili içerikli cümlelere dikkat çekin ve ilk cümlelerdeki sen dili içeriğinin kişileri savunucu iletişime geçirdiği, konunun esasından saptırdığı ve çatışma yarattığı gibi hususlara değinin. Aksine ben dilinin kişiyi problemin esasından uzaklaştırmadığını ve sorumluluk duygusunu uyardığını, çatışma çözme ihtimalini arttırdığını vurgulayın.

Ünite 7: Sadece İkimiz

- Katılımcılarınıza şu konularda grup tartışması yaptırın: "Eşlerin birbirlerine zaman ayırmaları, baş başa vakit geçirmeleri neden önemlidir? Eşinizle birlikte en çok neleri yapmaktan zevk alırsınız?"
- Şu sözlerle yeni bir uygulamaya başlayın: *"Şimdi sizden bir durumu hayal etmenizi istiyorum. Bir balona bindiğinizi hayal edin. Balonla yukarılara uçmak istiyorsunuz. Ancak balonunuz biraz havalandıktan sonra daha fazla yukarıya uçamadığını fark ediyorsunuz. Eteklerindeki ağırlıklar o kadar fazla ki sizin özgürce yükselmenizi engelliyor. Bu yüklerden birazını azaltmazsanız balonunuz daha fazla yükselemeyecek. Çoğumuzun hayatında tıpkı bu balonun yükselmesini engelleyen ağırlıklar gibi fazladan yükler var. Biz onları balondan aşağı atıp rahatlamadığımız müddetçe, ailemize ve eşimize ayırabileceğimiz zamanı bizden çalmaya devam edeceklerdir. Sizin eteklerinizdeki yükselmenizi engelleyen yükler neler? Onların hangilerinde kurtulabilirsiniz?"* Katılımcılardan bu konuda biraz düşündükten sonra gün boyunca yaptıkları her şeyi tek tek bir kâğıda listelemelerini, her bir aktiviteye ayırdıkları zamanı da yanına not etmelerini isteyin. Listelerindeki tüm işleri gerçekten yapmak zorunda olup olmadıklarını dürüstçe sorgulamalarını sağlayın. Bu işlerden hangilerinin yerine eşleri veya aileleri için zaman ayırabileceklerine karar verip işaretlemelerini söyleyin. Listelerini eşlerinin listesiyle karşılaştırıp ortak zamanlarını çoğaltmaya ve ayarlamaya çalışmalarını hatırlatın.
- "Nasıl Romantik Olunur?" adlı etkinlikteki önerileri uygulayan katılımcılardan denedikleri maddelerle ilgili olumlu duygularını sesli olarak paylaşmalarını isteyin. Bu paylaşım, biliş oluş-

turmalarını ve sürdürme isteği duymalarını kolaylaştıracaktır.

- Katılımcılardan eşleri için romantik bir sürpriz tasarlamalarını isteyin. Sürprizi uygulamalarını ve eşlerinin tepkilerini gözlemlemelerini söyleyin. Ertesi hafta en romantik sürprizi tasarlayan kişiyi, grup oyuyla seçin ve bu kişiye bir hediye verin. Gruptakilerin birbirlerinin fikir ve deneyimlerini dinlemeleri önemlidir. Bu paylaşımlar esnasında katılımcıların eşlerinin sürprizler karşısındaki tepkilerini sorun ve olumlu tavırlara dikkat çekin.
- Katılımcılarla birlikte en romantik 10 şarkı, 10 film vb. listeler hazırlayın. Bu konuda katılımcılarınızın kendi birikimlerinden de yararlanmayı ihmal etmeyin. Hazırlanan listelerdeki filmleri eşleriyle birlikte izlemenin ya da şarkıları eşleriyle dinlemenin de aralarındaki romantizmi geliştirmek açısından etkili olabileceğini belirtin. Uygulamalardan sonra katılımcılardan geri bildirimler alın.

Ünite 8: Ailede Rol Dağılımı

- "Siz Nasıl Yapıyorsunuz?" adlı etkinliği üniteye giriş etkinliği olarak uygulayın.
- "Evde Bir Sorun mu Var?" başlıklı bölümde "Kimin Görevi Tablosu" adlı el notunu dağıtın.
- Katılımcılardan dergi ve gazetelerden ailelerindeki bireyleri ve bireylerin aile içindeki görevlerini sembolize eden resimler kesip büyükçe boş bir kâğıda yapıştırarak diledikleri gibi bir kompozisyon oluşturmalarını isteyin. Dilerlerse kolajlarına çizimler, fotoğraflar, karikatürler, aile bireylerini sembolize edeceklerini düşündükleri sembolik objeler ekleyebileceklerini söyleyin. Oluşturdukları kolajı bir sonraki oturuma getirerek aile üyelerini ve aile içindeki rollerini tanıtan bir sunum yapmalarını isteyin. Tamamlanan kolajları sınıfta sergileyin.

Ünite 9: Hısım, Akraba ve Evliliğimiz

- "Kararı Kim Verecek?" başlıklı bölümle ilgili olarak "Biz Evliyiz, Fark Ettin mi?" başlıklı etkinliği uygulayın.
- "Akraba Desteği" etkinliğinde eğer grup büyükse rahatça tartışabilmeleri için grubu üçerli kişilere ayırın. Soruları sınıfa sırayla okuyun ve her bir maddeyi tartışabilmeleri için beşer dakika ayırın.

Ünite 10: Anne Baba Olmak

- "Örnek Olay" adlı etkinlikte verilen hikâyedeki iletişim hatalarını katılımcıların fark etmelerini sağlayın. Şu konuları vurgulayın:
  1. Bebek doğduktan sonra çatışma yaratan konulardan birisi, eşlerin kimin daha çok yorulduğunu ve daha çok iş yaptığını birbirlerine kanıtlamaya çalışmalarıdır. Böylesi bir tavrın çatışmayı arttırmaktan başka bir faydası olmayacaktır.
  2. Çatışmaları artan karı koca birbirlerinden uzaklaşarak sadece bebeğe veya sadece işe odaklanma gibi yanlış tavırlar içerisine girebilmektedir.
- "Doğmamış Çocuğa Mektup" adlı etkinlikte programa eşleriyle birlikte katılan katılımcıların mektuplarını ayrı ayrı yazmalarına dikkat edin. Çalışma sonunda katılımcılara mektuplarını sesli olarak okutun. Uygulamanın sonunda birbirlerini dinledikten sonra mektuplarına ekleme yapmak isteyenlerin yapabileceklerini söyleyin. Ardından bu mektupları saklamalarını ve çocuklarının her doğum gününde tekrar okumalarını tavsiye edin. Her okuyuşta amaçlarına ne kadar yakın olduklarını düşünmelerini isteyin.

Ünite 11: Sağlıklı Aile – Sağlıksız Aile

- Bu üniteye tüm aile üyelerinin bir arada katılması verimi arttıracaktır. Bu konuda katılımcıları teşvik edin.
- "Sağlıklı Ailenin Özellikleri" kısmına geçmeden önce katılımcıların aşağıdaki sorular çerçevesinde tartışmalarını sağlayın:
  1. Sağlıklı bir ailenin özellikleri neler olabilir?
  2. Sağlıklı bir aile nasıl olmalıdır?
  3. Sağlıklı bir ailenin sağlıksız bir aileden farkı ne olabilir?
- "Nasıl Mutlu Bir Aile Olunur?" başlıklı kısma geçmeden önce aşağıdaki konu başlıkları hakkında ailelerin tartışmalarını sağlayın:
  1. Sizin için mutluluk ne anlam ifade ediyor?
  2. Mutlu bir aile nasıl bir ailedir?
  3. "Mutluluk bir ayrıcalık değil, çabalarımız sonucunda elde ettiğimiz bir ödüldür".
- "Aile Kuralları" başlıklı bölümün ardından "Ailemizin Kuralları" adlı etkinliği uygulayın.
- Katılımcılara "Sağlıksız Bir Ailede Neler Olur?" bölümünde verilen durumlardan herhangi biri aileleri için söz konusu ise bu ünitede öğrendikleri bilgileri uygulamayı denemelerini söyleyin. Başaramadıkları takdirde aile terapisi veya aile danışmanlığına başvurarak profesyonel yardım almayı denemelerini önerin.
- Katılımcılara "Mutlu ailenin sırrı nedir? Ailenizde mutluluğu yakalamak için ne yapmanız gerekiyor? Nasıl daha mutlu bir aile olunur?" sorularının cevaplarını öğrenmek isteyip istemediklerini sorun. Sonra şöyle deyin: *"Arkanıza yaslanın ve gözlerinizi kapatın. Şimdi sizinle bir yolculuğa çıkacağız. Ulu bir dağın tepesinde yaşayan, her şeyin cevabını bilen, ak sakallı bir dedeye gidecek ve bu soruları soracaksınız. Yola çıkmaya hazır mısınız? Bir dağın eteklerindesiniz. Masmavi bir gökyüzünün altında, yemyeşil çimenlerle kaplı bir düzlükte yürüyorsunuz. Sıcacık güneş içinizi ısıtıyor. Yürüyorsunuz. Yürüyorsunuz. Hafif bir rüzgâr size taze hava taşıyor. Yürüyorsunuz. Yürüyorsunuz. Mis gibi çiçek kokan havayı içinize çekiyorsunuz. Şimdi tepeye doğru tırmanmaya başladınız. Yürüyorsunuz. Yürüyorsunuz. Siz ve doğa yalnızsınız. Bir iki kelebek sizi takip ediyor. Uzaklardan bir derenin akan suyunun sesi geliyor. Yürüyorsunuz. Yürüyorsunuz. Nihayet bir kulübe görüyorsunuz. Ahşap, küçük bir kulübe. Kapıyı açıp içeri giriyorsunuz. Ak sakallı dede tertemiz odanın ortasındaki bembeyaz seccadenin üzerine oturmuş sizi bekliyor. Geleceğinizi biliyor. Beyaz sakalı ve her şeyi bileceğini vadeden ışıl ışıl gözleriyle size gülümsüyor. 'Dede' diyorsunuz, 'Mutlu ailenin sırrı nedir? Ailemde mutluluğu yakalamak için ne yapmam gerekiyor? Karıma/kocama, çocuklarıma, ailemdekilere nasıl davranmalıyım? Nasıl daha mutlu bir aile olunur?' Dede sabırla hepsini cevaplıyor. Tek tek. Hiç üşenmeden. Bütün cevapları biliyor. Ona kulak verin. Size ne diyor? Cevabı sadece siz biliyorsunuz. Size neler tavsiye ediyor? Ne yapmanızı söylüyor?"* Her bir cümlenin arasında katılımcıların imajinasyonlarına fırsat sağlamak için yeteri kadar duraklayın. Son cümleden sonra katılımcıların kendi cevaplarını düşünebilmeleri için yeterli bir süre kendileriyle baş başa kalmalarına dikkat edin. Paylaşımlar esnasında herkesin öncelikle uygulamayla ilgili duygularını dinleyin. Ardından neler duymuş olduklarını, deneyimlerinin ne olduğunu paylaşmalarını sağlayın.

Ünite 12: Ailenin Sağladığı İmkânlar ve Güçler

- Bu üniteye tüm aile üyelerinin bir arada katılması verimi arttıracaktır. Bu konuda katılımcıları teşvik edin. Bu ünitede genel olarak uygulamaları katılımcılar oturumlara katılan aile üyeleriyle birlikte gerçekleştirmeli ve cevaplarını birbirleriyle tartışmalıdırlar. Eğitimlere aile üyeleriyle birlikte katılmamış olan katılımcılar da diğer katılımcılarla eşleşerek cevaplarını paylaşabilirler.
- Ünite başlangıcında katılımcılara "Ailenizle ilgili hatırladığınız en güzel anınız nedir?" diye sorun. Katılımcılar hatıralarını paylaşırken anılardaki *birliktelik, sıcaklık, sevecenlik, sevgi, şefkat* gibi duygulara dikkat çekin.
- "Aileyi Güçlü Kılan Özellikler" başlıklı bölüme geçmeden önce katılımcılara "Bir aileyi güçlü kılan özellikler neler olabilir?" diye sorun. Katılımcıların fikirlerini alın. "Güçlü aile, hayat stresleriyle daha kolay başa çıkabilen ailedir." tanımına birlikte ulaşın. Yukarıdaki uygulamada bu konuda verilen cevaplara dikkat çekin. Ayrıca aile üyelerinin doğru ve etkili iletişim kalıplarını öğrenmelerinin stresi azaltacağını ve ailenin gücünü arttıracağını hatırlatın.
- "Aileyi Güçlü Kılan Özellikler" bölümünün hemen ardından "Benim Ailem İçin Geçerli mi?" adlı el notunu dağıtın. Etkinliğin ardından sınıfı herkesin fikirlerini kolayca ifade edebileceği sayıda katılımcıdan oluşan gruplara ayırın. Her soruyu tek tek sorarak her bir katılımcının her soru üzerinde fikirlerini ifade ettiğinden emin olduktan sonra diğer sorulara geçin. Eğer katılımcılar arasında aynı aileden bireyler varsa ayrı gruplarda yer almalarını sağlayın.
  1. Sizin aileniz kaç kişilik bir aile?
  2. Aileniz kimlerden oluşuyor?
  3. 75 yaşın üstünde kaç akrabanız var? Onları ne sıklıkla ziyaret ediyorsunuz?
  4. Ailenizin olumlu özellikleri neler?
  5. Her bir aile ferdinin sahip olduğu en olumlu özellikleri tek tek belirtin.
  6. Sizin sahip olduğunuz en olumlu özellikler neler?
  7. Her bir aile ferdine karşı beslediğiniz olumlu duygularınız neler?
  8. Hayatta sizi gerçekten sevdiğine inandığınız kaç kişi var? Sayın. Saydığınız kişilerden kaçı ailenizden?
- Yukarıdaki etkinliğin ardından "Peki Ya Benim İçin Geçerli mi?" adlı el notunu dağıtın. Bu etkinlikten sonra katılımcıların aşağıdaki sorular üzerinde düşünmelerini sağlayın:
  1. Ailenizin mutluluğu için ne yapıyorsunuz? Aile mutluluğunuza katkınız nedir?
  2. Ailenizden ne gibi beklentileriniz var? Aileniz bu beklentilerinizi ne derece karşılıyor?
  3. Ailenizin sizden ne gibi beklentileri var? Bu beklentilerini ne derece karşılayabiliyorsunuz?
  4. Ailenizin en güçlü yanları neler?
  5. Bir sorununuz olduğunda ailenizden kiminle paylaşırsınız?
  6. Bir sorununuz olduğunda aileniz size ne gibi bir destek verir?
  7. Bir sorununuz olduğunda ailenizin hangi üyelerinden destek alırsınız?
  8. Ailenizde en çok kiminle gurur duyuyorsunuz?
  9. Ailenizden size geçmiş olan ve kendinizle gurur duymanıza sebep olan en güzel özelliğiniz hangisi?
  10. Aileniz sizin hangi özelliklerinizle gurur duyar?

- "Ailemiz ve Değerlerimiz" başlıklı bölüme geçmeden önce katılımcılara aşağıdaki soruları sorun:
  1. Ailenizin sahip olduğu hangi değerleri yeni nesillere aktarmak istiyorsunuz?
  2. Ailenizin sahip olduğu hangi özelliklerin hiç değişmemesini istersiniz?
  3. Ailenizin sahip olduğu hangi gelenek ve göreneklerin bundan sonraki nesillere de geçmesini arzu ediyorsunuz?
- "Ailemiz ve Değerlerimiz" başlıklı bölümün ardından "Hangisi Önemli?" adlı etkinliği uygulayın.
- "Sihirli Cümleler" bölümünün ardından katılımcılardan aile üyelerine sarf ettikleri ve işe yarar olduğunu düşündükleri kendi cümlelerini grupla paylaşmalarını isteyin.
- "Zor Zamanlar" adlı etkinliğe başlamadan önce her bir katılımcıya sorun: "Her ailede bazen zor zamanlar yaşanabilmektedir. Ailenizde bu tip bir yaşantıya örnek verin ve grup üyeleriyle paylaşın. Ne gibi bir zorluk yaşadınız? Aile üyeleriniz nasıl davrandılar? Sorunun çözümüne ne gibi katkılar sağladılar? Bu olaydan aileniz ne gibi bir ders aldı?" Ardından etkinlikteki soruları grup üyeleriyle karşılıklı olarak cevaplayıp tartışmalarını sağlayın.
- "Benim Ailem Analiz Kâğıdı" adlı el notunu dağıtın. Bu etkinlikte amaç aile üyelerinin birbirlerini ve ailelerini değerlendirmelerini, birbirlerine verdikleri destek ve ailenin sahip olduğu güçlü yönleri üzerinde düşünebilmelerini sağlamaktır. Uygulamanın sonunda katılımcıların ikişerli gruplar hâlinde cevaplarını birbirleriyle paylaşmalarını sağlayabilirsiniz. Eğer aynı aileden bireyler varsa uygulamanın sonunda her ailenin kendi aile bireyleriyle bir arada cevapları gözden geçirmelerini sağlayın. Benzer ve farklı ifadelere değinin.
- Aile kökenleri hakkında bilgi sahibi olan ve kendilerini geniş aileye ait hisseden çocukların öz değerlilik ve kendine güven duyguları daha yüksek olmaktadır. Kişinin sahip olduğu ailenin geçmişini bilmesi, elinde bir yol haritası tutmasına benzer. Kişinin nereden geldiğini bilmesi, nereye gideceğini belirler. Ayrıca aile kökeni, kişinin ihtiyaç duyduğu aidiyet duygusunu besler. Ortak değerler, ortak amaçlar, ortak ilgiler ve ailenin paylaştığı güç, bireylerin kendilerini değerli ve güçlü hissetmelerini kolaylaştırdığı gibi, kim oldukları sorusunu da cevaplar. Katılımcılara "Aile tarihimizi bilmek neden önemlidir?" sorusunu sorun. Gruptakilerin konu hakkındaki fikirlerini bildirmelerini sağlayın. Ardından katılımcılara çocuklarından aile tarihlerini araştırmalarını ve bunun için aile büyükleriyle görüşmeler yapmalarını istemelerini söyleyin. Aile tarihi hakkında bilgi toplamak için aile büyüklerinin yanı sıra, konu hakkında bilgi verebilecek aile dışından kaynaklara veya kişilere de başvurulabilir. Bunun için öncelikle tüm araştırmanın ne kadar zaman alacağına karar verilmesi (bir hafta, bir ay, bir yıl) gerektiğini hatırlatın. Aile büyüklerinin farklı illerde yaşadığı ailelerde, aile büyüklerinin ziyaret edilebileceği tarihler de göz önüne alınarak planlama yapılmalıdır. Görüşmeler esnasında aile büyüklerine ve üyelerine sorulacak soruların, "Biz kimiz? Nereden geliyoruz? Özelliklerimiz neler? Güçlü yönlerimiz neler? Değerlerimiz, âdet ve ananelerimiz neler?" gibi başlıkları içermesine dikkat edilmelidir. Ayrıca "ailenin tarihi, nereli olduğu, aile kökeninin nereden geldiği, ailede nesilden nesile aktarılan hikâyeler olup olmadığı, ailede kahramanlıklarıyla veya başarılarıyla nam salmış kişiler ve hikâyeleri, ailenin başarıları, atlattığı güçlükler, aile için önemli olan bir obje, sanat eseri vb. olup olmadığı, ailede geleneksel olarak oynanan bir oyun veya uğraşılan bir spor olup olmadığı" gibi sorular da önemlidir. Sorular kâğıtlara not edilebileceği gibi, kayıt sistemi de kullanılabilir. Çocuklar tarafından toplanan bilgiler, anne babaya haftanın belirli günlerinde aktarılır. Toplanan bilgiler, fotoğraflar, anılar, hediyeler, saklanan çeşitli hatıra objeleri vb. ile bir "Aile Tarihi Kutusu" oluşturulur. Günümüzde İnternet de bu konuda eşsiz imkânlar sağlayabilmektedir. Ancak genç neslin yaşlı nesille birinci ağızdan kurabileceği iletişim fırsatının kıymeti unutulmamalıdır. Arzu edilirse ebeveynlerden

birisi veya her ikisi de araştırmaya bizzat katılabilir. Aile Tarihi Kutusu bundan sonraki nesillere de aktarılabilecek değerde bir çalışmadır. Kutu hazırlandıktan sonra özelikle 18 yaşına giren üyelere veya aileye yeni katılan gelin veya damatlara tanıtılabilir.

- Programa katılan aileleri kendi aralarında gruplandırın. Ailelere aşağıdaki soruları tek tek göstererek üzerinde düşünmelerini ve soruları cevaplamalarını sağlayın. Tüm aile bireylerini uygulamaya içtenlikle katılmaya ve düşüncelerini birbirlerine çekinmeden yansıtmaya teşvik edin. Bu tip uygulamaların, aralarındaki bağları kuvvetlendirmek için mükemmel fırsatlar olduğunu belirtin. Aile üyelerinden herhangi birisi olumsuz bir duygusunu ifade ederse diğerlerinin onu eleştirmeden sadece dinlemelerini ve mutlaka "Seni duyuyorum ve anlıyorum. Bu konuda daha fazla dikkat ve çaba göstereceğime emin olabilirsin." demelerini teşvik edin. Gerekirse uygulamaya başlamadan önce bu konuda küçük bir deneme yapın veya her bir aile üyesine bu cümleyi tekrar ettirin. Uygulama esnasında ailelerin küçük yaşta çocukları varsa ailelerden ifadeleri onların anlayabilecekleri şekilde değiştirerek sormayı denemelerini isteyin. Unutmayın ki her yaşta aile bireyinin ailesine söyleyecek bir şeyleri mutlaka vardır. Aile bireylerinin uygulamayı yapmakta zorlandığını, birbirlerine gerçek düşüncelerini yansıtmaya çekindiklerini veya cevaplar karşısında aile üyelerinin hassas tepkiler verdiklerini gözlemliyorsanız aileye aile terapisi veya aile danışmanlığına başvurmalarını önerin.
  1. Sizce siz aileniz için neden önemlisiniz?
  2. Aileniz size verdiği değeri yeterince gösterebiliyor mu?
  3. Sizce sizin aileniz mutlu bir aile mi? Neden?
  4. Ailenizin daha mutlu olması için neler yapılması gerekir? Sizin ve diğer aile üyelerinin üzerlerine düşen görevler neler?
  5. Ailenizin üyeleri size karşı sevgilerini yeterince gösterebiliyorlar mı?
  6. Kendinizi ailenizin yanında rahat hissedebiliyor musunuz?
  7. Duygu ve düşüncelerinizi ailenizdeki tüm bireylere korkmadan ve özgürce ifade edebiliyor musunuz?
  8. Ailenizin üyeleri sizin fikirlerinize ve duygularınıza saygı duyuyorlar mı?
  9. Ailenizin üyeleri size yeterince zaman ayırabiliyorlar mı?
  10. Eğer ailenizle ilgili herhangi bir şeyi değiştirme şansınız olsaydı bu ne olurdu?
- Yukarıdaki uygulamanın ardından ailelere şu soruları yöneltin:
  1. Bu uygulamanın ardından hangi alanlarda ailenizin güçlendirilmesi gerektiğine inanıyorsunuz?
  2. Ne gibi problem alanları fark ettiniz?
  3. Bu problemlerin çözülebilmesi için her bir aile üyesi neler yapabilir?

Ünite 13: Ailece, Birlikte…

- Bu üniteye tüm aile üyelerinin bir arada katılması verimi arttıracaktır. Bu konuda katılımcıları teşvik edin.
- Bu ünite boyunca aile bireylerinin birlikte yaptıkları tüm uygulamalardan sonra şu soruları sorarak paylaşımlara yer verin:
  1. Ailenizin bireyleriyle birlikte bir şeyler yapmak nasıldı?
  2. Ailenizin bireyleriyle ortak bir çalışmaya katılmak nasıl bir duygu?

- "Aile Birlikteliğinin Sağladığı Faydalar" başlıklı bölüme geçmeden önce "Aile birlikteliği desteklendiği ve aile bir arada olmaya önem verdiği zaman, bu aileye ne gibi bir fayda sağlar?" konulu bir grup tartışması yaptırın.
- "Gelenek ve Göreneklerin Aile Açısından Önemi" başlıklı bölümün ardından metinde verilen önerilere yenilerini eklemelerini katılımcılardan isteyin. Bunun için beyin fırtınası yaptırabilirsiniz.
- "Yatma Zamanı" başlıklı bölümün ardından katılımcılara "Siz çocuklarınız uyumadan önce ne yapıyorsunuz?" diye sorarak farklı fikir ve uygulamaların paylaşılmasını sağlayın.
- "Aile Üyelerimizi Ne Kadar İyi Tanıyoruz?" adlı etkinliği "aile bireylerinin birbirlerine duydukları yakınlığı desteklemek, geliştirmek, aile bireylerinin birbirlerinden farklılıklarını ve benzerliklerini fark edebilmeleri" amaçlarını gerçekleştirmek üzere uygulayın.
- Katılımcılar eğitimlere aileleri ile birlikte katılıyorlarsa aile birlikteliğini desteklemek, aile üyelerinin birbirlerinin fikirlerini dinlemeleri, birbirlerine benzer veya farklı fikirleri olabileceği duygusuna alışmaları, aile içi iletişimi desteklemek amaçlarıyla aşağıdaki uygulamayı gerçekleştirebilirsiniz:
  - Aşağıdaki soruları farklı farklı kâğıtlara/kartlara yazın.
    1. Eğer bir zaman makineniz olsaydı, zamanda hangi yıla yolculuk etmek isterdiniz? Neden?
    2. Bir sabah uyandığınızda sokağınızın ortasına bir uzay aracının konmuş olduğunu görseniz ne yapardınız?
    3. Piyangodan büyük ikramiye size çıksa ne yapmak isterdiniz?
    4. Alaaddin'in sihirli lambası elinize geçti. Üç dilek hakkınız var. Ne dilersiniz?
    5. Sihirli bir su içip 50 sene uyusanız uyandığınızda dünyada ne gibi değişimler olmuş olurdu?
    6. Eğer bir film veya masal kahramanı olsaydınız hangisi olurdunuz? Neden?
    7. Eğer görünmez olsaydınız ne yapardınız?
    8. Eğer elinizde sihirli bir değnek olsaydı kendinizle, ailenizle, evinizle, ülkenizle, dünyayla ilgili neyi değiştirirdiniz?
    9. Sizce dünyadaki en önemli buluş hangisidir? Neden?
    10. Eğer bir şey icat edecek olsaydınız ne icat ederdiniz?
    - Kâğıtları ortaya ters çevirerek karışık şekilde koyun.
    - Sırayla her bir aile üyesinden bir kart seçmesini ve çıkan konuyla ilgili fikirlerini diğer aile üyeleriyle paylaşmasını isteyin.
    - Fikir paylaşımını tüm bireyler fikirlerini ifade edene kadar sürdürün.
- Katılımcılara aşağıdaki soruları sorun. Cevapları değerlendirirken katılımcılara küçükken masal dinledikleri esnada dikkatlerini büyüklerinin sözlerine nasıl verdiklerini hatırlatın. Dikkatle dinleme becerisiyle beraber, masalı anlatan kişiyle aralarındaki duygusal bağa da dikkat çekin. Tüm bu bilgiler bir araya getirildiğinde, masal anlatmanın çocuğu oyalamanın ötesinde, aile içinde büyüklerle aralarında etkili ve sıcak bir iletişimin doğmasına, dinleme becerilerini geliştirici yapısına ve çocuğun olumlu örnekleri model almasını sağlamasına olan katkısını vurgulayın. Daha sonra, aile içerisinde ortak hedef oluşturma prensibinin aile içi iletişimi arttırmadaki önemli katkısını da göz önüne alarak katılımcılardan ailelerinin bütün üyelerinin katılacağı bir "masal günü" planlamalarını isteyin. Masal gününü haftanın belirli bir gün (veya günleri) ve saatinde tüm ailenin katılımıyla gerçekleştirmelerini ve masalın ardından masal hakkındaki görüşlerini birbirleriyle paylaşmalarını önerin. Bir sonraki oturumda sınıfta uygulamanın sonuçları üzerine tartışın.

1. Küçükken dinlediğiniz masallar içerisinde unutamadıklarınız var mı?
2. Bu masalları size kim anlatmıştı?
3. Dinlediğiniz ve unutamadığınız masallardaki kahramanların kişilik özellikleriyle kendi kişilik özelliklerinizi arasında benzerlikler var mı?

AİLE YAŞAM BECERİLERİ

Ünite 1: Aile İçi İletişimin Temel Unsurları

- "Beden Dili Nedir?" başlıklı bölüme geçmeden önce katılımcılara aşağıdaki soruları sorun. Grubun üzerinde düşünmesine ve tartışmasına zaman tanıyın. İfadelerde genellikle karşımızdaki kişiye herhangi bir cümle kurmadan bedenimizle verdiğimiz mesajlara dikkat çekin.
  1. Öğretmen sınıfa girdiği zaman neden ayağa kalkarız?
  2. Asker duruşu neden göğüs dışarı, karın içeri ve dimdiktir?
  3. Neden yalan söylediğini düşündüğümüz kişiye "Gözümün içine bak." deriz?
  4. Göz süzmek ne anlama gelir?
- "Can Kulağı ile Dinlemek" başlıklı bölüme geçmeden önce katılımcıları ikili gruplara ayırın. İçlerinden birisinin "anlatıcı" diğerinin "dinleyici" olmasını sağlayın. Anlatıcı olan katılımcının, en fazla on dakika sürecek şekilde başından geçen herhangi bir olayı anlatmasını isteyin. Konuşmacı katılımcı konuşmasını bitirdikten sonra, dinleyici olandan konuşmacının anlattıklarını tekrar etmesini isteyin. Tekrarlayan katılımcı bitirdikten sonra, diğer katılımcıdan eksik kalan veya yanlış olan noktaları düzeltmesini isteyin. Konu başlığını kendi istedikleri gibi seçebilecekleri gibi, yardımcı olmak amacıyla aşağıdaki başlıkları da önerebilirsiniz:
  1. Çocukken başınızdan geçen ilginç bir olay
  2. Hayatınızın en mutlu günü
  3. Hayattaki en büyük başarınız
  4. Geleceğe yönelik planınızın ne olduğu
  5. En unutulmaz tatiliniz
  6. Düğün gününüz
  7. Eşinizle nasıl tanıştığınız
- "Ah Keşke Kutusu" adlı etkinlik "Ailenizle İletişiminiz Olumsuz mu Olumlu mu?" başlıklı bölümden önce yapılmalıdır.
- Ünite sonunda katılımcılara "Buraya kadar öğrendiklerinizin ışığında, aile içerisinde ne gibi hatalı iletişimlerin çatışma yaratabileceğini maddeleyin." diyerek onlardan gelen cevapları tahtaya yazın. Gelen cevaplar arasında aşağıdaki maddelerin bulunmasına dikkat edin. Yoksa uygun sorularla bu hususların da keşfedilmesine rehberlik edin:
  1. Aile üyelerinin birbirlerini can kulağıyla, etkili bir şekilde dinlemiyor olmaları
  2. Aile üyelerinin iletişim engellerinin bulunması
  3. Ailede açık ve net bir iletişim yerine gizli mesajların kullanıldığı, imalı ve dolaylı bir iletişimin var olması

4. Aile içinde sürekli olumsuz, çatışmalı ve yıpratıcı bir iletişim varlığı
5. Aile üyelerinin birbirlerinin acılarını, sıkıntılarını, dertlerini yeterince paylaşamaması
6. Aile üyelerinin kendilerini karşısındakinin yerine koyup empati kurarak anlamaya gayret etmemeleri
7. Aile üyelerinin birbirlerinin sözlü mesajlarına olduğu kadar sözsüz mesajlarına da dikkat etmeyi ihmal etmeleri
8. Aile üyelerinin birbirlerini suçlayıcı ve çatışma yaratıcı bir iletişim dili kullanıp "ben dili" mesajlarına dikkat etmemeleri

Ünite 3: Bir Kriz Durumu Olarak Boşanma Olgusu

- "Boşanma düşüncesi zihninizde ne gibi çağrışımlar yapıyor?" sorusuyla konuya giriş yapabilirsiniz. Genellikle boşanma düşüncesi, kurulu bir düzenin sona ermesi, aile birlikteliğinin bozulması, yeni bir hayata başlama, toplum baskısı, yeni hayatın nasıl olacağı endişeleri, çocukların boşanmadan ne derece etkilenecekleri gibi çağrışımlar oluşturmaktadır. Ancak evlilik ilişkisi içerisinde şiddet, eziyet gibi dayanılmaz durumların varlığı söz konusu olduğunda kişiler boşanmayı bir kurtuluş olarak da görebilmektedirler.
- "Evlendiler ve Sonsuza Dek Mutlu Yaşadılar" başlıklı bölümde verilen, çiftleri boşanma kararına götüren sebeplerle ilgili kısımdan sonra katılımcılara "Kendinize dışarıdan bir gözle bakmayı deneyerek eşinizle aranızdaki soruna sizin ne gibi bir katkınız olduğunu anlamaya çalışın." uyarısında bulunun ve imajinasyon çalışmasına başlayın. İmajinasyona uygun olarak tane tane konuşmaya ve cümleleriniz arasında yeterince boşluk vermeye gayret edin:

  Şimdi sizden oturduğunuz yerde alabileceğiniz en rahat pozisyonu almanızı rica ediyorum. Lütfen arkanıza yaslanın ve rahatlayın. Şöyle derin bir nefes alın. Şimdi verin. Lütfen gözlerinizi kapatın. Sadece sesimi dinleyin ve size vereceğim komutlara uymaya çalışın.

  Şimdi sizden eşinizle yaşadığınız en son tartışmalarınızdan birini hatırlamanızı istiyorum. Tıpkı bir film izler gibi o tartışmayı gözünüzün önüne getirmenizi rica ediyorum. Farz edin ki şu anda bir sinema koltuğundasınız ve bir film izliyorsunuz. Ekranda siz ve eşiniz varsınız. O günkü ortamı hayal edin. Eşiniz nerede duruyor? Siz nerede duruyorsunuz? Etrafınıza bir bakının. Odanın içindeki eşyaları tek tek gözünüzün önüne getirmeye çalışın. Odada başkaları var mı? Onlar nerede duruyorlar? Ortamı hissetmeye çalışın. Kendinize bir bakın. O anda neler hissediyordunuz? Gergin misiniz? Eşinize tavırları veya sözleri yüzünden öfke mi duyuyorsunuz? Yoksa kendinizi henüz rahat mı hissediyorsunuz? Henüz sakin misiniz? Eşinizle konuşmaya başlamadan önce hangi pozisyonda durduğunuzu tam olarak hatırlamaya çalışın. Eşiniz o anda ne yapıyor? Hepsini gözünüzün önüne getirin.

  Tartışma alevlenmeden önce eşinize ne söylüyorsunuz? O size ne cevap veriyor? Hepsini hatırlamaya çalışın. Eşinizin verdiği cevap karşısında ne hissediyorsunuz? Siz ona karşılık olarak neler söylüyorsunuz? Hepsini tek tek sanki bir film izler gibi izlemeye, yeniden canlandırmaya çalışın. O size ne diyor? Siz onun söylediklerine karşılık neler söylüyorsunuz? Bu konuşmalar esnasında neler hissediyorsunuz? Gittikçe daha mı çok sinirleniyorsunuz? Tartışma en çok hangi anda alevleniyor? Onun veya sizin söylediğiniz ne gibi bir cümle tartışmanın daha da alevlenmesine sebep oluyor? Hatırlamaya çalışın. Eşinizin gözlerindeki ifade nasıl? Beden dili veya gözleri size ne söylüyor? Sizin beden duruşunuz veya gözleri-

nizdeki ifade nasıl? Tartışmanız nasıl sonlanıyor? Tartışmanın sonunda kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Kızgın… Kırgın… Öfkeli… Bıkkın… Acaba o nasıl hissediyordur?

Peki, şimdi sizden biraz rahatlamanızı istiyorum. Lütfen gözlerinizi kapalı tutmaya devam edin çünkü şimdi sizinle çok güzel ve rahatlatıcı bir mekâna doğru gideceğiz.

Şimdi kendinizi, küçük ve çok güzel bir sahil kasabasında hayal etmenizi istiyorum. Şirin bir pastaneden içeri girdiniz. Pastanenin deniz kenarında oturulabilecek masaları var. Masalara doğru ilerliyorsunuz. Sizden başka pek müşteri yok. Tahta masalardan birine oturuyorsunuz. Masanın üzerinde tertemiz, çiçekli bir örtü var. Ortadaki vazoda duran taze çiçeklerin mis gibi kokusu, denizden gelen tuz kokusuna karışıyor. Kendinizi rahat ve huzurlu hissediyorsunuz. Garson masanıza sıcak bir çay ve taze pişmiş kurabiyeler getirdikten sonra sizi yalnız bırakıyor. Artık orada tek başınasınız. Denizin parlak maviliğine bakarak düşünmeye başlıyorsunuz.

Siz bir senaryo yazarısınız ve yönetmeniniz, yazdığınız senaryoda tartışma yaşayarak biten karı-koca sahnesini değiştirmenizi istemiş. Şimdi o sahneyi yeniden yazacaksınız ve bu sefer mutlu sonla bitecek. Şimdi eşinizle tartışma yaşadığınız mekâna geri dönüyorsunuz. Bu seferki konuşmanın tartışmayla bitmemesi konusunda kararlısınız. Konuşmanızın en başına dönmeye çalışın. O size ne dediğinde sinirlenmeye başlamıştınız? Ona ne cevap vermiştiniz? Şimdi cevabınızı değiştirin ve tartışma çıkarmayacak başka bir şey söyleyin. Ona verdiğiniz bu farklı cevap karşısında o size ne diyor? Peki şimdi sizin cevabınız ne olacak? Tartışmanızı daha ılımlı ve yapıcı bir sonla noktalayana kadar düşünmeye devam edin. Şimdi kendinizi nasıl hissediyorsunuz? Bu sefer daha mı sakinsiniz? İlk senaryoya göre neler değişti? Hazır olduğunuz zaman gözlerinizi açabilirsiniz. Evet nasıl hissediyorsunuz?

- Katılımcıların deneyim ve düşüncelerini dinleyin. İlk senaryoyla sonraki arasındaki farklılıklara ve duygulara dikkat çekin. Bu senaryoyu, eşleriyle yaşayacakları bir sonraki sorunda uygulayıp uygulayamayacaklarını sorun. Olaylara farklı bir şekilde yaklaşırsak ortaya farklı bir son çıkacağını vurgulayın. Ayrıca tartışmalarda olumlu içerik ve tavırların daha ılımlı sonuçlara götüreceğini, kişinin karşısındakini değiştiremese bile kendi tavırlarındaki değişimin sonucu etkileyebileceğini, kişinin kendi hatalı yönlerini görmesinin de önemli olduğunu belirtin.
- "Sen Olsan Ne Tavsiye Edersin?" adlı etkinlikte ikinci soru karşısında gelmesi muhtemel cevaplardan biri çocuk doğururlarsa boşanmayacaklarıdır. Evliliği kurtarma düşüncesiyle çocuk sahibi olmanın hatalı bir düşünce olduğunu vurgulayın.

Ünite 4: Etkili ve Yetkin Ebeveynlik

- "Eşiniz ve siz dünyaya bir çocuk getirdiniz. Onun bu dünyaya doğmasına niyet ettiniz. Onu kucağınıza ilk defa aldığınız günü hatırlıyor musunuz? Ne düşünmüştünüz? Neler hissetmiştiniz? Onun için neler hayal ettiniz? Nasıl bir anne/baba olmayı umut ediyordunuz?" sorularıyla konuya giriş yapabilirsiniz. Grup katılımına müsaade edin.
- "Önce O Bana Vurdu!" adlı etkinliği "Ebeveyn Arabuluculuğu" başlıklı bölüme geçmeden önce uygulayın.
- "Ebeveyn Arabuluculuğu" ve "Ebeveyn Hakemliği" konularından sonra gerekli açıklamaları yaparak katılımcılardan rol oynama yapmak üzere üçerli gruplara ayrılmalarını isteyin. Her bir gruba önceden hazırladığınız ve üzerinde kardeşler arasında yaşanan sorun örneklerinin yazılı olduğu kartlardan çektirerek bir konu verin. Katılımcılardan ikisi kardeşleri, biri de ebeveyni oynamak üzere aralarında anlaşsınlar ve iki kardeş rolünü üstlenen kişiler arasındaki tartışmayı ebeveyn rolünü üstlenen kişi arabuluculuk basamaklarını dikkate alarak çözümlemeye çalışsın.

Katılımcıları gerektiğinde hakemlik yaklaşımına geçmek üzere serbest bırakın. Sorun örneklerini verirken çocukların yaşlarını da belirtin. Aşağıdaki sorun örneklerinden yararlanabilirsiniz:

1. Kardeşler televizyonda hangi kanalı seyredecekleri konusunda anlaşamamaktadırlar.
2. Çocuklardan birisi diğerine hoşlanmadığı bir isim takmıştır.
3. Çocukların her ikisi de aynı oyuncakla oynamayı istemektedir ve oyuncağı paylaşamamaktadırlar.
4. Çocuklar hangisinin odayı toplama sırası olduğu üzerinde tartışmaktadırlar, her birisi sıranın diğerinde olduğunu ileri sürmektedir.
5. Ebeveynleriyle parka giden çocuklar kaydıraktan önce kimin kayacağı konusunda anlaşamamaktadırlar, ikisi de kendisinin birinci olacağını iddia etmektedir.
6. Büyük kardeş küçüğün kendi odasına izinsiz girmesini istememekte, odaya izinsiz giren kardeşiyle tartışmaktadır.
7. Kardeşlerden birisi diğerinin kendisine sormadan kazağını alıp giymesine kızmıştır ve aralarında tartışma çıkmıştır.

- "Kapat Gözlerini!" adlı etkinliği "Babalar Dikkat!" adlı bölüme başlamadan önce uygulayın.
- "Baba Ben Dövme Yaptırdım!" etkinliğinde şu açıklamaları yapın: Anne babanın doğrudan eleştiriye geçmesi, azarlaması, alay etmesi, tehdit etmesi vb. tepkileri bu davranışların daha fazla pekişmesine ve çocuğun kendini haklı görmesine sebep olmaktadır. Bu durumu onaylamayı tercih etmiyor olabilirsiniz. Ancak olumsuz davranmak yerine nötr davranmayı seçebilirsiniz. Tepkisizliğiniz zaten onaylamadığınız sonucunu doğuracaktır. Ayrıca çocuğunuzun dikkatini dış dünyadaki tepkilere çekerek de nötr bir yaklaşım sergileyebilirsiniz. Örneğin; "İğrenç görünüyorsun, korkunç görünüyorsun." gibi olumsuz bir cümle, çocuğunuzda doğal olarak kendini savunma davranışı oluşturacaktır. Bunun yerine, sakin bir ses tonuyla "Şimdi bu dövme ne anlama geliyor?", "İnsanlar seni görünce ne gibi tepkiler verdiler?", "Sence büyükbaban/büyükannen vb. seni görünce ne düşünecekler?", "Sence öğretmenler bu görünüşün hakkında ne düşünürler?" gibi içinde bulunduğu durumu ve kendisini değerlendirmesine, dışarıdan bir gözle görebilmesine yardımcı olacak tepkiler verilmelidir.
- Katılımcıların çocuklarıyla empati kurmalarını sağlamak üzere aşağıdaki uygulamayı yapın:
  - Ortaya minik boş bir sandalye koyun. Katılımcılardan kendilerini küçük bir çocuk olarak bu sandalyede otururken hayal etmelerini isteyin. Çocukluklarına geri dönmelerini, o yıllarda anne babalarını düşünmelerini söyleyin. Aşağıdaki soruları katılımcılara yönelterek üzerinde düşünmeye teşvik edin:

1. Bu sandalyede küçük bir çocuk olarak otururken anne babanızdan ne duymak isterdiniz?
2. Size ne söyleselerdi size iyi gelirdi? Size nasıl bir yaklaşımda bulunmalarını isterdiniz?

- Ardından aynı sandalyede çocuklarının oturduğunu hayal etmelerini isteyin ve bu sefer de çocuklarının onlardan ne duymak istediğini düşünmelerini teşvik edin.

1. Çocuğunuz sizden ne duymak istiyor olabilir?
2. Onlara ne söyleseydiniz onlara iyi gelirdi? Yaralarını sarardı?
3. Onlara nasıl bir yaklaşımda bulunsaydınız onlara iyi gelirdi? Güçlerini arttırır, mutlu olmalarını sağlardı?

- Egzersizin ardından düşünce ve duyguların paylaşımına geçin. Kendileri bir çocukken sandalyede oturduklarında, kendi anne babalarına söyledikleriyle, kendi çocuklarının onlara söyledikleri cümleler arasındaki benzerlik ve farklılıklara dikkat çekin. Aynı şekilde, kendilerinin

anne babalarından duymak istedikleriyle çocuklarının onlardan duymak istedikleri arasındaki benzerliklere dikkat çekin. Çocuklarının ne istediklerini bildiklerine göre bu şekilde davranmalarının önünde herhangi bir engel olup olmadığını sorun ve bu hafta bu şekilde davranmak üzere ev ödevi verin. Bir sonraki hafta ödev üzerinden paylaşımları alın.

Ünite 5: Yaşam Boyu Değişen Rollere Uyum

- Aile Yaşam Döngüsü Modeli'ni her bir gelişim evresi üzerinde tek tek durarak yüksek sesle okuyun. Şu hususları özellikle vurgulayın:
  1. Zaman içerisinde tüm aileler, az çok benzer yapılar içerisinde aynı gelişimsel süreçlerden geçerler.
  2. Bir aşamadan diğerine geçerken ailenin stres seviyesi artar.
  3. Aileler çoğu zaman yaşadıkları problemin içinde bulundukları döneme özgü ve geçici olduğunu bilmelidirler.
  4. Her bir aşamada yaşanması muhtemel problemlerin çözümü için karşılıklı görüş alışverişinde bulunmak, problem çözme becerilerini uygulamak büyük önem taşır.
  5. Her bir aşamada temel yardımcı faktör, karşılıklı iyi niyet, sevgi ve hoşgörüyle davranmaktır.
  6. Yaşam dönemlerini sağlıklı bir şekilde atlatabilmek için buraya kadarki modül ve ünitelerde elde edilen bilgilerin hayata geçirilmesi önemlidir.
- "Büyük Ebeveynlik" başlıklı bölümü işlerken bazen torun sahibi olmakla "Yaşlanıyorum, yeniden sorumluluk almak istemiyorum." gibi olumsuz duygular da yaşanabileceğini, bunların normal olduğunu, büyük ebeveynliğe uyum sağlamak için bu duyguların farkında olmanın onları kontrol etmek için önemli olduğunu vurgulayın.

OKUL ve AİLE

Ünite 1: Okul ve Aile İlişkileri

- Üniteye başlamadan önce "Bence Önemli", "Hangi İhtiyaçlar" ve "Kolaylıklar ve Zorluklar" adlı el notlarını arka arkaya dağıtarak katılımcılardan doldurmalarını isteyin. Bu şekilde etkinlik hem ısındırma çalışması hem de verimli bir beyin fırtınası olarak kullanılabilir. Üç çalışma yaprağı da dolduktan sonra grupta paylaşım yapmak isteyen olup olmadığını sorun. Paylaşımların ardından ünite sunumuna geçin. Burada amaç, anne babaların okul seçerken göz önüne almaları gereken, aileye ve çocuğa ait özellikler üzerinde düşünmelerini sağlamak, önceliklerini belirlemelerini kolaylaştırmaktır.

Ünite 2: Evde Öğrenme

- Ünitenin başında katılımcılara "Daha Etkili Ders Çalışman İçin Ne Yapabilirim? – A" adlı el notunu dağıtın. Katılımcıların doldurmalarını isteyin. Daha sonra cevaplar üzerinde tartışın. Tartışma sonunda "Daha Etkili Ders Çalışman İçin Ne Yapabilirim? – B" adlı el notunu dağıtın. Katılımcılardan bu çalışma yaprağını eve gidince çocuklarına vermeleri isteyin. Çocukları yaprağı doldurduktan sonra yazılanları kendi yazdıklarıyla karşılaştırmalarını söyleyin. Daha

sonra çocukla yazdıkları hakkında sohbet etmelerini, çocuğun bu öğütleri neye dayanarak yazdığını anlamaya çalışmalarını isteyin. Çocuk fikirlerini söylerken savunmaya geçmemeleri ya da çocuğu farklı görüşlere ikna etmeye çalışmamaları gerektiğini hatırlatın. Bu etkinlikte amaç, katılımcıların çocuklarının daha verimli ders çalışmalarını sağlamak için çocuklarıyla iş birliği içinde çalışmalarını teşvik edecek bir başlangıç sağlamaktır.

Ünite 3: Evde Kitap ve Okuma

- "Yardımcı mı, Değil mi?" adlı etkinliğin cevap anahtarı aşağıda verilmektedir:

Yardımcı mı, Değil mi?

Aşağıdaki ifadeleri okuyun. Cümlelerin yanında yer alan Y (Yardımcıdır) veya YD (Yardımcı Değildir) seçeneklerinden birini işaretleyin. Formunuzu doldurduktan sonra cevaplarınızı yanınızdaki arkadaşınızla tartışın.

	Y	YD
Yedi yaşındasın ama hâlâ şu beş yüz sayfalık kitabı bitiremedin.		X
Bugün kitapçıya uğrayıp almak istediğim kitaplar var. Benimle gelir misin?	X	
Okuduğun kitabı çok merak ettim. Kitap hakkında birkaç soru sorabilir miyim?	X	
Bak en sevdiğin kitabın yazarının e-mailini buldum, ona yazmak ister misin?	X	
Sana bir mektup arkadaşı bulsak iyi olmaz mı?	X	
Şimdi sıra geldi sana kitap okumaya. Nereden başlayalım?	X	
Sana bir sürü kitap aldım. Umarım hoşuna gider.	X	
Kitap okumayı bırak da biraz ev işlerine yardım et.		X
Bu boyalar kitaptaki sevdiğin kahramanın resmini yapıp boyaman için.	X	
Oh nihayet kitapları en üst rafa yerleştirdim. Artık buradan alıp da karıştıramazsın.		X
Bir de mırın kırın ediyorsun. Bu kitabın da özetini yazarsan elinde tam 145 tane özet kitap olacak.		X
Bil bakalım elimde ne var: Senin adına gelmiş senin yaşına uygun bir dergi.	X	
Sıra sende. Başla bakalım bana kitap okumaya.	X	
Bir kitaplık için evde her zaman yer bulabiliriz. Hele bu kitaplık senin olacaksa…	X	
Sana söylüyorum: "Kitaba verilen paraya yazık."		X
Her zaman söylediğim gibi kitap okumalısın.		X
Kitap en güzel hediye. Ben verdiğim için, kızım aldığı için seviniyor.	X	
Ne biçim kitap bu, hiç sevmedim. Boşa vakit harcayıp gözümü yordum okumak için.		X
Sevdiğin kitabın yazarıyla tanışmak için kitap fuarı iyi bir fırsat olacak.	X	
Beni de kütüphaneyle babam tanıştırmıştı. Şimdi ben de seni götüreceğim.	X	

Ünite 4: Okul Problemleri

- Katılımcılara bu üniteden önce, Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi) modülünün Çocukluk ve Gençlik Yıllarında Görülen Yaygın Davranış Problemlerini Anlamak ve Başa Çıkmak adlı ünitesinin eğitimine katılmalarını veya Hayatın İlk Çeyreği (0-18 Yaş Gelişimi) adlı kitaptan ilgili bölümü incelemelerini önerin.
- "Ne Olduğunu veya Ne Yapmam Gerektiğini Biliyorum" adlı etkinlik ünitenin bitiminde bilgilerin tekrar gözden geçirilmesi için uygulanmalıdır. Tüm katılımcılar cevaplarını işaretledikten sonra anahtar okunmalı ve soru varsa cevaplandırılmalıdır.

Ünite 5: Günlük Aktivitelerle Öğrenme

- Derse başlamadan önce "Ev ortamında yapılan günlük faaliyetleri nasıl eğlenceli bir öğrenme faaliyetine dönüştürebiliriz?" diye sorun. Katılımcılara düşünmeleri için birkaç dakika verin. Aklına gelen fikirleri paylaşanların görüşlerini tek tek tahtaya yazın. Daha sonra "Ev dışı ortamlarda yapılan günlük faaliyetleri nasıl eğlenceli bir öğrenme faaliyetine dönüştürebiliriz?" şeklinde bir soru sorun. Katılımcılara düşünmeleri için birkaç dakika verin. Aklına gelen fikirleri paylaşanların görüşlerini tek tek tahtaya yazın. Bu etkinlikte amaç, anne babaların evde ve ev dışında yaptıkları gündelik faaliyetleri eğlenceli bir öğrenme faaliyetine nasıl dönüştürebilecekleri hakkında fikir üretmelerini sağlamaktır.

Beyin Fırtınası Yaparken Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

- Herkesin aktif bir biçimde katılması sağlanmalıdır.
- Fikirlerini ifade edenler asla eleştirilmemeli, yargılanmamalıdır. Küçümseme ya da alaya asla yer yoktur.
- Sıra dışı fikirler cesaretlendirilmelidir.
- Tüm fikirlerin yazıldığından emin olunmalıdır.
- Beyin fırtınası bittikten sonra fikirler üzerinden netleşme ve bir araya getirme çalışması yapılmalıdır.

ÜSTÜN YETENEKLİ ÇOCUKLAR ve AİLELERİ

Ünite 1: Üstün Zekâ ve Yetenek Nedir?

- Katılımcılara "Üstün Zekâ ve Yetenek" nedir? Üstün Yetenekli Çocuk kimdir ? Sorusunu sorun ve yanıtlardan sonra bu ünitede yer alan tanımları açıklayın.
- Parlak çocuk ve üstün yetenekli çocuk arasındaki farka dikkat çekmek için sayfa 10 'da yer alan tabloyu katılımcılarla birlikte değerlendirin.

Parlak Çocuk	Üstün Yetenekli Çocuk
Cevapları bilir	Soru sorar
İlgilidir	Meraklıdır
Eğilimlidir	Zihinsel ve fiziksel olarak katılımcıdır
Parlak düşünceleri vardır	Garip ve saçma düşünceleri vardır
Çok çalışır	Ortalıkta oynar fakat testlerde iyidir
Soruları cevaplandırır	Ayrıntıları sorgular
Grubun üstündedir	Grubun ötesindedir
İlgiyle dinler	Duygusal tepkiler verir ve düşüncelerini söyler
Kolay öğrenir	Zaten bilir
Ustalaşmak için 6-8 tekrar yapar	Ustalaşmak için 1-2 tekrar yapar
Düşünceleri anlar	Soyut düşünür
Akranlarından keyf alır	Yetişkinleri tercih eder
Kolayca kavrar	Çıkarımlar yapar
Ödevlerini bitirir	Projeler tasarlar
Alıcıdır	Yoğundur
Doğru kopyalar	Yeni tasarım yapar
Okuldan hoşlanır	Öğrenmeden hoşlanır
Bilgiyi olduğu gibi alır	Bilgiyi kendine göre değiştirir
Bir teknikerdir	Bir yenilikçidir
Ezbercidir	İyi tahmin edicidir
Düzgün ardışık sunumdan hoşlanır	Karmaşıklıkla mücadele eder
Uyanıktır	Sinsi bir gözlemcidir

- Katılımcılara, "Üstün yetenekli çocuklarla ilgili yanlış inançlar nelerdir?" sorusunu sorun ve konu başlığında yer alan maddeleri birlikte değerlendirin.

Ünite 2: Üstün veya Özel Yetenekli Çocuğa Sahip Olmak İster Misiniz?

- Bu ünitede katılımcılara "Üstün yeteneklilere özel bir eğitim vermek gerekli midir?" sorusuna ilişkin bir grup tartışması yaptırın.

Ünite 3: Üstün Yetenekli Çocukların Belirgin Özellikleri Nelerdir?

- Katılımcılara üstün yetenekli çocukların en belirgin özelliklerini sorun ve sonrasında üstün yetenekli çocukların psiko-sosyal ve kişilik özelliklerini anlatın.

Ünite 5 : Üstün Yetenekli Çocukların Genel Özellikleri

- Bu ünitede katılımcılara "Üstün yetenekli olmanın olumsuz yönleri var mıdır? sorusuna ilişkin bir grup tartışması yaptırın.

Ünite 6: Üstün Yetenekli Çocuğumla Nasıl Başa Çıkabilirim?

- Üstün yetenekli çocukları; korku, kaygı, mükemmeliyetçilik, içedönüklük, depresyon, düşük başarı, düşük motivasyon ve aşırı düşünme gibi konular açısından katılımcılarla değerlendirin.

Ünite 7: Üstün Yeteneklilerle Başa Çıkmada Zorlanılan Konular

- Üstün yetenekli çocukları; aşırı soru sorma, kusursuz belleğe sahip olma, erken öğrenme, motor becerilerdeki farklılıklar, erişkinlerle arkadaşlık, risk alma, espri yeteneği, hızlı ve derin öğrenme, aşırı duyarlılık ve iletişim gibi konular açısından katılımcılarla değerlendirin.

Ünite 8: Türkiye'de Üstün Yetenekli Çocukların Eğitsel Değerlendirme/ Tanılama ve Yerleştirme Süreci

- Üstün yetenekli çocuklar için nasıl bir eğitim modeli olması gerektiğini mevcut eğitim modelleri üzerinden tartışınız.

Ünite 10: Üstün Yetenekli Çocukların Aileleri

- Ailelerin çocuğun yaşantısını zenginleştirmek için yapabileceği etkinlikleri sayfa 107 de yer alan tablo üzerinden değerlendirin. Üstün yetenekli çocukları desteklemek için ailelerin neler yapabileceğini katılımcılara sorun, verilen yanıtlardan yararlanarak "çocuğunuza yardım etmek için neler yapabilirsiniz? Bölümünde yer alan önerileri paylaşın.

DEĞERLERİN EDİNİLMESİNDE AİLENİN ROLÜ

Ünite 1: Değerler Nedir?

- Katılımcılar için " Değerler" in ne olduğunu sorun ve yanıtlardan sonra bu ünitede yer alan değerlerin tanımı, işlevleri, öncelikleri anlatın.

Ünite 2: Değerler Nasıl Gruplanır?

- Ünitede yer alan farklı değer tiplerini açıkladıktan sonra, katılımcılarla sayfa 23 'te yer alan etkinliği gerçekleştirin.

Etkinlik: "Her insanın bir değer önceliği vardır. Bazı değerler başka bazı değerlerden daha önemli veya önemsiz olabilir. Size anlatılan 13 değer grubunu gözden geçirin. Bu değer gruplarının her birinden bir değer kavramını seçin. Bu 13 değeri sizin için en önemli olandan en önemsiz olana doğru tabloda sıralayın. Eşit önemde olduğunu düşündüğünüz değerleri aynı satırda yan yana yazabilirsiniz."

Ünite 3: Değerler Neye / Nasıl Rehberlik Eder?

- Katılımcılara tutum nesnesi ve tutum ifadesi kavramlarının ne olduğunu, değerlerin tutum ve davranışlarla bağını, değer-tutum-davranış ilişkisinin kurulması konularını anlatın. Etkinlik olarak katılımcılardan Sayfa 23'te yer alan değer sıralamalarına bakmalarını, ilk üç sıraya yerleştirdikleri değerleri gözden geçirmelerini ve sayfa 29'ta yer alan tabloda bu değerlerden her birini ifade eden ve bu değerleri ortaya çıkarmalarını sağlayan tutumlarını ve davranışlarını yazmalarını isteyiniz.

Ünite 4: Ebeveynlik Nedir?

- Katılımcılarla birlikte Sayfa 41'de yer alan "Değerlerimiz neden önemlidir?" kendimize ve çocuklarımıza bunu nasıl anlatabiliriz" konusunda bir tartışma gerçekleştirin. Sonra etkinlik tablosunda yer alan örnekleri katılımcılarla birlikte inceleyin.

Değer	Önemlidir, çünkü…
MERAK	√ Yeni şeyler öğrenmemizi sağlar.
	√ Öğrendiklerimizle dünyayı daha iyi anlarız.
	√ Yaşamımıza anlam katar.

Değer	Önemlidir, çünkü…
TEMİZLİK	√ Bizi hastalıklardan korur.
	√ Kendimizi daha hoş ve güzel buluruz.
	√ Çevremizdeki insanlara rahatsızlık vermeyiz.

- "Örneklerden hareketle, siz de değerlerinizin önemine yönelik gerekçeler oluşturunuz. Bir önceki uygulamada belirlediğiniz üç DEĞERİN neden önemli olduğunu, insanın kendi yaşamına ve/veya başkalarının yaşamlarına nasıl etki edebileceğini, bu değerlere uygun yaşamanın ne tür olumlu sonuçları olabileceğini ve bu değerlere uygun yaşamamanın ne tür olumsuz sonuçları olabileceğini kendinize ve çocuğunuza nasıl anlatırdınız? Aşağıdaki tabloda uygun yerlere yazınız."

1. Değer	Önemlidir, çünkü…
	√
	√
	√

2. Değer	Önemlidir, çünkü…
	√
	√
	√

3. Değer	Önemlidir, çünkü…
	√
	√
	√

Ünite 5: Ebeveynlik Tarzları Nasıl Farklılaşır?

- Ünitede etkinlik olarak "yetkeci-otoriter", "izin verici-şımartacı", "izin verici-ihmalkar" ve "açıklayıcı- otoriter" olmak üzere toplam dört ebeveynlik tarzı bir ebeveynin ağzından yer almaktadır. Katılımcılarla bu ifadeleri okuyun ve "Bu ebeveynin kendisini tarif ettiği bu paragrafta hangi cümlesi ya da cümleleri sizin de ebeveynlik tarzınızı anlatıyor? " sorusuna yanıt vermelerini isteyin.

Ünite 6: Sosyalleşme Nedir?

- Katılımcılara Değer-Kural-Norm İlişkisini anlattıktan sonra Sayfa 61'de yer alan değer-kural-norm ilişkilerini ve örneklerini birlikte inceleyiniz. Katılımcılardan verilen örneklerden yola çıkarak etkinlik tablosunda boş bırakılan yerlere onlar için önemli olan ve çocuklarına da benimsetmek isteyecekleri üç değer kavramı ile ilişkili kural veya normların ne olduğunu yazmalarını isteyin.

Ünite 7: Değerler Nasıl Aktarılır?

- Bu ünitede, değerlerin aktarılması süreci, bu süreçte mesajların doğru algılanmasını ve kabul edilmesini etkileyen faktörler, çeşitli tutarlılık türlerinin önemi anlatılmış ve tutarlılık kavramının değer aktarılmasındaki önemi vurgulanmıştır. Sayfa77 'de yer alan etkinlikte ise katılımcılardan anlatılan üç tutarsızlık türü için kendi hayatından örnekler vermelerini, bu tutarsızlıklara tanık olan çocuğa hangi değerlerin aktarılmasında zorlanacağını ve çocuğun bu değerleri doğru algılayıp içselleştirebilmesi için neler yapabileceğini düşünüp yazmalarını isteyin.

Tutarsızlık Türü	Tutarsızlık Örneği	Aktarmakta Zorlanacağınız Değerler
Söz-Davranış Tutarsızlığı	Çocuğuma "Sokaktan eve gelince ellerini yıkamalısın." diyorum ama ben yıkamıyorum.	**TEMİZLİK SAĞLIK TUTARLILIK**
Farklı Zamanlarda Verilen Mesajlarda Tutarsızlık	Dün çocuğuma eve girince "Hemen ellerini yıka!" dedim; bugünse "Boşver, yıkamasan da olur." dedim.	
Eşler Arasında Tutarsızlık	Ben(eşim) çocuğuma "Eve girer girmez elini yıkamalısın." diyorum(diyor) ama eşim(ben) "Boşver! Arada bir yıkamasan da olur." diyor(diyorum).	

Tutarsızlık Türü	Tutarsızlık Örneği	Aktarmakta Zorlanacağınız Değerler
Söz-Davranış Tutarsızlığı		
Farklı Zamanlarda Verilen Mesajlarda Tutarsızlık		
Eşler Arasında Tutarsızlık		

TEK EBEVEYNLİ AİLELER

Ünite 1: Aile Olmak

- Aile tiplerini anlattıktan sonra katılımcılardan kendi aile yapısını tanımlamasını isteyin

ETKİNLİK

*** Siz kendi aile yapınızı nasıl tanımlarsınız?**

Aile tipleri	Birey sayısı ve ilişkilere göre	İş bölümüne ve rollere göre	Aile-içi otorite ilişkilerine göre	Soruna yönelik tutuma göre

Ünite 2: Tek Ebeveynli Aileler

- Konuyu katılımcılara anlatmadan önce "Tek Ebeveynli Aile Nedir?" "Tek Ebeveynli Aile Tipleri Nelerdir ?" sorusunu sorun ve katılımcıların yanıtları üzerine tartışın.

Ünite 3: Tek Ebeveynli Ailelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Öneriler

- Ünitede tek ebeveynli ailelerin karşılaştıkları ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuksal sorunlar olmak üzere dört başlık altında yer almaktadır. Söz konusu dört başlık için katılımcılardan öncelikli olarak tek ebeveynli ailelerin karşılaştıkları sorunlarının ne olabileceği sorularıyla başlayın?
- Ekonomik sorunlar bölümünde sayfa 31, 39 ve 40'da etkinlik olarak yer alan örnek olayı okuyun ve etkinlik sonunda yer alan soruları katılımcılarla birlikte tartışın? Katılımcılarla neden kadınların tek ebeveynli aile olunca erkeklere oranla daha çok ekonomik sorun yaşadıkları sorusu üzerine tartışın.

ETKİNLİK

Örnek Olay

"11 sene evli kaldım. Evin içini kimse bilmez, herkes konuşur, ama ben de artık çoğu şeyi açıklama gereği duymadım. Her şeyi akışına bıraktım yani. Aslında dayanacak pek gücüm yoktu ama herhalde Allah sabır veriyor. Psikolojik olarak çok yıprandım. Ev kira, faturalar… Gelir yok. Yardım için nereye başvuru yapacağımı bilmiyorum. İş yok, iş bulsam da uzun süre çalışamıyorum çünkü çocuğuma bakacak kimse yok. Bir tek sırtımı anneme dayadım ama o da yaşlı kadın. Emekli maaşı var ama o da daha önce çektiği krediye kesiliyor. Annem bir huzurevinde çalışıyor. Kira, fatura, yeme içmeye varana kadar her şeyi o karşılıyor. Ağır geliyor bana, ama yapacak bir şeyim yok."

Aşağıdaki sorular üzerinde düşünüp tartışın.

* Örnek olaydaki ebeveyn, tek ebeveyn olma sürecinde hangi sorunlarla karşılaşmış?

* Sorunlarına nasıl çözüm bulmuş?

* Siz de benzer sorunlarla karşılaştınız mı?

- Sosyal Sorunlar konusunu ele alırken
- "Tek ebeveyn olma nedenine (boşanma-ebeveyn kaybı) göre sosyal sorunlar nasıl farklılaşmaktadır?"
- "Anneler tek ebeveynlilik sürecinde evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde ne gibi sorunlar yaşıyorlar?"
- "Babalar tek ebeveynlillik sürecinde evle ilgili faaliyetlerin yürütülmesinde ne gibi sorunlar yaşıyorlar?" sorularını ele alın ve tartışın.
- Psikolojik Sorunlar konusunda sayfa 55 'de yer alan bu süreçte yaşanılan/ yaşanılacak duyguları anlatın. Katılımcılarla tek ebeveynli olma sürecinde kişilerin başka neler hissedebileceği üzerine konuşun.

ETKİNLİK

Bu süreçte yaşanılan/yaşanılacak duygular

Tek Ebeveyn Olduğumuzda İlk Hissettiklerimiz	Tek Ebeveyn Olarak İlerleyen Süreçte Hissettiklerimiz
• Mutsuzluk- Kırgınlık • Gerginlik-Sıkıntı • Öfke-Kızgınlık • Karamsarlık-Umutsuzluk • Şaşkınlık-Panik • Pişmanlık • Endişe • Korku • İntihara ilişkin düşünceler • Üzüntü • Boşluk Hissi • Acı • Özlem • Yalnızlık	• Huzur • Rahatlık • Güç • Özgüven • Gurur • İyimserlik • Kabullenme • Daha az kaygı • Daha az korku • Özgürlük • Üzüntü • Eksiklik Hissi • Acı • Özlem • Yalnızlık • Tedirginlik

Tek Ebeveynliğin Başlangıcında...

- *Eşimden boşandıktan sonra eşim olmadan çocuğumu nasıl büyüteceğime ve çocuğumun geleceğine ilişkin yoğun kaygılar yaşadım.*
- *Tek başıma maddi ve manevi olarak ayaklarımın üstünde nasıl duracağıma ilişkin zihnimde sorular ve sorunlar dolaştı. Başaramayacağımı düşündüm.*
- *Bu süreçte yaşadığım belirsizlik ve bilinmezlik nedeniyle kendimi güvende hissedemedim.*
- *Yeni hayatıma alışmakta zorlandım. Uyum sağlamam biraz zaman aldı.*
- *Ailem, arkadaşlarım ve komşularım yeterince destek olmadı.*
- *Çocuğumdan ayrı kalmak korkusu psikolojimi olumsuz olarak etkiledi.*
- *Yaşadığım birtakım ekonomik problemler nedeni ile yaşam standardım düştü. Bu durum benim geleceğe ilişkin endişelerimi artırdı.*
- *Bu süreçte yeni rol ve sorumluluklarımı yerine getirmekte zorlandım ve birtakım kaygılar yaşadım.*

Aşağıdaki soru üzerinde düşünüp tartışın.
*Siz bu süreçte neler yaşadığınızı veya neler hissettiğinizi not edin ve bu sorunlarla nasıl baş ettiğinizi düşünün.

Ünite 4: Çocukların Gelişim Özellikleri ve Tek Ebeveynlilik

- Sayfa 91,92,98,104'te yer alan örnek olayları paylaşın ve örnek olay sonunda yer alan sorular üzerine katılımcılarla tartışınız.
- Ünitenin son bölümünde yer "Boşanma kararını çocuklarımıza nasıl söyleyebiliriz?" sorusunu üzerine konuşun. Sonrasında boşanma kararının çocuklara söylenmesi sürecinde yapılan yanlışlıklar üzerinden konuyu tartışınız.

ETKİNLİK

Örnek Olay

Beş yaşında olan Sinan'ın öğretmeni, Sinan'ın anne ve babasının boşanmasına rağmen resimlerinde ve konuşmalarda babasını evdeymiş ve annesiyle birlikteymiş gibi anlattığını ve resmettiğini görmüştür. Öğretmen Sinan'ın bu davranışının babasına yönelik özleminden kaynaklandığını düşünmüş, ancak gün içinde Sinan'ın sözel ve davranışsal olarak sık sık bu durumu tekrar ettiğini görünce aile ile görüşmeye karar vermiştir.

Aile ile yapılan görüşmede anne ve babanın boşanma süreci ile ilgili Sinan'a açıklama yapmadıklarını, Sinan'ın bu süreci öğrenmesinin gelişimi üzerinde olumsuz etki yaratacağını düşündükleri için durumu gizlemeye karar verdikleri ve ne zaman açıklayacaklarına dair bir planları olmadıklarını öğrenmiştir. Baba Sinan'ın durumu fark etmemesi için Sinan uyuyana kadar evde kalmakta, diğer zamanlarda da işte olduğunu söylemiştir.

Aşağıdaki sorular üzerinde düşünüp tartışın.

*Siz içinde bulunduğunuz durumu çocuğunuzla nasıl söylediniz? Bu aşamada neler hissettiniz?

Ünite 5: Tek Ebeveynli Aile Olmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

- Bu ünite anlatılırken
- "Tek ebeveynli çocuklar okul ve sosyal hayatında ne gibi sorunlarla karşılaşabilirler?"
- "Boşanma sürecinde çocuğum için ne yapabilirim?"
- "Yeniden evlilik sürecinde çocukların karşılaşabileceği sorunlar ne olabilir? Bu sorunların giderilmesi için evliliğin öncesinde ve sonrasında ne yapılabilir? Sorularını katılımcılara sorun ve katılımcıların deneyimleri ve öngörüleri doğrultusunda yanıtları tartışınız.

Kaynakça

Bu ders kitabı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen Aile Eğitim Programı (AEP) çerçevesinde aile bireylerine yönelik eğitimlerde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Bir "ders kitabı" oluşu sebebiyle okuma ve yararlanma kolaylığı göz önünde bulundurulmuş, öz ve sade bir ders kitabı oluşturulmasına çaba gösterilmiş, amaçtan uzaklaştırıcı niteliklerden uzak durulmaya çalışılmıştır. Hazırlayanların sundukları bilgi, görüş ve yaklaşımlar, gerek kendi yetişmeleri ve eğitimleri sürecinde yararlandıkları kişi ve eserlere, gerekse kitabın hazırlanmasında başvurulan aşağıdaki kaynaklara dayanmaktadır. Bu sebeple hazırlayanlar bu kitaba dolaylı katkıları bulunan kişi ve kaynakların her birine teşekkür ederler.

Ang, R. P. (2008). Dysfunctional parenting behaviors and parenting stress among mothers of aggressive boys. *Child & Family Behavior Therapy*, *30*(4), 319-336.

Arcus, M. E., Schvanefeldt, J. D., & Moss, J. J. (1993). *Handbook of family life education: Volumes I and II*. http://www.sagepub.com/booksProdDesc.nav?prodId=Book4236 adresinden 19 Haziran 2009 tarihinde edinilmiştir.

Asher, J. J. (1997). *21. yüzyılın süper okulu.* (Çev: İ. Güpgüpoğlu). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Aydoğmuş, K., Baltaş, A. ve diğerleri. (1999). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (2006). *2006 aile yapısı araştırması*. http://www.aile.gov.tr/tr/?Sayfa=Detay&Id=2006122862127 adresinden 06.07.2009 tarihinde edinilmiştir.

Baumrind, D. (1968). Authoritarian versus authoritative parental control. *Adolescence*, 3, 255–272.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (Eds.). (1999). *How people learn: Brain, mind, experience, and school.* Washington: National Academy Press.

Canel, A. N. (2007). *Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması*. Yayımlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, D. (2000). *Okullarda ölçme değerlendirme nasıl olmalı?* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

De'Ath, E. (1983). Teaching parenting skills. *Journal of Family Therapy*, 5, 321-335.

Deater–Deckard, K., Dodge, K. A., Bates, J. E., & Pettit, G. S. (1998). Multiple risk factors in the development of externalizing behavior problems: Group and individual differences. *Development and Psychopathology*, 10, 469–493.

Gazioğlu, A. E. İ. (2009). Parent school within lifelong education: A case of Turkey. Ö. Demirel ve A. M. Sünbül (Ed.), *1th International Conference on "Further Education in the Balkan Countries"* içinde (s. 521-528). Konya: Eğitim Akademi Yayınları.

Kirby, J. S. (2005). *A study of the marital satisfaction levels of participants in a marriage education course.* Unpublished doctoral dissertation, Department of Educational Leadership and Counseling Department, University of Louisiana, Monroe.

Kuzgun, Y. ve Hamamcı, Z. (2007). *Anababa eğitim programları*. Ankara: Maya Akademi Yayınları.

Larson, J. H. (2004). Innovations in marriage education: Introduction and challenges family relations, *Proquest Psychology Journals, 53*(5), 421-424.

Lawrence, E., Eldridge, K., & Chiristensen, A. (1998). The enhancement of tradiational behavioral couples therapy: Consideration of individual factors and dyadic development. *Clinical Psychology Review*, *18*(6), 745-764.

McCubbin, H. I. (1990). Marital and family satisfaction. In D. H. Olson et al. (Eds.), *Families: What makes them work* (Rev. ed.). London: Sage Publications.

Morawska, A., Winter, L., & Sanders, M. R. (2009). Parenting knowledge and its role in the prediction of dysfunctional parenting and disruptive child behaviour. *Child: Care, Health and Development*, *35*(2), 217–226.

Murphy, S., & Bryant, D. (2002). The effect of cross-cultural dialogue on child welfare parenting classes: Anecdotal evidence in black and white. *Child Welfare*, *51*(2), 385-405.

Nazlı, S. (2000). *Aile danışması.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Noller, P., & Feeney, J. A. (2002). Communication, relationship concerns and satisfaction in early marriage. In H. T. Reis (Ed.), *Stability and change in relationships* (pp. 129-155). New York: Cambridge University Press.

Orbuch, T. (1996). Marital quality over the life course. *Social Psychology Quarterly*, *59*(2), 162-171.

Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: PDREM Yayınları.

Özuğur, A. İ. (2008). *Boşanma ayrılık ve evlenmenin iptali davaları*. Ankara: Adalet Yayınevi.

Parrott, L., & Parrott III, L. (1995). *Saving your marriage before it starts: Seven questions to ask before (and after) you marry*. Michigan: Zondervan Publishing.

Pinter, R. (1991). *Eğitim psikolojisi.* (Çev: S. Akdeniz). İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.

Powell, D. R. (1988). Emerging directions in parent-child early interventions. In D. R. Powell (Ed.), *Parent education as early childhood intervention: Emerging directions in theory, research and practice* (pp. 1-22). New Jersey: Ablex.

Risley, T., Clark, H. B., & Cataldo, M. F. (1976). Behavioral technology for the normal middle class family. In E. J. Mash (Ed.), *Behavior modification and families* (pp. 34-60). New York: Brunner/Mazel.

Sakado, K., Kuwabara, T., Sato, S., Uehara, T., Sakado, M., et al. (2000). The relationship between personality, dysfunctional parenting in childhood, and lifetime depression in a sample of employed japanese adults. *Journal of Affective Disorders*, 60, 47–51.

Segrin, C. (2004). *Family communication*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Ass.

Smith, R. L., & Stevens-Smith, P. (1992). *Basic techniques in marriage and family counseling and therapy: Eric digest*. Michigan: ERIC Clearinghouse on Counseling and Personel Services Ann Arbor MI.

Snyder, D. K. (1997). *Marital satisfaction ınventory, revised (MSI-R) manual.* Los Angeles: Western Psychological Services.

Stahmann, R. F., & Hiebert, W. J. (1997). *Premarital and remarital counseling: The professional's handbook*. San Francisco: Jossey-Bass A Wiley Company.

TÜİK ve ASAGEM (2006). *Aile yapısı araştırması*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.

Ülgen, G. (1997). *Eğitim psikolojisi.* İstanbul: Alkım Yayınevi.

Ünver, G. ve diğerleri. (2003). *Gelişim ve öğrenme.* (Ed: A. Ulusoy). Ankara: Anı Yayıncılık.

Weiss, H. B. (1988). Family support and education programs: Working through ecological theories of human development. In H. B. Weiss & F. H. Jacobs (Eds.), *Evaluating family programs* (pp. 3-36). New York: Aldine de Gruyter.

Winton, P. J., Sloop, S., & Rodriguez, P. (1999). Parent education: A term whose time past. *Topics in Early Childhood Special Education*, *19*(3), 157-161.

Yavuzer, H. (Ed.). (2009). *Evlilik okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Teşekkür ve İzinler

Bu ders kitabı ile içeriğindeki bilgiler, Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü adına EDAM tarafından, titiz ve büyük bir çaba gösterilerek hazırlanmıştır ve belirli bir konunun veya konuların çok geniş kapsamlı bir şekilde ele alınmasından ziyade genel çerçevede bilgi vermek amacını taşımaktadır. Buna uygun şekilde, bu materyallerdeki bilgilerin amacı, profesyonel ve akademik bağlamda tavsiye veya hizmet sunmak değildir. Materyallerin ve içeriğindeki bilgilerin kullanılması sonucunda ortaya çıkabilecek her türlü risk okuyana ve kullanana aittir. Bu kullanımdan kaynaklanan her türlü zarara dair risk ve sorumluluk tamamen okuyan ve yararlanan tarafından üstlenilmektedir. Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve EDAM, söz konusu kullanımdan dolayı (ihmalkârlık kaynaklı olanlar da dâhil olmak üzere) sözleşmeyle ilgili bir dava, kanunlar veya haksız fiilden doğan her türlü özel, dolaylı veya arızi zararlardan ve cezai tazminattan dolayı sorumlu tutulamaz.

Eserin hazırlanması sırasında fotoğraf ve çizimlerinin kullanılmasına izin veren aşağıdaki kişi ve kuruma teşekkür ederiz.

Fotolia.com: 9, 18, 34, 36 kabliczech

Bilgi için:
- www.aile.gov.tr
- www.aep.gov.tr

Yusuf Alpaydın

*Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü*nden mezuniyetinin (2003) ardından *Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*nde yüksek lisans eğitimini (2006) tamamladı. *İstanbul Üniversitesi Çalışma Ekonomisi Bölümü*nde doktora tez çalışmasına devam etmektedir. Eğitim politikaları, eğitim - istihdam ilişkileri ve aile eğitimi alanlarında akademik araştırma ve yayınları mevcuttur. 2003 yılında başladığı meslek hayatına Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli okullarda psikolojik danışmanlık yaparak devam etti. Çok sayıda sivil toplum kuruluşunda üyeliği ve yöneticiliği vardır. Akademik araştırma, yayın ve eğitim çalışmaları yapan *İlmi Etüdler Derneği*'nin yönetim kurulu başkanıdır. *Mustafa Saffet Anadolu Lisesi*nde psikolojik danışman ve rehber öğretmen olarak çalışmaktadır.